

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

Гьурметлу илимдин деятелар, преподавателар, аспирантар ва студентар! За кве пешекарвили сувар - Россиядин илимдин юг мубаракзава!
Куьне Россиядин илимдин школадин баркаллу адетар давамарзава, Дагъустан ва Россия яшайишдинни экономикадин жигетдай вилик тухунин кардик жуван пай кутазва. Алай аямдин шартлара государстводин дибар мягкемарунин карда илимдиз кьеттен чка чара ийизва, зигиндин ресурс лагъайтла, обществодин агваллувал хкаж хьун таъминарунин виридалайни метлеблу такъатрикай садаз элкъезва.
Дагъустан Республика Кеферпатан Кавказда илимдинни образованидин кар алай центрайрикай сад я, ина гьисаба кьунвай илимдинни ахтармишунардай ва чирвилер гудай идарайри квалалазава, анра Россиядин ва кьецепатан уьлквейрин илимдин сообществода вини дережадин кесерлувал авай илимдин школаяра адал атанва.
Заз илимдин хиле вири работнирхь Дагъустандин ва Россиядин абадвал патал гележегдани агалкьунар хьун кланзава.
Дагъустан Республикадин Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**

1920 – йисалай акъатзава

№ 6 (10755) хемис 9 – февраль, 2017 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

РД-дин Халкъдин Собранидиз республикадин Къилин Чар (гъахъ-гъисаб)

2017-йисан 6-февралдиз Махачкъалада Дагъустан Республикадин ругуд лагъай сеферда хянавай Халкъдин Собранидин депутатрин ругуд лагъай сессия хъана. Ам парламентдин спикер Хизри Шихсаидова ачухна ва ада кьилени тухвана. Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипов депутатрин ва сессиядиз теклифнавай Дагъустан Республикадин Гьукуматдин членрин, муниципальный тешкилатрин килерин, властдин федеральный органрин, общественный организационрин векилрин вилик Чар (гъахъ-гъисаб) гваз экъечна.

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин гьурметлу депутатар! Дагъустан Республикадин Гьукуматдин гьурметлу членар, муниципальный тешкилатрин гьурметлу килер, властдин федеральный органрин общественный организационрин гьурметлу векилар! Гьурметлу дагъустанвияр!

Дагъустан Республикадин Конституциядал асаслу яз, за Халкъдин Собранидиз республикада авай гьалдин ва государстводин политикадин лап важиблу терефрин гьакъиндай Чар (гъахъ-гъисаб) раижзава.

2013-йисуз чун квалалхив эгечдайла, Дагъустан неинки Россиядин Федерацияда, гьак! дуньядани виридалайни гзаф, кьайдасузвили, кризисдин гьалар авай чкайрикай сад тир. Экономика тамамвилелди кризисда хьунилай гьейри, государстводин ва граждандин хатасузвилеиз кьурхулу-

вилеин дережа лап винизди тир, бандитизмди, коррупцияди кьил хкажнавай, обществода гьалар михъиз пайгардикай хкатнавай.

Алай вахтунда чун элкъурна кьунвай дуньяда Дагъустандай гзаф дережада кризисдин гьалар ава. Международной алакьайрин муракаб системада Россияди хъсан крар вилик кутазва. Гьа иниз килигна ва сифте нубатда международный терроризмдихъ галаз женг члугунин нетижада чи уьлкведин кесерлувал хкаж хъанва. Ида чунни терроризмдин цийи кьурхулу-вилерикай хуьзва.

Чна 2016-йисуз гьукумдин кьурулушра, Дагъустанда экономический ва общественно-политический крара кьайда тунин жигетдай квалалхив нубатдин девир агалкьунралди кечирмишна. Республика хъсан ериш аваз вилик фин давам хъана ва чина мягкем ва дурумлу гьалар арадал кьезва. Дагъустанда кризисдиз акси яз идара авунин девир акьалтарнава. Кьуд йисан вахтунда чи халкъдин вилик, государстводин вилик акъвазнавай лап хци месэляяр гьалнава: дагъустанвирииз, Россиядин Федерациядин граждандиз Дагъустан Республикада хатасузвал, чпин ихтиярар ва азадвилер хуьн таъминарнава; уьмуьрдин вири хилера законлувал ва кьанун-кьайда тести-кьарнава; кар алай проектар кьилиз акьудунин нетижада чна дагъустанвириин яшайишдинни экономикадин, культурадин ва общественно-политический уьмуьр дибдай

► 2

Къимет эциг тавунвай игитвал

“Хаинвал ийидалди, заз кьейитла хъсан я...”

Чи газетдин алатай нумрадиз Ш.Шихмуратован “Эбеди яз халкъдин риклера” кьил ганвай макъала акъатнава. Ана авторди кьуллугъдин везифаяр тамамардайла игитвилелди телеф хъайи Россиядин ФСБ-дин кьуллугъчи, капитан, вичин чан кьурбандна, гзаф кьадар инсанар кьиникьикай кьутармишай лезги халкъдин кьегьал хва Бабаев Артур Амрхановичан гьунарлувилеиз гилани лайихлу, кутугай, кьезвай къимет таганвайди кьейднава. Лагъана кланда, Артур хьтин кьагъриманар лезги чилел гзаф хъана, инлай кьуллугъчи хъжедайдал шак алач. Анжах гьайиф кьезвай кар ам я хьи, абурун жуьрэтлувилер хъендик кумукъзава, игитвилериз кутугай къимет гузвач.

Террористрин есирда гьатнавай хизан кьутармишун патал жуси уьмуьр кьурбанд авур Кьурагь райондин Къирриин хуьряй тир мешебеги Зейнудин БАТМАНОВНИ (шкылда) гьа ихътинбурукай сад тушни бес! Адан игитвал анжах тек са хизан азад кьувуналди сергьятламиш хъанвач. Галай-галайвал суьгьбетин.

Мегьамед ИБРАГЪИМОВ

2015-йисан 15-майдиз Зейнудин Батманов тамун вичин гуьзчивилик квай мулкара канвай кьелемрихъ гелкьезвай. Нянин тахминан сятдин 5-даз адан япарихъ шехъзавай аялдин ван галуькна. Рагъдан береда тамун уьруьшдай аялдин шелдин ван атунал мягтел хъайи мешебеги гьа патахъ фена. Са шумуд цуд метрдин мензил атлайдалай кьуллугъ адаз яракьламиш хъанвай, махсус парталар алай ругуд кас, абурун вилик метерал акъвазнавай жегьил гадани руш ва акъваз тийиз шехъза-

► 5

ЯШАЙИШ

Тлеби газдихъ галаз санал калуквийрин квалериз михъивал, кьулайвал, хушбахвални регъетвал атанва. Хуьруьз газ гьунай калуквийри чпин жумарт, баркаллу хва Абдулселим Абдулселимоваз чухсагьул лугъузва.

► 9

СПОРТ

Акьажунра 74 кг-дин заланвилай 1-чка лезги хва Марат Набиева кьуна. Адаз кьилдин медаль, КФО-дин самбодин федерациядин вице-президент М.Н.Смирнован кьул алай Гьурметдин грамота, “Лап хъсан техника кьалурунай” махсус приз гана.

► 12

РД-дин Халкъдин Собранидиз республикадин Къилин Чар (гъахъ-гъисаб)

1

дири хъун къазанмишна, гъукумдин къурулушра ва обществода крар идара ийизваз хъун таъминарна; Дагъустан къарма-къаришвили гъалдай экъечиз гатлума ва ам экономика вилик финин еришрал гъалтайла маса регионрилай гъатта виликни акатнава.

Къуд йисан нетижайрал асаслу яз Дагъустан Республика Россиядин хъсан ериш аваз вилик физвай регионрин жергеда ава.

2016-йисан къилин политический вакъиади - сентябрдиз тухвай сечкири эхиримжи йисара кыле тухузвай дегишвилерин нетижалувал инанмишардай тежерда субутарна. Россиядин Федерациядин Федеральный Собранидин Государстводин Думадин ва Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутатрин лайихлу состав хкъана. Эхиримжи члуд йисара сифте яз Дагъустанда сечкир сечкичиар маса къачун тавунин, кандидатрин геле къекъуьн тавунин гъалара кыле фена.

Гъурметлу юлдашар! Къайда тунин ва инсанрин яшайиш пайгардик кутунин, культура ва марифат къачел ахкъалдарунин барадай кыле тухузвай вири серенжемра общественный организацири важиблу роль къугъвазва. Республикада дегишвилер кыле тухузвай шартлара абурун роль мадни активлаишун чарасуз я. Инсандин ихтиярин рекъай Уполномоченный У.А. Омаровади ерилукаказ къвалахзава. Инсандин ихтиярар хъунин барадай лап тежрибалу пешекар яз, ада республикада ихтиярар хъунин барадай вири къвалах алакълу ийизва.

Чи къвалахда къуд йисан нетижайри къалурзавайвал, чун виликандалай гзаф хатасуз, къулайвилер авай ва цийи хъувунвай республикада яшамиз жезва. Дагъустанвиар вири Россиядин ва Дагъустандин ватанпересвилер руьгди тупламишнава ва абуру яратмишунрин дегишвилер кыле тухунин кардик активдаказ экъчзава. Россиядин Игитлейтенант Мегъамед Нурбагандован адетдин "Къвалаха, стхаяр!" келимаяр чун патал эвер гуниз элкъвенва. Ида халкъдиз мад чпин республикада угъриар, къачагъар, экстремистар ва террористар эхи хъийин тийидай ният авайдан гъакъиндай шагъидвалзава. Дагъустанда террористрин къамат авамвилехъ, къулухъ галамукунихъ ва хаинкарвилехъ галаз алакълу ийиз башламишнава.

И къвалахда алакълу ийидай роль, гъужет алачиз, Дагъустан Республикада кардик квай терроризмдиз акси комиссияди ва муниципальный тешикатра авай терроризмдиз акси комиссийри къугъвазва. И комиссийрин къвалах чна датлана мадни хъсанарзава. Лугъуз жеда хъи, чи саналди тир чалишмишвилерин нетижата Дагъустанда терроризмдиз акси фронт арадал гъанва ва ам кардик ква. Гъакъ хъунни лазим я, вучиз лагъайтла секин хъана акъвазун фад я, бандитизмдинни терроризмдин чешмеяр гъелелиг амазма. Сифте-ни-сифте и барадай "хъендик квай" экономикадиквай ва коррупциядиквай лугъун лазим я. Къецепатай къаришмиш хъунарни акъвазарзава.

"Хъендик квай" экономикади хъиз, коррупциядини экстремизмдиз ва терроризмдиз рехъ ачухзава. Чна коррупциядиз аксивал авунин рекъай Комиссиядин къвалахдиз гузвай фикир артухарнава. Коррупциядиз аксивал авунин месэлайрай РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин Управлениди активдаказ къвалахзава, гъакъикъатда адакай чиновникар патал къенепатан хатасузвили кълугъ хъанва. За и управленидин патай инспекторар вири министерствойра, ведомствойра, гъакъи гъар са муниципальный тешикатла тайинарун чарасуз яз гъисабзава. Федеральный Собранидиз вичин Чарче Владимир Владимирович Путина къейд авурвал, "Коррупциядихъ галаз женг члугун патал пешекарвал, кардив лап рикливай ва жавабдарвилелди эгечлун герек къезва. Анжах гъа члавуз а женгини нетижата арадал гъида, адан те-реф обществоди къанажагълудаказ, геъеншдаказ хъуда".

Вири дережайра граждандин ва общественный тешикатрин арзайриз талукъ яз серенжемар къабулунин къвалах гужлу авун герек я.

Чалай государстводин эменни идара авунин рекъай министерстводи, хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министерстводи, образованидин ва илимдин министерстводи, зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министерстводи ва масабур рехъ гайи са жерге къанунсузвилерин рехъ вахтунда атлуз алакълу. Коррупциядин жуьредин къанунсузвилерихъ галаз алакълу авай государстводин къуллугъчиар къуллугъдиквай азадзава, лазим атай члавуз материалар къанун-къайда хъудай органрив вугузва.

Гъурметду депутаттар!
Владимир Владимирович Путина Федеральный Собранидиз вичин Чарче чи тарихдив гъурметдивди эгечлунин, баришугъ хъунин ва меслят хъунин эдеб арадал гъун чарасуз тирди къейдна.

Россиядин Федерациядин Президентди къейдзавайвал, "Алатай вахтара хъайи къакъатунар, ажугълу хъунар, хатар амукунар ва инсафсузвилер чи къенин йикъан умуьрдиз гъуниз, хъуси политический ва маса итижар аваз, Россиядин гъар са хизандиз гъакъикъатда зарар гайи бедбахтвилерал алвер авуниз - гъа члавуз чи улу-бубаяр баррикадайрин гъи пата аваз хъанатла, гъадалай аслу тушиз рехъ гана виже къведач. Ша, чна чун сад хъанвай халкъ тирди, чун са халкъ тирди, Россияни чакъ авай сад тирди рикел хуьн". Неинки 1917-йисан революциядиз, гъакъ чи муракар вири тарихдиз къимет гудайла, чи жегиляр тербияламишдайла, месэлавиз икъл эгечлун бинедиз къачун лазим я. Инсанар "ярубурузни" "лацубуруз" паюнал эхир эгиддай вахт фадлай алуьнава. Са бязи фашал ватанпересри чпин халкъ патал душманар жагъурун рекъе чеб тестиьарунин алахъунар ийизва.

Гъурметлу юлдашар!
Дагъустан тарихда вижевай устларалдини зегъметчийралди машгур хъайиди я. Чна кыле тухузвай дегишвилерин асул везифайрикой сад дагъустанвиар яратмишунрин къвалахдик кухтуникай ибарат я. Рабочийри, инженерри, лежберри, руководителри ва карчийри гъакъисагъвилелди зегъмет члугунин нетижата чалай экономика хъсан ериш аваз вилик тухуз, агъалийрин вилик яшайишдин барадай хивез къачунай мажбурнамаяр тамарун таъминариз, республикада образованидин, культурадин ва здравоохраненидин сенгерар мягкемариз алакълузава.

2016-йисуз 34 объект, гъа гъисабдай 14 школа, школадиз фидай яш таханвай аялрин 12 идара, здравоохраненидин 10 объект ишлемишиз вахкана. Махачкъалада уьлкведа лап члехиди тир алай аямдин перинатальный центр, Каспийскда 1224 ученикдиз чкъар авай школа, яшайишдин са жерге маса объектар эгична куьтягъна.

Уьлкведа сифтегъанбур яз чна проектралди идара авунин къайда кардик кутазва. Тапшуругърин ва серенжемрин планрин бинедаллаз ваь, нетижата къазанмишуналди идара ийизва. Исполнительный властдин органрин къвалахдин нетижалувилелди гъалтайла чун 56-чкадилай 17-чкадал хтана. Вири дережайрин властдин органрихъ элкъвенва, заз лугъуз канзава: эгер инсанриз куьмек гуз жезвачтла, абуруз манийвал къанни ийимир.

Вилик тухунин кар алай "Цийи индустриализация" проектдин серенжемар къилиз акъудуни промышленностдин производство виниз тир еришралди хъаж хъун таъминарна.

Гъурметлу депутаттар!
Агропромышленный комплекс Дагъустан патал лап важиблу хел я. Ада республикадин экономикадиз ва дагъустанвиарин яшайиш пайгардик кутуниз аквадайвал таъсирзава. Чи тежрибади къалурзавайвал, и хел агалкъунралди вилик тухуз жеда: эхиримжи къуд йисуз чна хуьруьн майишатдин продукция гъасилун саки 1,5 сеферда артух хъанва.

Вилик финин кар алай "Нетижалу АПК" проект къилиз акъудунин сергъятра аваз ва

кардив кластерный къайдада эгечлунин нетижата чалай уьзуьмчивал къвердавай вилик тухуз алакълу, 2016-йисуз чна саки 150 агъзур тонн ципицлар къватл хъувуна (уьлкведа къвед лагъай чка къуна), къватл хъувур бегъердикай саки 82 агъзур тонн гъялна. Иник Дербентдин газ квай чехиррин заводдин ва коньякрин заводдин, чехирринни коньякрин "Избербашский" заводдин директоррин лап еке пай ква.

Къелемчивилин ва тумчивилин барадай пайгар къвалах тухун герек я.

Къизяр райондин "Сириус" ООО-дин къвалах хъсан кимет гуниз лайихлу я. Санлай республикада гъасилай 76,3 агъзур тонн прунздикай 3,5 агъзур тонндилай гзаф продукция гъадал гъалтзава.

Республикадин Гъукуматди Россиядин Федерациядин хуьруьн майишатдин министерстводихъ галаз алакълу аваз Дагъустанда мелиоративный сеть тамамвилелди гуьнгуьна хтунин ва вилик тухунин къвалах даварун герек я.

Санлай къачурла, са жерге рекъерай хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министерстводи тухузвай къвалах бес къадардинди туш. Жуван вилик мурадар эгична къанда. Винелай къевирнавай накъвадик салан майваяр битмишарунал гъалтайла, къвенкъе авай 5 региондин жергедик экечин; недай-хъвадай шейэрин промышленностдин рекъай къвенкъеви 10 региондин жергедик, ятар гунал гъалтайла вилик квай 3 региондин жергедик экечин; хуьруьн майишатдин 500 кооператив тешикин. Малдарвилерин рекъай Россиядин юкъван деллирив агакъларин ва къевелай логистикадал машгурлукъ жен. И дережайрив муьквал тир вад йисан муддатда агакълариз жеда.

Чилиз талукъ алакъларин хиле дибдин дегишвилер кыле тухудай вахт фадлай алуьнава. Икъл тахъайтла, чавай неинки аграрный сектор, санлай вири экономикади вилик тухуз, инвестицияр желб авунин месэлаяр агалкъунралди гъялиз жедач.

Гъурметлу юлдашар!
Республикадин кудай шейэринни энергетикадин комплексдин вичиз къетлен фикир гун истемиззава. Виликан вахтара ам вилик финин асул чешмейрикой сад тир ва гилани гъахътин чешмедиз элкъуьриз жеда. Амма ина гъялиз таханвай хейлин месэлаяр къватл хъанва. А месэлайрал кълкъл авун патал "Россетар" ва "Межрегионгаз" компанийрин куьмекни герек къведа.

За вири дагъустанвиарин фикир къетлендаказ желбзава. Серф авур энергоресурсрин гъакъи вахтунда гун тавунмаз чавай акъалтайл важиблу месэлаяр гъялиз жедач.

Эгична куьтягъ тавунвай гзаф къадар объектриз талукъ месэлаяр яргъал вегъин тавуна гъялун герек я. Ахътин объектрин къадар 400-далай алатнава. За республикадин Гъукуматдал ахътин объектрин инвентаризация кыле тухун таъминарун, абуруз талукъ яз къарарар къабулун, гъа и члавуз государстводини къилдин ксари амадагвал авунин къайдаярни кардик кутун тапшурмишзава.

Махачкъалада, Дербентда ишлемишай ятар миыхъ хъийидай объекттар, Бабаюртдиз, Каспийскдиз ва Избербашдиз къван водоводар тухунин везифа важиблуди я.

Акционироватайдалай гуьгуьниз Махачкъаладин гуьлуьн алишверидин портунин къвалах къайдадик кутун чарасуз я. Гуьлуьн портунин нетижалуудаказ къвалахуниз Дагъустанди итиж ийизва ва икъл хъайила, чавай арадал къезвавай гъалариз гъакъл яргъалай килигиз жедач.

2016-йисуз чна учетда авачиз кар-кеспидик квай ксарин къадар тимилярунин къвалахар тухвана. Къвалах тийизваз, страховатнавай граждандин къадар 118,4 агъзур касдин тимилярна. Ида 2017-йис патал республикадин бюджетдай 751 миллион манатдин такъатар къенятдай мумкинвал гана.

Дагъустанда меденивилин, марифатлувилин, ягъ-намусдин патахъай авай игътияж артух хъана. Дагъустандин вилик акъвазнавай хейлин месэлаяр, гъа гъисабдай фана-

тизм, терроризм - ибур инсанрив, абурун гъал-агъвалдив къайгъусузвилелди эгечлун себеб яз арадал атанвайбур я. "Инсанвилин капитал" проект умуьрдиз кечирмишунин - им лагъайтла, сифте нубатда Президентдин "майдин" указар къилиз акъудун я - чи къвалах яшайишдин месэлаяр гъялунихъ элкъуьрнаваз хъунин дережа аквадайвал хъажзава. Чна мажибар гъелелиг агъузбур яз аматлани, 2012-йисав геькъигайла, юкъван гъисабдай 1,5 сеферда хъаж хъана. Государстводин ва муниципальный къуллугъар авун патал 60-далай виниз МФЦ-яр тешикин. Къуд йисан вахтунда школадиз фидай яш таханвай аялрин идарайра чкъарин къадар 28 агъзурдан артух хъана. Идакайни 20 агъзурдалай виниз чкъар республикади ва муниципальный тешикатри арадал гъана. Гъа са вахтунда чна вири аялар школадилай виликан идарайра чирвилер къачунал желб авун таъминарун герек я.

Образование чи уьлкве, гъакъл хъайила Дагъустанни, вилик тухунин барадай стратегиядин метлеб авай кар алай хилерикай сад я. И йисара образованидин системада чарасуз герек тир къайда хтун патал гзаф крау авуна. Гила вири фикир чирвилерин еридиз гузва. Россиядин Федерациядин Президентди еке бажарагъ авай аялрихъ галаз тухузвай къвалахдал са шумудра фикир желбнай. Адан теклифдалди чирвилер гудай "Сириус" центр тешикин. "Сириусдин" руководстводин ва чи сенатор Сулейман Керимован куьмекдалди гъахътин центр Дагъустандин технический университетдин бинедаллаз тешикулунин месэла веревирдзава, ина ректор Т.А. Исмаилова и кар патал герек тир вири шартлар таъминарнава. Республикада еке бажарагъ авай аялрихъ галаз къвалах тухун патал къве лицей - интернат кардик кутунва. Анра агъзурдалай виниз аялри чирвилер къачузва. "Пери-инновация" центр ачухнава. Гележегда "Периметр" твар ганвай центр ачухдайвал я. Чакъ лап бажарагълу аялрихъ галаз къвалахдай жуван къурулуш тешиклай мумкинвилерни ава.

Дидеяр ва аялар хуьн Россиядин Федерациядин здравоохранение стратегиядин жигъетдай вилик тухунин кар алай терефрикай сад яз тайинарнава. Махачкъалада лап хъсандиз тадаракламишнавай перинатальный центр ачухнава.

Рекъера транспортдихъ галаз алакълу дуьшуьшрикти инсанар къинин дережа винизди яз ама. Гъар йисуз 500-дав агакълу инсанар телеф жезва. За и кардиз са гъихътин ятлани къиметар гудач. Инал вири ашкара я. Амма водителрин низамдилай гатлума къанда: гъатта хатасузвилер члугар кутлунай-тлани, рекъера транспортдихъ галаз алакълу бедбахтвилерин дуьшуьшрикти инсанар телеф хъунин дережа 40 процентдин агъуз аватзава.

Гъурметлу депутаттар!
Дагъустандин халкъарин медениятдин адетар хуьн, Вирироссиядин медениятдин ва граждандин яржар мягкемарун регион пайгардаказ вилик финин лап важиблу тереф я.

Республикада Россиядин халкъарин адетдин культурадин центряр тешикулунин ва абурун къвалах мадни хъсанарунин барадай серенжемар къабулун давам жезва. Гъахътин центрайрин къадар гъеле 300-далай алатнава.

Республикадин сергъятрилай къерехда яшамиз жезвай дагъустанвиарихъ галаз алакълуяр мягкемарун, чи бязи ватандаши Россиядин регионра чеб нагъакъандаказ, чи адетриз акси къведайвал кыле тухунин рехъ атлун герек я. Лайихлувилер авай хейлин дагъустанвиар уьлкведин маса регионра ва къецепатан уьлквейра къвалахзавай гъурметлу ксар, пешекарар я. Чи ватандашрин веледар Дагъустандин культурадал ва адетрал желб авуниз куьмек гана къанда.

Гъурметлу депутаттар! Жегилярин векилар!

Яргъл йисара Дагъустанда жегиляриз талукъ политикадал рикливай гъич са касни машгурлукъ хъанач. Жегиляр чеб-чпиз тир власть - вич-вичиз. Чун и жуьредин гъалар дегишариз алахъзава. И кар патал чна жегилярин кранин рекъай къилдин министерство тешикинава. Амма Дагъустан гъелелиг жегиляр теклифар гузвай ва жегиляр прог-раммаяр къабулзавай центрадиз элкъвенва.

Гьукматди, тайин тир министерствоири, хейлин муниципальный тешкилатри жегьилрихъ гьелелиг чин элкьурнавах.

Жегьилрин арада наркотикар чуклуруни секинсувал кутазвайди заз мад сеферда кьейд ийиз кланзава. Жегьилрин крарин рекьяй министерстводи РД-дин МВД-дихъ галаз санал наркотикар тир шейэр ишлемишунин вилик пад кьунин кваллах гужлу авун, наркоманиядин вилик пад кьадай волонтерин дестеяр тешкилун герек я.

Гьурметлу депутаттар!

Россиядин Президент Владимир Путинан Указдалди 2017-йис Экологиядин йис яз малумарнава. Чна ам гьеле шадвилиг гьалара ачухнава ва эвелимжи нубатдин серенжемрин сиягь тестикьярнава ва экологический заводрикой сад ишлемишиз вахканва. Экологиядин, элкьурна кьунвай тебиат хуьнин месэляяр сифтегьан чкадал эцигзава. Россиядин Федерацияда экологиядин месэляяр гьалун патал 194 миллиард манатдин такьатар чара ийизва. Федеральный программайра мадни активдаказ иштиракун ва элкьурна кьунвай тебиат хуьнин барадай вири госуарстводиз талуку серенжемар агьалияр яшамиз жезвай гьар са чкадив агакьярун лазим я. Шегьерриз, республикадин меркездиз кьеттен фикир гана кланда. Атай са тарцин чкадал цийи 5-10 кьелем хцана кланда.

Чна 2017-йис Каспийдин ва Дагьустандин цин мяса чешмейрин йис яз малумарна. Тебиатдин ресурсин ва экологиядин министерстводи республикадин ятарин чешмеяр экологиядин жигьетдай дуьзгун гьалдиз хкун патал еке кваллах тухузва.

Республикадин гьуьлуьн хьер экологиядин жигьетдай авай гьалар хьсанарун ва ада туристар желб авунин дережа хкажун патал Каспий гьуьлуьз ахъайзавай чиркин ятар михи хьувунин кваллах нетижалудаказ тухун лазим я. РД-дин Гьукматди Россиядин Минстройдихъ галаз санал Каспийскдиз кьван 16 километрдин мензилдиз тухузвай тоннелдин канализациядин коллектор туькьурунин кваллахар акьалтарун чарасуз я.

Гьурметлу дагьустанвияр!

Чкадин самоуправление - им властдин ва идара авунин барадай тайин тир инсанриз виридалайни мукьва система я. Чкадин самоуправленидин органри менфятлудаказ кваллахунилай инсанри санлай кьачурла власть гьикл кьабулзаватла, гьа кар хейлин дережада аслу я.

Дегьивилер кьиле тухвай и йисара муниципальный власть авай гьал ва адан кваллахдин дережа дибдай дегьш хьана. Муниципальный тешкилатрин кьилер, асул гьисабдай, савадлу ксар, чпин район, шегьер авай гьалдин патахъай рикл кузвай, инсанрин яшайиш пайгардик кутун патал гзаф крар ийизвай руководителар я. Чкадин бюджетриз налогар кватунин барадай Гергебил, Цьунти, Сергокьала, Мегьарамдхуьруьн, Ахцегь, Гумбет районри ва Хасавюрт шегьерди хьсан нетижаяр кьазанмишна. И жигьетдай виридалайни агьуз тир нетижаяр Буйнакск шегьердихъ ава (88 процент).

Муниципальный дережада аваз бизнес вилик тухуниз клевелай куьмек гун герек кьезва. И кардал Россиядин юрреба-журе регионра авай чи ватандашриз машгул жез кланзавайла, и месэладиз кьеттен фикир гана кланда.

Ик, вичин ери-бине Ахцегь райондай тир, алай вахтунда Кьазахстанда яшамиз жезвай Жигерхан Сулейманова вичин багьри Луткунрин хуьре "Самур" твар ганвай гзаф хилерин медицинский центр, машгулардай комплекс эцигна, районда спорт вилик тухуниз активдаказ куьмек гузва, кьуршахар кьадайбуру международный акьажура иштиракун патал пулдин такьатар чара ийизва, гьар йисуз футболдин турнирар тешкилзава. Хив районда ватандашрин такьатрин гьисабдай нек ва некледин продуктар гьалдай члехи завод ("Тркал "Берекет" ООО, Архитрин хуьр), гьакни вириин майишатни галай алай аямдин малдарвилан комплекс ("Мир" ООО, Цийи Фригьрин хуьр) эцигна кутьгьзава. Абурун кьимет, талуку тиввал, 240 миллион ва 15 миллион манатдилай гзаф я. Дагьустандин гьа ихьтин ватандашрилай чешне кьачуна кланда, абуруз рехъ ачухун, наградаяр гун герек я.

Чна вирида госуарстводин властдин гьуьндурвал мягькемарун герек я. Чун ин-

санрин арзайрив мадни дикьетдивди эгечлун, чна граждана саналди тир яратмишунрин кваллахдал желб авун лазим я.

Гьурметлу депутаттар ва теклифнавай-бур!

Гафунин азадвал демократиядин асул диб я. Чна гафунин азадвал вини дережада хьун таьминарун патал мумкин тир вири крар ийизва. Республикада вичин фикир лугьунай ва критика авунай гьич са касдин гелени кьекьезвач. Гьа са вахтунда закондин ва марифатдин клалубра аваз рехъ ганвай крарин дуьзгун сергьятрал амал ийиз фадлай чизмачир хьтин ксарни гьалтзава. Чун журналистрин, культурадин ва искусстводин деятелрин зегьметдив еке гьурметдивди эгечзава. Абурукай гзафбуру Дагьустандин госуарстводин ва культурадин уьмуьрда зурба роль кьугьвазва.

Гьа са вахтунда чакь йисаралди жуьреба-жуьре бандитрин, угьрийрин ва экстремистрин вилик ялтахваззавай ва гьа и вахтунда гьич са клусни регьувал гьисс тийизвай изданиярни ава. Гьа са вахтунда абурун са бязи юлдашар гьахьтин жуьреда кьугьунар авунин кьурбандриз элкьвена. Са кьадар журналистар чпин изданияр кьват тавун патал чеб "маса гуниз" мажбур жезва. Госуарстводин массовый информациядин такьатри лагьайтла, нетижалудаказ кьериз-царуз кваллахзава.

Инсанар савадлу авуниз куьмек гун журналистрин, интеллигенциядин буржи я.

Тапарин аксина чи кьилин яракь - им чи планрин керчеквал, чна кьиле тухузвай дегьивилерин нетижалувал я. Республикадин ва муниципальный массовый информациядин такьатар итижлурбу ва виридавай менфят кьачуз жедайбуру хьун лазим я. Социальный сетра мадни активдаказ кваллахна кланда.

Чна хьянавай стратегиядин метлеб авай рекьер асул гьисабдай Дагьустан Республика вилик тухунин кар алай проектра кьалурнава. Гила чна абурал федеральный проектарни алава хьийизва. Идахъ галаз алакьалу яз 2017-йис ва гуьгьунин йисар патал чи вилик ихьтин везифаяр акьваззава: республикада хатасузвилиг ва гьаларин мягькемвилиг дережа хкажун; вилик финин хьсан еришрилай дурумлудаказ хкаж хьунал ва дурумлудаказ вилик финал элячлун; Дагьустандин хуьруьн майишатдин продукция гьасилзавайбуру суьрсет гьасилунин ва масса гуниг карда инанмишардай тегьерда иштирак авун таьминарун; яшайишдин квалер эцигунин кваллах нетижалудаказ тешкилун ва эцигунардай материалрин индустрия пайгардик кутун; инсанвилиг капиталдин ери хкажун, образование ва культура арада аваз дагьустанвийрин лайихлувал, абурун гражданилин лайихлувал тестикьярун; дагьустанвийрин жегьил, сагьлам ва конкуренциядин хура акьвазиз жедай несилдин мумкинвилерикай менфят кьачун; кесибвилихъ галаз женг члугун, хизандиз, хизандин бизнесдиз ва кьилдин ксарин куьмекчи майишатриз куьмек гун таьминарун, чкадин агьалийри ва диаспорадин инвестициярин барадай активвал кьалурунин гьисабдай гьвечли бизнес вилик тухун; "хьендик квай" экономикадал гьалтзавай пай агьузарун ва нагьд пул ишлемиш тавуна, гьахъ-гьисабар авунин кьайда ишлемишунин активвал хкажун; шегьерра ва члехи хуьрера, поселокра цийи индустриальный ва аграрный бизнес-майданар тешкилун.

Играми ватангьилияр!

Дагьустанди лап члехи четинвилер – "гьулгулайрин" йисарилай агакьнавай мрс арадай акьудзава ва ам вири улкьведихъ галаз санал кам-камуна аваз физва. В.В.Путинан реформайрилай чешне кьачуналди, Дагьустанди чал сад тир улкьве чкайдалай гуьгьуьниз кьарма-кьаришвилиг цлуд йисарин девиррилай гьалтнавай манийвилер, татугайвилер алудзава. Дагьустанвийриз кье вуч авуна кландатла, гьикл авуна кландатла, чизва. Абуру чпин гьерекатар кьвердавай савадлудаказ ва тайиндаказ кьиле тухузва. Чакай гьар садан агалкьун - им Дагьустандин агалкьун, Россиядин агалкьунни я. Дагьустандив, гьар са дагьустанвидив вичин гьакьикьи кьамат, вичин лайихлувал ахгакьардайвал, чун сад тир халкь яз намуслу ва нетижалу кваллах тухун патал тупламиш хьун важиблу я.

(Куьруь авуна гузва. Тамам текст "Лезги газетдин" сайтдай клелиз жед)

Х.Гь.ГЪАЖИГИШИЕВАН гьакьиндай

Дагьустан Республикадин

Кьилин Указ

1. Маса кваллахал элячлунихъ галаз алакьалу яз Гьажигишев Хасбулла Гьажигишевич Дагьустан Республикадин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик финин министрдин кьуллуьгьдикай азад ийин.

Дагьустан Республикадин

Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкьала шегьер,

2017-йисан 7-февраль, № 19

Р.Ш.ИБРАГЪИМОВАН гьакьиндай

Дагьустан Республикадин

Кьилин Указ

1. Ибрагьимов Расул Шапиевич Дагьустан Республикадин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик финин министрдин везифаяр тамамарзавайди яз тайинарун.

2. И Указ вичел кьул члугур йикьалай кьуватда гьатзава.

Дагьустан Республикадин

Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкьала шегьер,

2017-йисан 7-февраль, № 20.

Б.М.ТОКБОЛАТОВАДИН гьакьиндай

Дагьустан Республикадин

Кьилин Указ

1. Маса кваллахал элячлунихъ галаз алакьалу яз Токболатова Бурлият Мовсаровна Дагьустан Республикадин пе-

чатдин ва информациядин министрдин кьуллуьгьдикай азад ийин.

2. И Указ вичел кьул члугур йикьалай кьуватда гьатзава.

Дагьустан Республикадин

Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкьала шегьер,

2017-йисан 7-февраль, № 21

Р.З.АКАВОВАН гьакьиндай

Дагьустан Республикадин

Кьилин Указ

1. Акавов Рашид Забитович Дагьустан Республикадин печатдин ва информациядин министрвиле тайинарун.

2. И Указ вичел кьул члугур йикьалай кьуватда гьатзава.

Дагьустан Республикадин

Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкьала шегьер,

2017-йисан 7-февраль, №22.

Т.Ю.ЧИНЕННАЯДИН гьакьиндай

Дагьустан Республикадин

Кьилин Указ

1. Чиненная Тамара Юрьевна, вич алай кьуллуьгьдикай азад авуналди, Дагьустан Республикадин Кьилин ва Гьукматдин Администрациядин Пресс-кьуллуьгьдин руководителвиле тайинарун.

2. И Указ вичел кьул члугур йикьалай кьуватда гьатзава.

Дагьустан Республикадин

Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкьала шегьер,

2017-йисан 7-февраль, №23.

Общественный приёмныйда

Агьалияр кьабулна

"Сад тир Россия" партиядин Председатель Дмитрий Медведеван Махачкьала авай региональный общественный приемныйда РФ-дин Госдумадин депутат Абдулгамид Эмиргамзаева агьалияр кьабулна.

Махачкьалави Написат Агьмедовади вич яшамиз жезвай Батыраан куьчеда авай квалерив газ агакь тийиз пуд югь тирдакай арза авуна. Депутат гьиле-гьил аваз телефондай "Газпром газораспределение Махачкала" АО-дихъ галаз алакьалу хьана ва, энгел тавуна, месэла гьаилунин патахъай рахана. Анай хабар гьайивал, куьчеда ремонт авунин кваллахар тади гьалда гьиле кьада.

Дербент райондин Мамедкьала поселокин агьали Мусаид Казимова вичин дерди ахъайна: "Зи хтул Назим Серхаева Москвадин госуниверситетда клелзава. Ам аник гьакьидин бинедаллаз экечна. Исытда хтулди чешнелудаказ

клелзава. Заз ам клелунин бюджетдин кьайдадик кутун патал куьмек кланзава". А.Эмиргамзаева и месэладин гьакьиндай вуздин ректоратдихъ галаз рахаддайди хиве кьуна.

Кьасумхуьрелай атанвай яшлу дишегьли Алимат Абдулазизовади вич яшайишдин квал эцигдай чил кьачудайбурун нубатда аваз 10 йис тирдакай ва гилани чил таганвайдакай арза авуна. А.Эмиргамзаева и месэладин гьакьиндай Сулейман-Стальский райондин администрациядиз чар кьена ва яшлу дишегьлидин дерди туькьурун талабна.

Депутатдин патав Табасаран райондин Хучни хуьрйя хьвадай цин месэла гваз 2-группадин инвалид Шамил Мегьмедов, Дербент шегьердай пенсионериз талуку субсидияр тагузвайдакай лугьуз Фатали Саидов ва гьакл масса инсанарни атанвай. Абурун дердияр туькьурун патал депутатди герек серенжемар кьабулна.

Сталинград патал женгер

Гъзурайди - Земфира БАБАЕВА

Россиядин тарихда рикелай тефидай, баркалувилин вакъаяр гзаф ава. Ватандин Чехи дяведин гзаф зурба женгер Волга вацун кьерехра 1942-йисан къвед лагъай паюна киле фена. Ватандин дяведин тарихда советрин халкъди, Яру Армияди Гитлеран фашистрин винел гъалибвал къазанмишай Сталинграддин женгер кетген игитвилер, уьтквемвилер къалурабур яз гъатнава.

Сталинградда оборонадин женгер

Икъизгъин женгер 200 юкьуз-ни йифиз - 1942-йисан 17-июлдай 1943-йисан 2-февралдалди - давам хъана. Къве патайни женгера къве миллиондилай артух аскерри, 30 агъзур тупуни, 2 агъзурдалай гзаф самолетри, гъа къадардин танкари иштиракна. Сифтегъан къуд вацра Сталинград душмандин гъжумдикай хуьнин женгер шегъердин патарив ва адан къене киле фена. Сталинград къачун патал авур чалишмишвилерин гъжумра гъелек хъанвай фашистрин хура акъвазай советрин къушунри, вири къуватар къватна, душмандал гъалибвал къазанмишна, немсерин къушунар гъалкъада туна, тергна.

Сталинград патал киле феи женгер къве патал пай жезва: оборонадин ва гъжумдин. Гитлеран "Барбарос" план килиз акъат тавурла, Москвадин патарив киле феи женгера чи къушунри душман кляник кутурла, Ф. Паулюсан гъилик квай 6-армиядин къушунри Волга вацлукъ гъжумар башламишна, Донбасс, Ростов, Воронеж къачурла, Сталинграддин терефдихъ вьеней. Уьлкве патал стратегиядин жигъетдай чехи метлеб авай, центральный районихъ галаз Кавказдинни Юкъван Азиядин коммуникациярин рекъай алакъа хуьзвай Сталинград ва Кавказдин нефталадди уьлкве таминарзавай Волга вацл немсерин гиле гъатнайла, нетижаяр мусибатдин-бур жедай.

И къвалахар фикирда къуна, Верховный Главнокомандованидин Ставкади Сталинграддин терефда авай частарин ва военный техникадин къадар артухарун патал кетген серенжемар къабулна. Шегъер душмандикай хуьн

патал маршал С. Тимошенкодин регъбервилек кваз Сталинграддин фронт тешкилна. Адак 62, 63, 64 ва 21 лагъай армияр, гъвадин 8-армия, 1 ва 4 лагъай танкари армияр акатна.

Гитлеран командованиди гъжумдиз гъазур хъанвай Паулюсан армия генани маса частаралди къуватлу хъууна. Душмандин танкари къадар чибурулай къве, самолетрин къадар къуд сеферда артух тир. Немсерин 4 лагъай танкари армияни и терефдихъ рекъе тунвай. Гъаки тиртани, фашистрин частариз гъалибвилек къаст рикле авай чи аскерри вилек фидай мумкинвал ганач. Къиблединни рагъакидай патал хъай Сталинграддин терефар мягкемарун патал генерал А. Еременкодин регъбервилек кваз Къиблединни Рагъакидай патан фронт тешкилна. Кавказдин терефдихъ душмандин къушунри киле тухвай гъжумни советрин жуьртлу аскерри акъвазарна.

Сталинград къунин къаст авай фашистри гъжум акъвазарна. 19-августдиз. Паулюсан гъилик квай 6-армиядин танкари десте, советрин къушунрин 62-армиядин сенгерар къатна, Волга вацлукъ агатна. Нетижата Сталинграддин фронтдин къушунар патал лап четин гъалар, къурхулувал арадал атана.

23-августдиз душмандин авиацияди шегъердал бомбайрин хар къурна. Промышленностдин идараяр, къвалер чукурна. Немсерин командо-

немсери адаз "къиникъин рехъ" лагъанай.

Сталинград къачуз кланз къаст авай душман терг авун патал Советрин командованиди "Уран" план тукьурна. Идан бинедаллаз къати ягъунралди фашистрин гъжумдин десте къилин частаривай къатна, къве патал пайна, терг авун тир. Душмандин генерал-фельдмаршал Бокан гъилик квай армиядик 1011,5 агъзур аскер ва офицер, 10 агъзурдалай виниз тупар, 1200 самолет акатзавай. Немсерин гъжумдикай Сталинград хвейи советрин пуд фронтдик 1103 агъзур аскер, 15501 туп, 1350 самолет акатзавай.

19-ноябрдиз Сталинграддин фронтдин вири сергъятда Яру Армиядин къушунри душмандал гъжумуник къил кутуна. Нетижата советрин къушунрилай вермахтдин 6-армия гъалкъада тваз алакъна. Декабрдин вацра душмандин къушунри мад гъжумар башламиш хъууна. Амма цийи къуватралди мягкемар хъувунвай чи армиядин танкари частари немсерин оборона къатна, 200 километрдин вилек фена.

23-ноябрдиз Сталинграддин фронтдин механизированный 4-корпусдин ва Къиблединни Рагъакидай патан фронтдин танкари частар Советский ва Калач хуьрерин патав сад-садал гъалтна ва абуру душмандин группировкаяр, абурухъ галаз 6-армиядин кар алай къуватар, санлай 330 агъзур кас, гъалкъада туна.

1943-йисан 10-январдиз советрин къушунри "Кольцо" твар ганвай операция башламишна. Гъикъван алахъунар авунатлани, немсерин къушунривай Гитлеран истемешун килиз акъу-

Калачдин патав чи аскерин гъжум

ваниди къвердавай къушунар мягкемарзавай. Сентябрьдин эхирдалди душмандин армия 80 дивизиядин артух хъанвай.

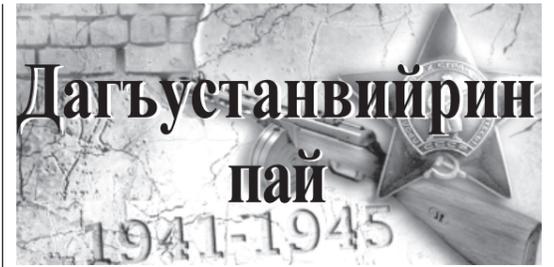
Сталинграддиз куьмек яз Верховный Главнокомандованидин Ставкади 64 ва 24 армиярни рекъе туна. 13-сентябрдиз советрин къушунрин гужлу къве дестеди, 350 танкунин куьмекни галаз, гъжум башламишна. Шегъер патал киле феи къати женгера чи аскерри ватанпересвал, игитвал, вилеквал къалурна. Гъар са идара, къвал, гъар са кап чил патал советрин аскерриз чпин чанар гъайиф атанач.

Душмандин частара 200 агъзур кас, артиллериядин 90 дивизия, саперин 40 батальон авай. Немсерин къушунриз Гитлеран истемешунар килиз акъуддай са мумкинвални советрин аскерри тунач. С. Паулюсан армиядин батальондин командир Г. Вельца къеней: "Пакамахъ немсерин вад батальон гъжумдиз физва, амма саки касни элкьвена хкъезвач. Пакад юкьуз мад гъа ик жезва..." Сталинград галай патал физвай рехъ телеф хъанвай аскерри, канвай танкари къунвайвилей

диз хъанач. Сталинград патал женг Советрин Армияди гъалибвал къазанмишуналди куьтгъна.

Ватандин Чехи дяведа Сталинграддин женгер асул метлеб авайбур, гзаф ивиар экъичайбур, зурба телефилер хъайибур, чехи гъалибвилер къазанмишайбур хъана. Чи Ватан, халкъар терг ийиз алахъай душмандин алчак мурадар Сталинград патал киле феи женгери чурна. Инлай къулукъ вири фронтра Советрин Армияди гъжумар башламишна ва душмандин къушунар къулукъди члугуниз мажбурна.

Сталинграддин женгера къве патайни кар алай къуватрин чехи пай телеф хъана. Ватандин Чехи дяведа Сталинград патал киле феи кызгъин женгера къалурлай игитвилериз, жуьртлувилериз килигна, къушунрин 37 частуниз гъурметдин "Сталинграддин", "Дондин" тварар, къушунрин 55 частуниз ва соединенидиз орденар гана. 183 частуника гвардейский хъана. Вишни къадалай виниз аскерар Советрин Союздин Игит лагъай тварцлиз, женгерин 760 иштиракчи "Сталинград хуьнай" медалдиз лайихлу хъана.

ДАГЪЛАРИН уьлкведин халкъари Ватандин Чехи дяведин женгер киле физвай вири фронтра душманнихъ галаз вилеквилелди, дирибашвилелди дяве тухвана. 1942-йисан тукьурла, залан йикъара Ватан душмандикай хуьн патал 15 агъзур дагъустанви чпин хушуналди дяведиз фена. Сталинград патал женгер физвай вахтунда резервистар, ополченцияр, истребительный батальонар, партизанрин дестеяр гъазурун патал Дагъустанда оборонадин рекъай еке къвалах тухванай. Дяведин вахтунда Дагъустанда вири санлай 104 агъзур младший командирар, минометчикар, танкистар, снайперар, радистар ва маса резервистар гъазурна. 1941-1942-йисарин хуьтлуьз Махачкъаладинни Буйнакскдин патарив 600 дагъустанвидикай тешкилай стрелковый 91-дивизияди Сталинграддихъ физвай къилин терефрикай сада шегъер немсерикай хуьн патал женгера иштиракна. Дивизиядин аскерри и женгера Дагъларин уьлкведиз хас тир къегъалвилер къалурна. Кумторкъаладай тир Мегъамедзагид Баймурзаеван 11 аскердикай ибарат отрядди 100 аскердилай гзаф авай душмандин мотопехотадихъ галаз къати женгер киле тухвана. Са йикъан вахтунда барабар тушир женгина фашистрин 30 аскер тергна, 70 офицердални аскердал хирер авуна. Адан отряд телеф хъана. Гъукматди М. Баймурзаеван игитвал Ленинан, Яру Гъед орденар гуналди къейдна

Идрис Абакарован ротади душмандин 11 танкуникай 5 танк тергна. Бабаюртдай тир Григорий Белов 91-дивизиядин виридалайни хъсан снайпер тир. Са куьруь вахтунда ада немсерин 275 офицерни аскер тергна. 91-дивизиядилай гъейри, Сталинграддин женгера 2 агъзурдалай виниз аскерри иштиракна. Ватандин Чехи дяведин снайперин арада чемпион, кетген артуханвилелди машгъур хъайиди Ханпаша Нурадилов тир. Гвардиядин сержант Х. Нурадилова 920 фашист телефна, душмандин пулеметчикрикай 12 есирда къуна. Игит 12-сентябрдиз Сталинграддин патарив телеф хъана. Мамаеван тепедал алай къулунал Советрин Союздин Игит Х. Нурадилован тварни къенена.

91-бригададин танкари батальондин старшина, механик, 344-танкунин водитель, къизлярви Павел Смирнов 1941-йисуз вичин хушуналди фронтдиз фена. Ада женгера вилеквал, къастунал къевивал къалурна. 1943-йисан январдиз экипаждик кваз душмандин 15 пулемет, 5 блиндаж, са шумуд чилин къазма хиткъинарна. Советрин Союздин Игит лагъай тварцлиз 1943-йисан 23-сентябрдиз лайихлу хъана (телеф хъайидалай къулукъ). Адан твар Сталинграддин игитрин монументдал къенена.

1942-йисуз атлуьрин 61-дивизиядин генерал-майор, лезги хва Я. Кулиев телеф хъана. Ам Ленинан ордендиз лайихлу хъана.

Мегъарамдхуьруьн райондай тир Гъамзат Асретов Игит 4 шегъер - Одесса, Севастополь, Москва ва Сталинград патал киле феи женгера къалурлай вилеквилералди машгъур тир.

Махачкъалави Михаил Гурова фельдмаршал Паулюс есирвиле къунин карда иштиракна.

Сталинград патал женгера иштираклай Шетиель Абрамов, Амет-Хан Султан, Араз Алиев, Александр Назаров, Анатолий Хуторянский, Мегъамедзагид Абдулманов, Зулпукар Абдурагъманов, Ирбайхан Бейбулатов, Петр Крутов, Цахай Макаев, Николай Подорожный, Илья Тахтаров "Советрин Союздин Игит" лагъай тварцлиз лайихлу хъана.

Душмандин винел гъалибвал къачуник чпин пай кутурбурук Кошманбег Кидирниязов, Уружбег Балафендиев, Мегъамед Межидов, Мирза-Гъажи Мегъамедов, Мусаиб Стальский ("XX асирдин Гомер" Стал Сулейманан хва), Мегъамед Гъамзатов (Расул Гъамзатован чехи стха), Али Жамалутдинов, Жалат Азимов, Тагъирбег Алисултанов, Султанагъмед Девришбегов, Эфенди Гъафуров, Набиюла Рабаданов, Виктор Хрисанов, Мегъамед Багандов, Владимир Гаврилов ва гзаф масабур акатзава.

Итимрихъ галаз санал Сталинград патал женгера Дагъустандин рушарини - Ханбике Эмирсултановади, Вера Ханукаевади, Елизавета Боковади, И. Черкашина ва масабур - дирибашвал, къегъалвал къалурна.

Ватандин азадвал патал фашистрихъ галаз киле феи женгер кызгъинбур ва гзаф къадарда къурбандар арадал гъайибур хъана. Акъалтзавай несилриз ислягъ уьмуьр багъишай абуру эбеди яз чи риклера амуькда.

Руьгьдин кьелейрикай сад

Нариман ИБРАГЬИМОВ

КУЛЬТУРАДИЗ талукъ яз государстводин, искусстводин, илимдин ва маса хилерин деятелри маракьлу гафар лагъанва. Владимир Путин: "Культура миллет сад ийизвай вири гьаларин, вакъийарин асул ва килин бине я. Культуради образованидихъ, просвещенидихъ галаз санал чи уьлкведин инсанвилин капитал арадал гъизва". Дмитрий Лихачев: "Культура инсанрикай миллет, халкъ арадал гъизвай зурба ва тамам гьал я".

Культурадик инсандин руьгьдиз ем гузвай вири хилер акатзава: искусство, эдебият, члал, театр, тарих, кино, архитектура... Дуньядин пачагьлугьри, государствойри, халкъари милли культура хуьн, ам мадни велик тухун, аькьалтзавай несилдив адан лайихлу вири ивирар агакьарун патал еке алахуьнар ийизва. Чавай лап вини дережадаваз разивал ийиз жеда, вучиз лагъайтла, хайи халкъди чав милли культурадин ивирар агакьарна: члал, эдебият, адетар, манияр, музыка, кьуьлер... Баркалла чи халкъдиз! Амма чна хабар кьан, чун жуван милли культурадив гьикл эгечлзава? Ам чна хуьзвани?

Эгер куьрелди лагъайтла, культурадин бязи хилер хуьзва ва велик тухуьзва, амма санлай кьачурла гьялна кланзавай, вирида санал веревирд авуна кланзавай месэляяр тимиш туш.

Пачагьдин девирда ва гьакл советрин сифте йисарани лезги хуьрера сеняткарвал давамарзавай. Халкъди вич яшайишда, майишатда ишлемишзавай кларасдин, ракъун, гимидин вири шейэралди, гьатта яракьралдини таъминарзавай. Лезги устларин гьилерикай кхатзавай къаб-къажахдал, гапурал, гамарал, халичайрал, клуртал, кавалрал, хуьруьн майишатда ишлемишзавай алатрал ва гьакл маса шейэрални инсанри гьейранвалзавайди тир. 1930-1960-йисара абурукай гзаф шейэр, безекар Дагъустандин музейриз акъатна. Гьайиф хьи, кье музейриз фейила, са Искридин гуьзел къапарилай гьейри лезги устларин твар алай экспонатар анрай аквадач. Мадни гьайиф кьведай кар - кье чи патара сеняткарвал давамарзавай са хуьрни авач.

Лезги шииратдин бинеяр лап къадим йисара арадал атанвайди садазни сир яз амач. Лезги ва Дагъустандин шииратдин классикрин арада чи шайри лайихлу чкаяр къазва. Кьуьчхуьр Саид, Етим Эмин, Стлал Сулейман, Хуьруьг Тагьир, Алибег Фатагьов, Алирза Саидов... Лагь, Дербиринда, Махачкъалада абурукай (Сулейман квачиз) низ памятникар ава? Чибур тир игитризни, инкъилабчийризни, государстводин, общественный, искусстводин деятелризни памятникар авач. Чи стха халкъарин гьа ихътин векилриз меркезда ва маса шегьерра тимталар хжажнава. Чалай гилани Махачкъалада эцигна кланзавай Лезгинцеврин памятникдални клукл гъиз алакьзава. Лезги халкъдин векил тирвилей члехи кьуллугьрин, депутат лагъай тварцидин иесияр хьанвай ксарини и месэлядиз са артур фикир гузвач. Суфрайрихъ, кимерал, инсанар клватл жезвай чкайрал ихтилатар лагъайтла, гзаф жезва.

Инал аз кьилди-кьилихъ Кьуьчхуьр Саид алакьвазиз кланзава. Ци чна адан 250-йисан юбилей кьейд авун лазим я.

Адан твар кьун бес я, фикирдиз гьахьадалат, азадвал патал женг члугур халкъдин панангь, девирдин алчах ва инсафсуз кьанунриз, кесиб-синифдин хам алакьзавай ханариз, беглериз муьтлугь тахъай ва акси экъечлай, агьалийрин яваллу гьиссерал чан гьидай эсерар яратмишай шайр кьезва. Михьи муьгьуббатдикай, лезги дишегьлидин лайихлу-вилерикай, гурьчегвилейкай жавагьирар теснифай ашукь. Ам чун патал датлана кузвай, риклериз чим гузвай нур, абур, дамах, камал, чи руьгьдин кьеле я.

*Садбуруз кьизил, садбуруз гимиш,
Садбуру мал хуьз, садбуру гамиш.
Дуьнья, вун нивди хьанва гурьуьшмиш?
Деврандикай пай жхудна хьи зи.*

*Амач билбил, безек, сиргъа,
Вилаятда рахаз кьаргъа,
Атлугь риклин ивид паргъа,
Напак беден гвай кьарагуьн!*

*Хан лугьудаь ягъи гьатна хуьрера,
Зулумариз ажугъ аваз вилера,
Кьисасдин цлал твазва ада риклера,
Я Сад Аллагь, им вуч дуван хьана чаз?!
Ихътин цларар гваз сес жкажай ашукьдиз гьикл хва, игит лугьудаь! Зиллетдик квай халкъдин итижар хуьзвай, адаз зулумкарриз муьтлугь тахъуьн эверзавай шайр ханариз хуш жедайни мегер!*

Кьуьчхуьр Саидаз халкъдин руьгьдикай, адал алай зиллетдикай хабар авай. Гьавилей ам Сурхай хандиз, адан гьилибанриз аксини экъечна. Гьавилей ада Кьурагь, Самур, Чирагь, Цмур дерейрин агьалийриз хандихъ галаз гьихътин рафтарвилер авуна кланзавайди ятла кьалурна. Гьавилей инсанри адан шиирар хвена ва чав агакьарна. Девирар алатзава, цлийи несилар арадал кьезва, амма бунтчи, женгчи шайрди хъ ва адан яратмишунрихъ авай кланвални цигелвал зайиф жезвач.

Кьуьчхуьр Саидан яратмишунриз Дагъустандин ва Советрин Союздин критикри, писателри, культурадин деятелри зурба кьимет гайиди я. Наталья Капиевади ва Владимир Огнева гьахьлудаказ кьейднай: "Кьуьчхуьр Саидан шиират мичи йифиз цава экв авур сад лагъай гьед ва гележегда тлурфан жедайвилини сифте лишан я". Алирза Саидова кхьенай: "Кьуьчхуьр Саидан шииратдин пайдахдал "Я ажал, я азадвал!" гафар кхьенвай".

Эхъ, ада халкъдин игътияжар, мурадар, итижар патал вичин уьмуьр, са куьнуьхъайни кичле тахъана, хаталувилкини кутуна, адаз ханарин луквал далудилай алудуьниси эверна. Гьелбетда, шайрдин эсерар клватл хуьвнал хейлин инсанар гьавалат хьанатлани, чав адан вири яратмишунара агакьнач. Я кьени адан яратмишунара гьар са терефдихъай ахтармишнавач, адаз дуьзгьун кьимет ганвач, ада Дагъустандин шииратдик кутунвай кьиметлу пай кьейднавач. Гьавилей гьар са камуна Кьуьчхуьр Саид рикелайни алудзава. Адан ктабарни лап тимиш акъудна. Классикрин жергеда авазни адан твар къазвач. Памятникдикай рахайтла, амни авач. Гена хьсан, шайрдин 245-йисан юбилей кьейд ийидалди велик Бугьдатедедин (арандиз эвчиннавай Кьуьчхуьррин хуьр) администрацияди хуьре шайрдиз Саидан шикл атанвай мрамардин гумбет эцигна. Чна "Эй, инсанар!" твар алаз адан уьмуьрдикай, яратмишунрикай, вичиз бахшнавай эсеррикай, "Ашукь Саид" пьесадикай ибарат ктаб акъудна. Ана гьатнавай женгчидин шиирар Мурад Саидова урус члалаз таржума авунва. Ци гьа ктаб акъудиз хьайитла, им виридаз хьсан савкъат жедай.

Умудлу я хьи, РД-дин культурадин министрство, Кьурагь райондин, Кьуьчхуьррин хуьруьн администрацияр кьиле аваз, Дагъустандин писателрин, журналистрин союзрин, "Лезги газетдин", Лезги театрин, ФЛНК-дин Махачкъаладин филиалдин, лезги депутатрин, меценатрин, спонсоррин ва маса ксарин куьмекни галаз Кьуьчхуьр Саидан юбилей гила кьванни лайихлувиледи кьейд авун патал гьазурвилер аквада.

Кьимет эциг тавунвай

ИГИТВАЛ

1

хабар кьуна. Мешебегиди вичи капл ийизвайдакай, гьаждални фейидакай малумарна. Гьуьгьунлай боевикри адаз чпин жергейрик экечлун, чпихъ галаз алакьаяр хуьн теклифна. З.Батманова "за ахътин бейбурчивал садрани ийидач" лагъана.

Абу-Ясир аз мешебегидин телефондай Кьурагь райондин полициядин начальникдин нумра жагъана. Ада З.Батмановаз, гуя тамун уьруьшдай мейит жагъанва ва 4-5 касдикай ибарат оперативный дестени галаз энгел тавуна акъата лагъана, РОВД-дин начальникдиз зенг авун буйругьна. Мешебегиди ихътин жаваб хана: "За хаинвал садрани ийидач, я гадаярни маса гудач. Ихътин кар ийидалди, аз кьейитла хьсан я". И гафарилай кьулухъ дестедин башчиди "эгер вуна кьиникъ хьазаватла, гьакл женни ийида" лагъана, вичин гьилибанриз мешебегиди яна кьин буйругьна.

Кьейд ийин хьи, режидалди вилик боевикри, З.Батманов члалав гьидай ниетар аваз, адаз гзаф азабар гана. Амма жуьрэтлу дагъви вичин кьастуниз, руьгьдин имандиз вафалу яз амуькьна.

гьунарлувилейкай "ОРТ" каналдай гузвай "Человек и закон", "РЕН" ТВ-дай "Хабарар" программаяра, "Ramblers.pro" порталди, "Кавполит" сайтди, "Дербент" РИА-ди, "Комсомольская правда", "Дагестанская правда" газетри ва хейлин маса изданийри хабар гана.

Лезгийрин милли культурадин федеральный автономиядин президент, миллетрин арада алакьайрин жигьетдай РФ-дин Президентдин патав гвай Советдин член Ариф Пашаевич Керимова уьлкве-

Султанханум диде хва амачирдахъ саклани агъазвач...

З.Батманован уьмуьрдин юлдаш Жамиляни хва Мегьамед-Салам

Газет клелзавайда мешебегидин ва боевикрин арада кьиле фейи рахунрин делилар гьикл чир хьана лагъана хабар кьун мумкин я. Алатай йисуз Москвада хоккейдай дуньядин чемпионат кьиле физвай члавуз теракт газурунай шак физвай дагъустанви кьунай. Бязи чешмейри (мисал яз, "РЕН" ТВ-ди, "Комсомольская правда" газетди) адан твар Исмаил, масабуру ("ФЛНКА"-дин сайтди) Нариман Баширов хьиз раижнава. Кьанун-кьайда хуьдай органри тайинарайвал, ам Зейнудин Батманов есирда кьур дестедин членрикай сад тир. Боевикди вичин рахунра вири галай-галайвал ачухна ва Абу-Ясиран буйругь кьилиз акъудайди вич тирди хиве кьуна.

Ада гайи малуматрай аквазвайвал, Зейнудин Батманова авунвай кьегьалвал Россиядин Игит лагъай виниз тир тварциз лайихлу хьанвай баркаллу маса дагъустанвийри кьалурнавай жуьрэтлу-вилерилай клусни агъуз туш. Рикел хкин, полициядин младший лейтенант Мегьамед Нурбагандован игитвал вири уьлкведиз машгьур хьана ва адаз РФ-дин Президентдин Указдалди Россиядин Игитдин твар гана.

Кьейд ийин хьи, интернетда З.Батманов яна режизвай ара, Н.Баширова ганвай малуматар лентиниз кьачунвай видеороликлар ава. Эгер абур кьанун-кьайда хуьдай органрин гьиле гьатначиртла, мумкин тир общественностдин гегьенш кьатариз кесибрин терефдар хъайи кьуччагь Кири Бубадин, Советрин Союздин Игит Эсед Салигьован, генерал-майор Муьгьуьдин Кьагьриманован хуьруьнви Зейнудин Батманован игитвилейкай хабарни тахъун. Амма саки йисни зур арадай фейила, видеороликлар интернетда пайда хъайила, клиривидин кьегьалвал уьлкведин федеральный СМИ-рин кьилин темадиз элкьвена. З.Батманован

дин регьбер В.В.Путинан тварунихъ Зейнудин Батмановаз РФ-дин государстводин шабагь (награда) гун патал З.Батманован хендеда Жамиля Халидовнадин теклифдин тереф хуьн тлалабзавай ва чебни и кардиз шерик тирди кьейднавай чар реке тунва. Гьа ихътин чар ФЛНКА-дин руководстводи и месэладин патухъай Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипован тварунихъни ра-кьурнава. Зейнудин Батмановаз Россиядин

Игит лагъай твар гун патал Сулейман-Стальский райондин образованидин кьуллугьчийрин профсоюздин председател Халилбег Халилбегова Кьурагь райондин агьалийрин ва Дагъустандин халкъдин тварцихъай РФ-дин Президент В.В.Путинан ва РД-дин Кьил Р.Гь.Абдулатипован тварарихъ гьазурунавай петициядиз (коллективный тлалабун) социальный сетра кьулар клватлзава. Кьейд ийин хьи, а петициядал вишералди инсанри кьулар члугунва.

Зейнудин Батманов ам чидай гьар сада кьени кьилихрин, масадаз куьмек гуз алахъдай, зегьметкеш инсан хьиз рикел хкизва. Гьеле Советрин Армиядин жергейра кьуллугъзавай 1987-йисуз адаз "Хьсандиз кьуллугъ авунай" II дережадин медаль ганай. Мусибатдин дуьшуьш кьилел атай вахтунда З.Батманован 48 йис тир. Адан хендедадин хиве бубадикай магьрум хьанвай са рушни пуд хва гьатнава. Ватандин Члехи дяведин иштиракчидин хендеда, дяведин йисара далу патта зегьмет члугур, 90 йис хьанвай, играми хва кучукнавай Султанханум дидедин риклин тлалдикай хабар яни кьез?! Хизан гьукуматдин патай куьмекдихъ муьгьтеж я.

Зейнудин Батманова, са шакни алакьиз, еке игитвал авунва. Маса ксар патал хсуси уьмуьр кьурбанд ийиз, зидвилерни писликвилер эхиз гьар нелай хъайитлани алакьдач. Им анжах халис игитриз хас лишан я. И кардалди рагьметлуда чи уьлкведин аькьалтзавай несилриз ватанпересвилин, кьегьалвилин зурба чешне, вири дуньядиз Россия бандитрин ваь, игитрин Ватан тирди кьалурна. Уьлкведин, республикадин руководстводи Дагъустандин халкъдин баркаллу хчин игитвилеиз лайихлу кьимет гудайдач чна умуд кутазва. Рагьмет хуьрай Зейнудин Лукьмановичаз, хизандизни Аллагьди сабуру гурай.

Каспийдин йис Асул жавабдарвал агъалийрал ала

Жасмина САИДОВА

2-февралдиз Махачкъаладин Шииратдин театрд республикада Экологиядин йис ва Каспийдин, гъакни цин маса ресурсрин йис официалнидаказ ачухунин мярекат кыле фена. Идалайни гъейри, Экологиядин йисан сергыятра аваз, 2-февралдин пакамахъ Махачкъаладин Красноармейск поселекда машинрин чархарал акъалждай резиндин бандар ва резиндикай гъазурнавай маса шейэр гъялдай ва тергдай "Экопромлайн" завод ачухунин шад мярекат хъана.

Экологиядин, Каспийдин, гъакни цин маса ресурсрин йисаз талукъарнавай мярекат РД-дин Кыл Рамазан Абдулатипова ачухна. "Чакай гъар сада вич элкъурна кунвай тѣбиатдив эгечъавай тегъер дегишарна кланда. Идакай алатай йисан эхирдай хъайи ва экологиядин месэладиз талукъарнавай уьлкведин Государствонин советдин заседанидал Президент Владимир Путинни лагъанай. Ада кьейд авурвал, экология пис хъуни уьлкведин валовой продуктдин бдалай 15 процентдив агъадалди къадарда аваз зарар гузва", - лагъана ада.

Республикадин Кили тѣбиатдин ресурсрин ва экологиядин министр Набиюла Къарачаева эхиримжи йисара кыле тухузвай къвалах кьетендаказ кьейдна. "Йисаралди махачкъалавийри "Ак-Гель" вир терг ийиз хъана, ам эцигунрин зирзибил вегъедай чкадиз элкъурна. Адан патав гвай Къарадин вириканы гъа икӀ лугъуз жеда. Ихътин мисалар мад гъиз жеда. Исятда лагъайтӀа чун неинки тѣбиат терг авун акъазариз, гъакни ам гуьнгъуна хуаъ алахънава. Элкъурна кунвай тѣбиат хуьнин карда гъаф крар, гъелбетда, шегъеррин мэрилай, муниципальный тешкилатрин руководителрилай аслу я, амма асул жавабдарвал агъалийрал ала", - лагъана ада.

Рамазан Абдулатипова республикадин шегъеррани районра къацу зонаяр, паркар бес тежезайдакайни лагъана. "Чна звездин серенжемар къабулна, яни са тар атӀай чкадал вад хъана кланда. Чи фикирдани муьвал тир вахтунда Махачкъаладин игитрин Аллеяда 250-далай артух къизилгуьлрин кул-кусар цун ава.

И ва маса месэлаяр гъялун патал Дагъустандин руководстводи, тѣбиат хуьнин кьурулушри тӀимил къвалахар ийизвач. Ина кар алайди республикадин гъар са агъалидин бейнидив тѣбиатдин девлетар хуьз, абур кыл-кыилел алаз ишлемишиз чир жедалди, экологиядин жигъетдай арадал атанвай гъалар бинедилай дегишариз хъун пара четин кар жедайди агъакарун я", - малумарна ада.

Рамазан Абдулатипова гъар са муниципалитетда экологиядин жуьреба-жуьре проектар тукъуьрунин лажимликайни лагъана. "Эгер са шумуд проектдиз пул авачтӀа, абурукай лугъун, майдандиз акъудунни лажим туш. Са проект гъазура ва эхирдалди кылиз акъуда", - малумарна ада.

Шад мярекатда иштиракун патал мугъман хъанвай Кабардино-Балкария Республикадин экологиядин ва тѣбиатдин ресурсрин министр Хаким Битиева кьейд авурвал, Экологиядин йис малумарунин себебрикай сад общественностдин фикир и месэладал желб авун я. "Къенин юкьуз чун элкъурна

кунвай тѣбиат хуьн патал федеральный дережада гъаф крар ийизва, амма, гъа са вахтунда гъаф векилвилер субъектив вуганва. Гъаниз килигна, регионрин хиве тѣбиатдив муькьятдаказ, хатасуздаказ эгечӀунин жигъетдай кьетен жавабдарвал ава. Экологиядин ва экологизациядин месэлайри инсандин уьмуьрдин ери ва регион экономикадинни яшайишдин режъай вилик физвай гъал тайинарзава", - лагъана ада.

Набиюла Къарачаева алай вахтунда вилик эцигнавай месэлайрикай, гъа жергедай яз кѣви зирзибил терг авуникай лагъана. "Къенин юкьуз республикада 1 миллион тонндилай артух кѣви зирзибил арадал къевезва, абуру 350 гектар чил къазва. 2016-йисуз ихтияр авачир чкайра арадал атанвай 297 хъурт винел акъудна, абурукай 50 гектар чилел алай 183 хъурт тергнава", - хабар гана министрди. Адан гафаралди, эхиримжи кьве йисуз яд ишлемишунин хилени виле акъадай хътин не-тижар хъанва.

Мярекатдин сергыятра аваз РД-дин Кыл ва мугъманар Шииратдин театрд Экологиядин йисаз талукъ яз ачухнавай "Экология пространства" шикилрин выставкадизни килигна.

* * *

Рикел хкин, "Экопромлайн" завод эцигунин проект уьмуьрдиз кучьурмишунин къвалах 2015-йисуз гъиле кунай. А чӀавуз инвесторди машинрин чархарал акъалждай кугъне бандар (покрышка) резиндин гъелериз элкъурдайвал регъедвай ва резиндин маса шейэр ийидай виниз тир технологийрин тадаракар маса къачунай.

Завод ишлемишиз вахтунин шад мярекатда Республикадин Кыл Рамазан Абдулатиповай гъейри РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова, РФ-дин Госдумадин депутат Мурат Гъажиева ва Юрий Левецкийди, Махачкъала шегъердин мэр Муса Мусаева, РД-дин тѣбиатдин ресурсрин ва экологиядин министр Набиюла Къарачаева, са жерге маса идарайрин ва карханайрин руководителри иштиракна.

Цийи карханадин рабочийрихъ ва мугъманрихъ элкъвена рахадайла Рамазан Абдулатипова республика патал адан лажимбувал кьейдна.

"Республикада машинрин гъаф къадар покрышкаяр какатайвал гадарзава. И завод ачухналди абур гила къватлиз, цийи жуьредин шейэр гъазурун патал ишлемишиз, гъа са вахтунда идалди тѣбиат хуьнин кардик пай кутаз жеда", - кьейдна ада.

"Магмус-ЛТД" ООО-дин генеральный директор, гъа са вахтунда проектдин инвестор Махач Муслимовани цийи карханади Дагъустандин экология гуьнгъуна хуаъ кумек гудайдакай лагъана.

Малум хъайивал, завод инвестордин хуси такъатралди эцигнава. Санлай къачурла, проект кылиз акъудуниз 100 миллион манат серфнава. Гъисабзавайвал, заводдихъ йиса 3,5 агъзур тонн покрышкаяр гъялдай гужлувал ава. Инвестпроектдин гъисабдай ина 120 кас патал къвалахдин чкаяр тешкилнава. Рабочийрин юкьван мажиб 20 агъзур манатдиз барабар я. 2 гектар чилел эцигнавай цийи заводди налогар яз бюджетдиз йиса 12 миллион манат гудайвал я. Гъялнавай ва цийи-кӀа ишлемишнавай покрышкайрикай аялар кугъвадай ва спортдин майданар, тротуарар тукъурдай хуьтуьл плиткаяр, маса шейэр гъазуриз жезва.

Тѣбиатдиз тӀуш тумир - ам инсандин дидени я, бубани

Ш. ШИХМУРАДОВ

Малум тирвал, чи уьлкведа, республикада Куьлгурадин, Милли чӀалар хуьнин, Багъманчивилин, Литературадин, Дагъларин йисар малумарна. Ингъе гила 2017-йис - экологиядин я. Им акӀ лагъай чӀал я хъи, и ва гъакӀ маса режъерани месэлаяр гъаф къватӀ хъанва, вилик абур гъялунин везифа акъвазнава. Цуд, виш йисаралди къватӀ хъанвай къван месэлаяр садлагъана сад-вад йисуз гъялиз хуьн мумкин туш. Къилин макъсад халкъдин геъенш къатарин фикир а месэлайрал желб авун, гъавурдик кутун, инсанар гъар са режъай савадлу авун, чӀуру краривай яргъаз ийиз алахъун я. Руьгъ сагъар тавунмаз, беден сагъламариз жедач, - гъавайда лугъузвач.

РФ-дин Президент В.Путин Экологиядин йисуз лажимбул везифаяр вилик эцигнава: тѣбиат хуьнин месэлайрал агъалийрин фикир желбун, экологиядин авай кьурулушар хатасуз авун, биожуьреба-жуьрвал гележегдани хуьн ва икӀ мад.

Чилин шар, тѣбиат - вири инсаниятдин умуми къвал саламатдиз хуьн, къевезмай несилрикай, абурун гележегдикайни фикирун виридан буржи я. Амма гъакъикъатда вири гъа икӀ эгечъавани? Гъайиф хъи, - ваъ. Къуйдиз тфу вегъемир - яд хуьн патал герек къведа лугъудай урус халкъдин мисал ава. И насигъатдал вирида амалзавайтӀа, гъикъван хъсан тир! Инсаният, илим ва техника, санайи виликди фирдавай экологиядиз гузвай зиянар, гъайиф хъи, къвердавай артух жезва. Вири дуьньядин майданда гузвай зиянкай рахайтӀа, абур ихътин-бур яз кьейдзава.

Чилин шардивай тахминан 20 километрдин къван къаьанда озондин къат - планетадин ультрафиолетовый къалхан ава. Дуьньядин уьлквейра (иллаки индустриальный режъай гъаф виликди фенвайбура) авай къван карханайри, машинри, самолетри (ва икӀ мад) гъавадиз гъикъван чиркин шейэр, углекислый газ ахъайзаватӀа, фикир це садра. Инсанди нефес къачузвай гъава инсафсузилелди чиркинарзава. Фтор, хлор квай углеводородри, галогенрин къаришмайри лагъайтӀа, озондин къатунин кьурулуш барбатӀзава. Нетижанда озондин къатунай еке хъалхъамар акъатзава. Анрай чилел къевезвай ультрафиолетовый нурур чан алай вири алемдиз гъаф хаталу я. Абуру инсандин сагъламвиллиз, иммунитет ва генный кьурулушдиз писдаказ таъсирзавайдакай - хамунин рак ва катаракта арадал гъизвайдакай кхъизва, лугъузва гъаф алимири, пешекарри. Ультрафиолетовый нурурикай маса хилериз, биоьурулушризни еке хаталувал ава.

Ихътин гъалари ООН-дик, адан Генассамблеядик секинсузвал кутун тавуна туш, международный конвенция, протоколар ава. И лажимбул документа озондин къат чӀурзавай шейэр, технологияр, карханаяр гъибур ятӀа къалурнава. Ахътин документрикай тир ООН-дин Программа (ЮНЕП) 1972-йисуз майдандиз акъатна. Адан макъсад тѣбиат хуьнин къвалах идара авун таъминарун, гележегдин несилриз зиян тежедайвал, уьлквейрин, халкъарин уьмуьрдин ери хъсанардай мумкинвилер арадал гун я. ООН-дин тѣбиат хуьнин режъай къилин орган яз, ЮНЕП-ди Экологиядин программа тукъуьрзава, ам Чилин шардин тѣбиат хуьн патал экъечъава. ООН-дин Программдин везифаяр, тешкилувилин кьурулуш Генассамблеядин къарардалди 1972-йисан 15-декабрдиз тайинарнай. 1992-йисуз абур генани геъеншар хъуьна.

1997-йисан февралдиз ЮНЕП-дин управляющийирин къарардалди Найробидин декларация къабулна ва анал ЮНЕП-дин роль цийи кылелай тайинарна.

Мад са лажимбул документ - 1987-йисан сентябрдиз къабуллай, озондин къат чӀур тавуниз талукъарнавай Монреальский протокол. И режъай Венский конвенциядин терефдарар тѣбиат, инсанрин сагъламвал хуьнин мураддалди озондин къат чӀурдай гъерекатар акъвазарунин, а къат барбатӀ хуьнин вилик пад кунин къвалахрин бинедил илимдин чирвилер, зиянсуз технологияр эцигунин, гъавадиз чӀуру шейэр ахъаюнин вилик пад кунин (ва икӀ мад) гъакъиндай икӀрардал атана.

Амма вирира и ва маса документрал амалзавани?! Инсанвал киледалди, зирбадалди алцумиз жедай затӀ туш. Бязибурун нефс къан квачир океан хъиз я. Руьгъсуз, ягъсуз, нефсер къати ксарин гъерекатрин, чун элкъвена кунвай тѣбиатдив къадирлувилелди эгечӀ тавунин нетижанда инсаниятди вичи вич кьирмишдайди бязи фагъумсурди рикелелай алудзава. Чилин шар, тѣбиат вилин нини хуьн, абурув къадирлувилелди эгечӀун лажим я.

За 80-йисара чехрин писатель Йозеф Томанан "Сократ" тӀвар алай роман келнай. Ада къенвайвал, къадим Грециядин зурба филозоф, камалзгӀли Сократа, гъар пакамахъ къарагъайла, гъатта дустагъда авайлани, патав гвай тепедал хъажжез, сифтени-сифте Къибледихъай мензерадикай (горизонт) Рагъ жкечӀун къаршиламишдай, адаз, юкӀ агъузана, икрамдай. Им акӀ лагъай чӀал я хъи, уьмуьрдин рагъ алай гъар са йикӀвал шадвализ, тѣбиатдив гъаф къадирлувилелди эгечӀун лажим я.

Тѣбиатда вири кьурулушар сад-садахъ галаз сих алахъада ава. Абурукай са гъалкъа хъайитӀани къайдадикай хъатунин инсандиз, чан алай вири алемдиз лугъуз тежер хътин хасаратвилер хъунал гун мумкин я. Чиливай бегъерар, тӀуьн, девлетар виридаз къанзава. Амма а Чил хуьникайни фикирна кланда эхир. Чили гузвай бегъер адав эгечъавай, адахъ гелкъевезвай гъалдилай аслу я. Акъазвайвал, тѣбиатдихъ инсаф ава, амма инсандихъ - ваъ. Тѣбиат чиркинарун - им уьмуьр кьурь авун лагъай чӀал я. Экономика - экология - адав, фагъум - фикирна, камаллудаказ, къадирлудаказ эгечӀун - гъа ихътин лозундик кваз виликди тухун лажим я гъар сана халкъдин майишат.

Экологиядиз авай хаталувилерикай сад нафтӀади ва адакай хкудзавай маса продуктри тѣбиатдиз еке зиян гун я. Нафт хкуддайла, санай масаниз дашишдайла, ам гъаф къадарра экъичзавай, чил ва ятар чиркинарзавай дуьшушар тӀимил туш. Кудай шейэринни энергетикадин комплексдин карханаяр тѣбиат гъаф чиркинарзавайбурукай я. Ихътин татугайвилерин вилик пад кун патал а комплексри, гъакни уьлквейрин гъукуматри, пешекарри чпин чалишмишвилер артухарун, сад авун лажим я.

Ядерный арсеналар, амуькьяр къвердавай гъаф къватӀ хуьникай, атомный станцияр хъиткъинуникай (Чернобыль, Фукусима), ядерный яракъ къвердавай гъаф уьлквейри ахтармишунрикай экологиядиз, инсандиз гъикъван зиян аватӀа, виридаз малум кар я. И режъайни уьлквейри хатасуз технологияр вилик тухунин, кардик кутунин къвалахар алахъалу авунайтӀа, гъалар хъсанарунал гъидай. Ядерный яракъ башибузуьк деяртерин, миллетчийрин, боевикрин гъиле гъатун вири алем патал мадни гъаф хаталу кар я. ИкӀ тахъун патал государствойри чпин гъерекатар, майилар сад авуна кланда.

(КъатӀа ама)

Хабарар

“Карчи Дагъустан -2017”

Жасмина САИДОВА

Алай йисан 22-23-мартдин йикъара Махачкъаладин Р.Гамзатован тиварунихъ галай Милли библиотекадин дараматда маса уьлквейрин векилрин иштираквални аваз регионрин уртах “Карчи Дагъустан” выставкафорум 14-сеферда кыле фида.

Идахъ галаз алакьалу яз, яни выставкадиз газурвал аквазай жуьредикай суьгьбет авун патал алаатай арбе юкьуз республикадин “Дагъустандин правда” газетдин конференц-залда “Дагъустан-ЭКСПО” центрадин директор Мегьамед Саругьланов СМИ-рин векилрихъ галаз гуьрушмиш хъана. Мяркатда гьакни РД-дин карчивилин ва инвестициярин рекъай Агентствонин отделдин начальник Мегьамед Мегьамедова, РД-дин Минтрансэнергосвяздин Электронный гьукумат ва госкуллугъар вилик тухунин управленидин начальник Аскандар Мегьамедова, РД-дин Алишверишдинни промышленный палатадин вице-президент Александр Шевченкоди иштиракна.

Мегьамед Саругьланова “Карчи Дагъустан” хътин важиблу мярекат кыле тухуни республикадин карханайриз ва тешкилатриз региондилай кьереда авай, гьатта къецепатан уьлквейрин карханайрихъни галаз экономикадин рекъай цийи алакьаар тайинардай, абур мягькемардай, гегьеншардай мумкинвилер ачухзавайдакай, республикадин экономикадиз къецепатай инвестицияр желб авун патал шартлар тешкилзавайдакай лагьана.

Александр Шевченкоди суьгьбет авурвал, и йикъара РД-дин Минпромторгта кыле феийи совещанидал гыле авай выставка идалай вилик тухвайбурулай тафаватлу жедайдакай лагьанай. И мярекатда иштиракун патал чкадин вузрин ректорриз ва бязи хилерай алимриз теклифнава. Выставкадал асул фикир республикадин инновациядин проектар производствода, про-

мышленностда ва хуьруьн майишатда уьмуьрдиз куьчуьрмишунин месэладиз гудайвал я.

Мад са цийивал “Карчи Дагъустан - 2017” выставкада РД-дин транспортдин, энергетикадин ва алакьадин министрстводи, гьакни адан къаюм-вилик акатзавай гзаф везифаяр таммардай “3и документар” центради иштиракуникай ибарат я. ИкI, выставкадин сергьятра аваз “са дактардин” къайдада къуллугъар таммариз жеда.

“Карчи Дагъустан-2016” агьадихъ галай разделрикай ибарат жеда: промышленностдин карханайрин продукция, инновациядин, яни алай аямдин виридалайни цийи технологияр, къецепатан уьлквейрай гьизвай шейэр чи уьлкведа акьудзавайбуралди эвезун (импортзамещение), транспорт, алакьа, телекоммуникацияр ва информациядин технологияр, ТЭК, электро-энергетика ва энергия кьенят авун, кадрияр газурун, банкарин кьвалах, страхование, аудит, хатасузвал, къаравулчивилин технологияр, яшайишда ишлемишзавай электротехника, компьютерар, оргтехника, дизайн, интерьер, реклама ва полиграфия.

Мяркатдин тешкилатчи Республикадин выставкайринни маркетингдин “Дагъустан-ЭКСПО” центр я, адас и карда Кеферпатан Кавказда Россиядин Федерациядин Президентдин паттай Тамам ихтиярар ганвай векилдин Аппаратди, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрацияди, министерствойри кьумек гузва.

“Дагъустан-ЭКСПО” ВМЦ-ди выставкадин кьвалахда иштиракиз кланзавай карханайриз центрадихъ галаз виликамаз алакьалу хьуниз звер гузва. И мярекатдиз итиж ийизвайбурувай алава малуматар агьадихъ галай адресдай кьачуз жеда:

Махачкъала шегьер, Ирчи Казакан тиварунихъ галай куьче, 31, 221-офис, “Дагъустан-ЭКСПО” ВМЦ; тел.: 56-51-66, 8 928,55 444 46, 8 906 482 17 60. E-mail: dagexpo2008@yandex.ru, www.dagexpo.ru.

Цийи цех ачухнава

Эхиримжи йисара сифте сеферда яз ва государстводинни хусуи карханайрин амадагвилдин бинедаллаз Ногъай райондин Терекли-Мектеб хуьруьн патав, Туьркиядай тир инвесторин иштираквал аваз, хамар ва хъицикьар гьалдай цехдин дарамат хкажнава. Лагьана кланда хьи, и цехда хамар ва хъицикьар тамамдаказ ваь, анжах сифте лазим тир жуьреда гьалда, идалай къулухъ абур Туьркияда авай цех-

Хам гьалзавай вахт

диз рекъе твада. Ина тамамвилелди гьалдайдалай къулухъ арадал атанвай хаммал кьвачин къапар газурдай ва я къезил промышленностдин маса жуьредин карханайрин игтиярар патал рекъе твада, хабар гузва РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрстводи.

Туьркиядай тир амадаг-инвестор

Али Вардара къейдзавайвал, адан ватанда хъицикьарикай газурнавай тумаждикай чантаяр, клуртар ва маса шейэр газурда.

Хъицикьар, хамар гьалдай дарамат эцигун, станокар ва лазим маса шейэр маса къачун патал тахминан 30 миллион манатдин харжияр герек хъана, грантдалди кьумек государстводини гана.

Алай вахтунда цехда Терекли-Мектебдин 15 агьалиди зегьмет члугвазва, инлай къулухъ лагьайтIа, кьвалахдин чкаяр 50-дав агакьардайвал я. Карханадин жележегдин макьсад хъицикьар чпикай ерилу тумаж жедалди ина тамамдаказ гьалдайвал авуникай ибарат я.

Юсуф Юсуфова къейдзавайвал, республикада ири карч алай 1 миллион ва куьлуь карч алай 5 миллион гьайван хьуниз килигна, алай вахтунда хъицикьар ва хамар гьялунин ва базарда газуран продукт маса гуни месэла хциз акьвазнава. Гьаниз килигна, хъицикьар, хамар сифте лазим жуьреда гьалдай цех ачухунин месэладин тереф государстводи хвена. И карханадихъ жележегда йиса маларин 150 агъзур хам ва куьлуь карч алай гьайванрин 300 агъзур хъицикь гьалдай гужлувал ава.

Агалкъунрин ва вилик финин рекъе

Сулейман-Стальский район эхиримжи йисара авадан, гуьрчег хъанва, гьар са рекъай ада виликди гегьенш камар къачузва. И гафар субутарзавай са шумуд мисал чна агьадихъ гьизва. Вири и кьвалахар, гьелбетда, сифте нубатда “Сулейман-Стальский район” муниципальный райондин кьил Нариман Абдулмуталибован тиварцихъ галаз алакьалу я.

Хазран КЬАСУМОВ

“Нетижалу АПК”

Къейд авун лазим я хьи, Сулейман-Стальский районда 2016-йисуз республикадин “Менфяту АПК” кар алай проект уьмуьрдиз кечирмишунин рекъай еке кьвалах тухвана. Кьилди къачуртIа, хуьруьн майишатдин кар алай хилер арадал хжунин ва вилик тухунин яргьал йисарин программа къабулна, ам кардик акатнава. Адан сергьятра аваз эхиримжи 5 йисан кьене 678 гектарда уьзуьмлугар, 260 гектарда багьлар кутуна.

Районда хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилунал 33 кархана, лежбервиллини фермервиллин 94 майишат, 937 арендатор ва кьилдин ксарин 20864 майишат машгьул я. Абуру алаатай йисуз, санлай къачурла, 5330 тонн техил, 28376 тонн салан майваар, 16500 тонн емишар, 5040 тонн картуфар, 2450 тонн бустандин няметар, 9253 тонн ципицIар, 646 тонн гьажибугьдаяр, 2410 тонн гьайванрин ва къушарин як, 12980 тонн нек, 1,622 тонн вирт гьасилна, 26000 тонн веькер, 5500 тонн самар кватI хьувуна. Чехи пай рекъемар 2015-йисанбуралай артух я.

Эхиримжи йисара районда багьманчивал иллаки йигин еришралди вилик физва. 2016-йисуз районда, план 83 гектар яз, 90 гектарда цийи багьлар кутуна. Санлай къачурла, районда 3278 гектар багьлар ава, абурукай 2160 гектар бегьердал атанвайбур я.

Цийи багьларнихъ гелкъевеза

Багьманчивал вилик тухунин Программа кьилиз акьудуник “Члар”, “Бегьер” ООО-ри, “Агабеков Ф.А.”, “Садик Н”, “Бабаев Н.М.” КФХ-ри, арендаторар тир Г.Насрулаева (Агьа-СтIал), Т.Батманова (Эминхуьр), Ф.Агьаханова (НуьцIуьгь), М.Мегьамедова (Кьулан СтIал) ва масабур еке пай кутазва.

Эхиримжи йисара районда гьам уьзуьмлугарин майданрин, гьам кватI хъийизвай ципицIрин къадарни артух жезва. ИкI, алаатай йисуз “Агро-Дербент” ООО-да 26, “Черейар” ООО-да 72, “Заря” СПК-да 48,8, “Шасси” ООО-да 3,5 гектарда, санлай районда (арендаторарни кваз) 161,1 гектарда цийи уьзуьмлугар кутуна.

Районда авай 1360,7 гектардикай 906,7 гектарда уьзуьмлугар бегьердал атанвайбур я. Пешекарри гьисабзавайвал, “Агро-Дербент” ва “Гюльгери вацI” ООО-ра кутунвай жегьил уьзуьмлугар бегьердал атунихъ галаз ала-

къалу яз 2017-йисуз районда кватI хъийизвай ципицIрин къадар 10000 тонндилай артух жеда.

Районда гьар йисуз 2000 гектардилай виниз майданра магьсулар цазва. 2016-йисуз райондин карханайра, КФХ-ра ва арендадин участкара 2050 гектарда магьсулар (абурукай 99 гектарда нехв) канвай. Анрай 5330 тонн техил кватI хьувуна.

2017-йисан бегьер патални районда 1850 гектарда зулун магьсулрин тумар канва. Никлерин гьал хъсан я.

Эхиримжи йисара районда малдарвални кьвачел акьалтзава. И кар районда хуьруьн майишатдал 31 кархана (КФХ-яр ва ООО-яр) машгьул хьуни ачухдиз къалурзава. Абурухъ, санлай къачурла, ири карч алай 1007 ва гьевчи карч алай 7046 гьайван ава. Мадни, ири карч алай 9110 гьайван ва 11462 лапаг ЛПХ-рихъни ава.

“Ахмедов Ф.С.” КФХ районда як ва нек гьасилунал машгьул жезвай малдарвиллин Чехи кархана я. Адахъ 178 ири карч алай (абурукай 132 калер я) ва 1368 гьевчи кар алай гьайванар ава.

Малдарвиллин Чехи майишатрик гьакни “Ханамиров Х.К.” КФХ ва “Сайтар” ООО-ни акатзава.

Инвестпроектар

Инвестициярин проектар кардик акатунал гьалтайла район республикадин вилик жергейра авай муниципалитетрик акатзава. Сифтебурукай яз инвестициярин Чехи проект 2015-йисуз Вили СтIалрин хуьруьн поселенида “Члар” ООО-да кардик акатна: ана 15 гектардин майданда шпалерриз акьуднавай фад бегьердал къведай жуьредин багь кутуна. 2016-йисуз ана 5 гектарда промышленный багьни кутуна.

2016-йисуз райондин “Паласа” ООО-да сметадин кьимет саки 400 миллион манат тир интенсивный багьлар кутунин зурба проект кьилиз акьудунив эгечIна: ана 35 гектарда и жуьредин багь кутуна. Цадай къелемар Италиядай ва Сербиядай маса къачуна. Алаатай йисуз “Паласа” ООО-да 50 миллион манатдин кьвалахар кьилиз акьудна.

Цмуррин хуьрени алаатай йисуз карчи М.М. Шайдаева инвестициярин проект кьилиз акьу-

диз гыле кьунва. Ана 2017-йисан зулухъай 40 гектарда шуймягьин багь кутада. Алаатай йисуз ана магьсулар цана.

Ихътин проектар майвачивилени йигин ериш аваз кардик акатзава, вични - теплицайрин майишатар арадал гьуналди. 2016-йисуз ДаркIуш-Кьазмайрин хуьрени теплицаяр цийи къве майишатди кутуна - “Даркуш” ООО-ди 0,4 гектарда ва “Гюльгери-вацI” ООО-ди 0,24 гектарда.

“Векеьлар” участкадани карчи А.Абдуразакьова 0,5 гектарда теплицайрин майишат арадал гьанва, ана помидорар, афнияр гьасилзава.

Санлай къачурла, районда ихътин 10 майишат кардик ква, теплицайрин майданар 7,14 гектардиз барабар я.

Районда 20 гектарда теплицайрин комплекс эцигдай инвестициярин проект туькIуьрнава. Вичин сметадин кьимет 500 миллион манат тир ам кьилиз акьудунив 2017-йисуз эгечIда.

Важиблу месэлайрикай Нехирбанрин кьитвилин себеб вуч я?

Малум тирвал, виликдай Ахцегьрин хейлин агьалири малар, хипер ва кваллин кьушар хуьзвай. Гила и жигетдай гьалар пис патахъ дегеш хьанва. Гьатта нехирбан жагьурунни четин месэладиз элкьвенва. И гьалдай экъечдай рекьер веревирд авунин мураддалди мукьвара чи газетдин штатдик квачир мужбир **Р.ЭМИНОВ** Ахцегьрин Гуйней пата яшамин жезвай зегьметдин ветеран, нехирбандиз гьакь гун патал хейлин йисара инсанривай пул кватгай **О.БАБАЕВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана.

- Вилик йисара мал-кьара хуьналди инсанри чпин дуланажагьдин гьал хьсанарзавай, - лугьзува ада. - Базарда ужуз кьиметрай булвилелди як, ниси, гьери, какаяр, нек ва маса продуктар жедай. Жемьтдин малар нехирбанри чурара хуьзвай. И кваллах хуьруьн Советдин гуьзчивилик квай. Нехирбанриз чпин

даказ дагьдай хквезва, гишин гьайванар багьлариз, никлериз физва. Чпел гуьзчивал алачир малари салара, никлера авай келемар, картуфар ва маса шейэр незва, зиянар гузва. Идалай гьейри, нехирбан галачир бязи калер, няниз хквен тийиз, суткайралди дагьда амукьзава. Нетижда иесиар абурухъ кьекъез жезва. Са шумуд юкьуз ацун тавунвай калерин нек квахьзава.

Чуьлда калери данаяр хайила, абур кичери тлуьр ва гьакл квахьай вахтарни кими туш. Нехирбанвалдай ксар тахьунин себеб-рикай сад бязи инсанри чпин малар хуьнай адаз гьакь тагун я. За нехирбандиз гьакь гун патал инсанривай пул кватгайла, и кар четиндиз кьиле физвай.

Нехиррик жунгаварни хьун чарасуз я. Кьейднавай месэлайра кьайда тунал зи фикрдалди, "сельсовет Ахтынский" машгьул

зегьметдин гьакь вахтунда гузвай. Садан мал квахьай ва я дагьдай аватна кьейи дуьшуьшра, и месэладиз хуьруьн Совет килигуналди, иеси рази жедай хьтин серенжем кьабулдай.

Эхиримжи йисара нехирбанвал ийиз кламач. Ихьтин татугай гьалди, гьелбетда, жемьт кьеве тунва, наразивилер арадал кьезева. Бязи вахтара мал - лапаг хуьн патал нубатар тешкилзава. Амма бязи ксар, нехир дагьдиз акьудна, чеб кваллиз хквезва. Хуьруьн администрациядини и жуьредин крарал бес кьадар гуьзчивалзава.

Чина нехирдихъ нехирбан тежезвайвилей гьафбуру гила маларни хуьзмач. Маларихъ нехирбанар галамачирвилей абур вахтсуз-

хьана кланда. Нехирбанар хуьруьн администрацияди хьагьун ва абуруз гудай мажибни малар авайбурувай кватлун лазим я.

За "сельсовет Ахтынский" СП-дин кьил Низами Эфендиеван вилик хуьре нехирар члуруз акьудиз тахьунин себеб вуч я лагьай суал эцигна.

- Алай вахтунда райцентрада маларин кьадар хейлин тимил хьанва. Хуьре малар хуьн ва я нубатар авун патал инсанар чебни кьайгуда хьана кланда. Эхиримжи 10-15 йисуз и месэладиз, дугьриданни, бес кьадар фикир гузвачир. Гила чна (гатфариллай эгечна) Ахцегьа кьве нехир жедайвал ийида, - жаваб гана хуьруьн кавхади.

Ракьун рекьин карханайра Хатасузвал таъминарзава

Нариман КЪАРИБОВ

Кеферпатан Кавказдин ракьун рекьин (СКНД) Дербентдин узелда са шумуд кархана ава. Абурукай виридалайни кар алай-бур ракьун рекьин станция, 17-нумрадин рекьерин дистанция (ПЧ-17) ва Махачкьаладин локомотиврин деподик акатзавай цех я.

17-нумрадин дистанциядин коллективди асул гьисабдай Манас станциядилай гатлунна Самурдал кьван ракьун рекьин хатасузвал таъминарзава. Кьейдна кланда, Махачкьаладин ракьун рекьин отделенида кьвенкьечибурукай сад тир и карханадин коллективди поезддин хатасузвал таъминарунни барадай вичин хиве авай везифаяр жавабдарвал аннамашуналди тамамарзава. Ракьун рекьин рельсер, муькьвер, поездар ва маса чкаяр карханадин махсус бригадайрин гьар йикьан гуьзчивилик ква, дефектоскопдин ва маса прибордин куьмек-

далди рехъ ахтармишна, дуьздал акьудай кимивилер, геж тавуна, арадай акьудзава, лазимвал авай чкайрал рельсер цийибуруралди эвеззава.

Гьакьсагьвилелди зегьмет члуьнунин нетижда дистанциядин коллективди ракьун рехъ ремонтунин планар гьар йисуз артухни алаз тамамарзава.

Локомотивар ишлемишдай цехдин коллективдини метягьар тухудай поездра аваз Дербент станциядилай халкьдин майишатдин парар дашмишунин алаатай йисан планни, гьамиша хьиз, артухни алаз тамамарнава. Кваллахда цийи кьайдаяр ва технологи-яр ишлемишуналди хейлин электроэнергия ва запасдин частар кьенятнава.

Коллективди кьазанмишнавай агалкьунрик цехдин кьвенкьечи машинистар тир С.Самедован, А.Насирован, М.Рзаеван ва В.Жабарован зегьметдин лайихлу пай ква. Ракьун рекьин ветеранар тир абур чпин кваллахдин тежриба жегьил машинистризни чирзава.

Марифатдин темайрай “Миллетдин намус хуьх!”

Азедин ЭСЕТОВ,
РД-дин халкьдин духтур

Шура гуькуматдин девирда гьар йисан сентябрдиз ципицприн бегьер кватл хьийиз куьмек гун патал студентар совхозриз рекье твадай адет авайди тир. Студентрин регьбер яз, зунни Дербент райондин К.Марксан тварунихъ галай совхоздин 4-отделенида авай.

Са азарлу дишегьлидиз духтурдин куьмек герек яз, заз Белиж поселоқдин участокдин больницадиз эвер гана. Ина зал студент тирла таниш хьайи Лукларин хуьруьни, агроном Гьасан гьалтна. Малум хьайивал, ада и совхоздин директорвиле кваллахзавай. Чун ахквада лагьана, ам тади кваз вичин дердийрал фена.

...Са гьафте алатайла, киш йикьан нисинилай вегьенвайла, зи гуьгьуниз директордин "Волга" атана. Ам Гьасана ракурнавайди яз хьана.

Белиждин тама, са гьаф хилер алай чьехи кавал хьтин тарцин сериндик, тариф авуниз лайихлу кьарасудин кьерехдал ада са 11-12 кас кьван вичин ярардустариз суфра ачухнавай.

Вири чпин чкайрал афа-сафа хьайила, чи дуьстун кьанни цувад - яхцлур кьван яшар хьанвай, кьелечл якларин, члулав куьруь спелар кьешенгдиз хкатнавай кьумрал итимдиз вичин патав агатун теклифна ва адавай и мярекатдал тамадавал авун тлалабна.

Гуьгьунлай чаз чир хьайивал, и тамада партиядин Дербент райкомдин кьуллугьчи тир кьван.

Ихтилатар, танишвилер, тлуьн-хьун, тостар лугьун, адет хьанвайвал, яваш-яваш яцла гьатзавай. Тамада, за кьатгайвал, пешедин устлар тир.

Амма... Чидач гьикл хьайиди ятла, са арадиллай тамададин сиришта квахьна. Нубатдин тост гудайла, сив генани харчи хьана.

- Лезгияр, - эгечна ам, - хьсан халкь я, амма абурун арада члуру хесетар квай-бурни авачиз туш. Чи патарин тарихда абур шикаятчиар ва арзачияр яз машгьур хьанва...

- Чун тамадади тостунин эхир гьикл гьидатла ва гаф низ гудатла кьил акьудиз агакьнач, ацукьнавай мугьманрин арадай яшлу, элкьвей туп хьиз ацлай, экуь варз хьтин чин алай, бедендив кьунвай мичи рангунин костюм алай са итим кьвачел кьарагьна. Адан хурудал са

значокди нур гузвай. Яргьалай завай адай кьил акьудиз хьанач. Ада, гьил хжажна, тамада акьвазарна, адаз вичин патав атун теклифна. Вири, чинар абурухъ элкьуьрна, кис хьана. Тамададиз вичин патав эвер гайи халуди, пенжекдин кьултухдай мичи яру рангунин са гьихьтин ятлани удостоверение акьудна, гьаф агьайнавилелди кьве туплув кьуна ахьайна, вичин вилик мягьтелвилелди акьвазнавайдан вилерив агудна. Ам кьелиз агакьдайвал са декьикада кьван акьвазна, ахла, клуьни кьалабулух ква-чиз, документ акьудай чкада хтуна...

Тамада чаз чир жезмачир. Ам вичиз теклифай касдин вилик, кьил агьузна, метлрал акьвазнавай, бур-бур ацалтна, са вуч ятлани лугьзувай. Ван хьайиди тек пуд гаф тир: "Мен олюм, багьишле".

Зурзун акатна, гьавурда акьадайвал рахазни жезмачир кесиб язух гьалдиз атанвай.

"За вун гьафтедин сад лагьай юкьуз сьятдин йикьан кьудаз зи кабинетда вилив хуьда, гьана килигда чун арзачияр вужар ятла", - лагьана, агьайна итимди чалай вил аладарна...

Инал алайбурукай чьехи пай лезгияр тир кьван! Гьавилей ада вичин фикир давамар хуьвуна: - Лезгийрихъ дегь заманайрилай чпин Ватан, члал, зегьметдин агалкьунралди твар машгьур авур кьагь-риман рухварни рушар гьаф хьайиди я! Вири патарихъай ахмиш хьайи куьгьне тарихчийри тунвай кьхьинра заз санайни чи миллетдик са синихни кутуна акунач. Куьн леке тагьай намусдалди, мердвилелди вири халкьарихъ галаз дуьствилелди яшайиш тухвай бубайрин веледар я! Амма кье, кьилер агьузна, сивел кьаб алачир са лагьлагьчидиз яб гузва. Заз куьне бубайрин кьилихриз вафалувал хвена кланзава! Виклегь хуьх! - хьлагьна, ам вичин рекье гьат хуьвуна...

Вуж тир а такабурлу яшлу лезги? А вахтунда зун адахъ галаз таниш тушир.

Амма завай адан геле кьекьуьн тауна акьвазиз хьаначир.

А миллетперес ва ватанперес лезги хва **КЪАЗИЕВ Эмир Къазиевич** тир кьван! Ам чин тийидай савадлу яшлу лезги чи Кьиблепатан Дагьустанда бажагьат ава. Вичиз рагьмет хуьрай.

"Миллетдин намус хуьх!" - ихьтин весиди Ватан, виждан, инсанвал хуьх лугьузвачни бес! Милли кьанажагь авачир-давай милли кьул хуьз хьун?.. Суаллу шартл я. Луквал тергна кланда руьгьда...

Хабар кьазва - жаваб гузва

"Гуььрметлу "Лезги газетдин" редакциядин коллектив!
Кьез саламалейкум! Алуькнавай Цийи йис мубаракрай, кьехъ чандин сагьвал, риклин шадвал ва кваллахда агалкьунар хьун зи мурад я.
Захъ са тлалабун ава: агьадихъ галай зи суалдиз тайин жаваб гун. И жаваб зун хьтин гьафбуруни гуьзлемиззава.

За хуьруьн администрациядин кьарардин бинедаллаз жуван кваллах галай усадьбадикай са гьечечи чил алвердин (на коммерческие цели) чара авуна. А чилиз "зеленка" кьачунва, райархитектордивай анал туьквен эцигдай ихтияр ава лугьудай документни. Эцигдайлай кьулухъ налогрин идарада учетдани тунва. Гьа ик, кваллах ийиз кьад йисалайни гьаф я. Вири и вахтунда гьам туьквен алай чилин, гьам алвердин налогарни вахт-вахтунда гузва.

Гила лугьузва хь, туьквендиз кьилдин "зеленка" туькьуьрна кланда. Яраб ик! лугьузвайбур гьахъ я жал?

Темирхан ТЕМИРХАНОВ,
Меьгарамдхуьруьн райондин Цийи Гьепецегьрин хуьр".

Эхъ, гуььрметлу Темирхан Темирханов, абур гьахъ я. Республикадин МФЦ-дин юристри чун гьавурда турвал, гражданин Кодексдин 131-статьядин ва "О государственной регистрации права" 218-нумрадин (2015-йисан 13-июлдиз кьабуллай) Федеральный Закондин бинедаллаз хусуьсиятда авай гьар са чкадиз "зеленка" хьун чарасуз я.

Хуър газламишай Абдулселимаз баркалла!

(Репортаж)

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И юг калуквийрин тарихда лишанлуди яз амуькда: хуър газламишунин лишан яз, ина вили ялаврин чирагъ куькьурна. Мубаракрай! Мад ина хуьтлуьн игътияж - купларни гилигар гъзурун, кларас-цивиндин гъгъуьна гъатун, экъуьнахъ фад къарагъиз, къулара цаяр хъувун герек къведач. Тебии газдихъ галаз санал калуквийрин квалериз михивал, къулайвал, хушбахвални регъятвал атанва. Хуьруьз газ гъунай калуквийри чпин жумарт, баркалла хва Абдулселим Абдулселимоваз чухсагъул лугъузва.

27-январь. Хуьтлуьн аяздизни килиг тавуна, калуквийр хуър тамамвилелди газламишунин суварин мярекатдиз кватл хъана. Ана райондин регъбер Осман Абдулкеримова, РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель, экономикадин министр Раюдин Юсуфова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Рафик Асланбегова, Докъзпара райондин кыл Керимхан Абасова, карчи спонсор Абдулселим Абдулселимова ва масабур иштиракна. Шадвили мярекат, Калукар газламишун мубаракналадди ва мугъманар тебрикуналди, МБУК "Ял ягъунин центрадин" директор Абдурагим Рагимова киле тухвана.

Сифте гаф рахуналди, мярекат "Ахцегъ район" муниципалитетдин кыл Осман Абдулкеримова ачухна. - Гъуьрметлу калуквийр, мугъманар! Къе Калук халис сувар я: бубайрин эрзиман мурад килиз акъатна. Газ атуьниди къуй куь квалера гъамиша чимивал, шадвал хъурай! Дуьз са ийс вилик, райондин хуьрер хуси къуватралди газламишунин ният аваз, чун Абдулселим стхани галаз Самур дердин хуьрерин жематрихъ галаз гъуьруьшмиш хъанай. Чахъ инанмиш хъайи калуквийринни луткунвийрин квалера къе газ ава. Умудлу я, калуквийрилай чешне къачуна, чи амай хуьрерин агъалиярни чпин къуватралди хайи маканар газламишунин эгечда. Чнани, гьелбетда, чалай алакьдай куьмекарда. Гъуьрмет авай чкада берекатни жеда лугъурвал, эхиримжи вахтунда Калукрин хуьр аквадайвал аваданламиш жезва: цийи ФАП, муьгъ эцигна. Фикирдик умуми къуватралди ва республикадин руководствомдин куьмекдалди аяларин бахча эцигун ква. И кар патал чилни чара авунва.

- Дагъвийрин яшайишдин шартлар хъсанарзавай шад мярекатра иштиракиз, гьелбетда, хуш я, - башламишна вичин рахунар РД-дин экономикадин министр Раюдин Юсуфова. - Жематдин дуланажагъ хъсанарунин карда гьукуматдихъ галаз санал кылдин ксарини чпин пай кутун тебрикуниз лайихлу я. Абдулселим хътин жумарт касдин хуьруьхъ бахтлу гележегни

жеда. Разивилелди къейдин, республикада яшайишдин жигъетдай вилик физвайбурун жергеда къе Ахцегъ, Докъзпара, Мегъарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский районарни ава. Гьелбетда, им, сифте нубатда, а райондин килерин бегъерлу квал-

лахдин нетижа я. Малум тирвал, республикада чкадин векилри кыл кутуналди шаз Ахцегъ райондин Цуругърин хуьре мини-футболдин спортмайдан эцигун патал 2 миллион манат пул гана. Эхъ, гъакъикъатда Калукиз тебии газ гъунни гъахътин ксарин гъунар я. Заз къе ремонт истемиззавай куь хуьруьн клуб ахуна. Эгер ремонтдин харжидин 5% хуси пул эцигайтла, 5% - инвестординди, амай 90 % пул чкадин инициативайрин программадай гьукуматди гана, клуб вижевайдаказ гъунгъуьн хкиз жеда. Гъавилай РД-дин экономикадин министерстводин конкурсдиз 1-апрелдалди документар ракъурун теклифзава. Гъуьрметлу калуквийр, тебии газдихъ галаз санал куь квалериз чимивал, михивал, къулайвал атуьн Дагъустандин руководстводин патай за квез мубаракзава. Къегъал хва Абдулселим стхадикай рахайтла, хайи хуьр ва район аваданламишунин баркалла краай ам РД-дин "За любовь к родной земле" орден гуниз къалурна канда.

- Къуншидин квал къени хъайила, чазни хъсан я. Уьлкведа кризисдин вахтунда кесиб жемат мергъяматлувилдин куьмекдихъ муьгътеж жеда. Къуй чи гъар са хуьре жематдин гъал-агъвалдикай фикирдай такъат авай Абдулселим Абдулселимов, Сулейман Керимов (адани гъевчи ватан патал тимил крар авунва) хътин къегъал ксар пара хъурай! - тебрикдин хуш келимайралди Докъзпара райондин кыл Керимхан Абасова вичин ва вири докъзпаравийрин мецелай калуквийриз тебии газ гъун мубаракна.

Трибунадихъ РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Рафик Асланбегов атана. - Хуси къуватралди дагълух хуьр газламишун гъикъван четин ва жавабдар кар ятла, "Газпромдин" къуллугъчи яз, заз хъсандиз чизва. Ахцегъ район экономикадин туризмдин рекъяй вилик фидай еке мумкинвилер авай пара гъузел чка я. Ина вишералди халкъ-

дин культураднин тарихдин (абуркай 8-федеральный манадинбур), гъакл тебиатдин памятникар ава. Машгъур райондин виликан баркаллавал арадал хжун патал алахъзавай Осман Абдулкеримов, Абдулселим Абдулселимов хътин ксар сагърай!

Районгъилийрин патай РД-дин Халкъдин Собранидин депутат яз, зани и месэла гъялуник жувалай алакьдай пай кутада, - лагъана ада.

- И гъафте Калук суваринди хъана, гъикл лагъайтла, 23-январдиз чна гъатта чими поларни аваз бубайрин куьгъне мискин ремонтна ачух хъувуна, алмирин иштираквал аваз хуьре чехи мавлид къурмишна. Къе, жуьмя юкъуз, хуьр газламишун къейдзава, - къейдна спонсор А. Абдулселимова. - Гьелбетда, хуьре кими-эксик крар пара ава: клуб, школа, администрациядин дарамат, Самур вацал алай чехи муьгъ туькьур хъувун. Умуми къуватралди гъа крарни чалай алакьда. Зи зегъметдиз къимет гунай, тиварцихъ хуш келимаяр лугъунай куьн вири сагърай! Гъуьрметлу жемат, СП-дин кыл Жафер Жалилов, райондин регъбер Осман Абдулкеримов ва маса стхяр галачиз са завай хуьр газламишунин 30 километрдин турбаяр дъзмишиз жеда-чир. Мумкинвилекай менфят къачуналди, заз РД-дин руководствомдин, "Газпромдин", эцигунрин подрядчикар тир "Гринвил" ООО-дин, "Самургассервис" карханайрин коллективриз, гъакл зегъмет члугур вири калуквийриз чухсагъул лугъуз кланзава. Экологиядин ийсан гъуьрметдай умуми къуватралди цична, иншаллагъ, райондин са жерге маса хуьрерни газламишда.

Шадвили мярекатдал тебрикдин келимаяр гъаз эцигунрин субподрядчик Сефербер Мегъарамов, "Калукрин хуьр" СП-дин кыл Жафер Жалилов, агъсакъал Салегъ гъажи Салигъов ва маса юлдашарни рахана.

Ахпа О. Абдулкеримова, А. Абдулселимова ва багъа мугъманри шадвили гъалара газламишунин лишанлу лент атлана ва далдам-зуьрнедин авазрикди вили ялавар куькьурна. Мярекат РДК-дин гъевескар артистри калуквийриз концерт гуналди ва суварин суфраяр ачухуналди давам хъана.

Рази жедай къимет гана

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И муьквара Ахцегъ райондин Собранидин нубатдин заседанидал МВД-дин "Ахтынский" ва "Докупаринский" муниципалитетрин уртах отделди 2016-йисан квалехдин гъахъ-гъисаб авуна. Депутатри отделдин квалехдиз рази жедай къимет гана.

Полициядин подполковник, "Ахтынский" ОВД-дин начальникдин везифаяр тамамарзавай Малик Агъмедова вичин докладда къейд авурвал, 2016-йисуз Ахцегъ районда 55 тахсиркарвал (12 заланбур) регистрация авунва (алатай ийсан талукъ тир девирда - 45), абуркай Ахцегъа - 20, Калук - 5, Луткуна - 1, Хуьруьга - 6, Къакла - 4, Цуругъа - 1 ва Чепе - 1. Санлай 50 тахсиркарвал (91%) дуьздак акъуднава: 18 яракърихъ, 10 наркотикрихъ галаз алакьалубур ва икл мад. Виликан ийсуз и рекъем 86,3 процентдиз барабар тир. Ийсан къене НВФ тешкилунихъ ва ада иштирак авунихъ галаз алакьалу 4 тахсиркарвал (2015-йисуз 5 авай), чуьнуьхунчапхунун авунай 5 тахсиркарвал дуьздак акъудна. Къенин ийкъалди 5 тахсиркарвал винел акъудиз хъанвач. Абурун жергеда НВФ-дин къурулушдик кваз Сирияда женгини гъерекатра иштиракзавай ксар жагъурунихъ галаз алакьалу 4 ва Луткунрин хуьре садан квалаяй чуьнуьхунар авур кас тайинариз тахъунихъ галаз алакьалу тахсиркарвилер ава.

ОВД-ди къетлен фикир культураднин, спортдин ва маса серенжемрани мярекатра (концертра, акъажунра мумкин тир терактрикай хуьнин мярекатра ва икл мад) иштиракуниз, общественный низам-къайда хуьниз гана.

Гъахъ-гъисабдин девирда полициядин участковийн уполномоченный агъалийрин 297 шикаятдиз, арзадиз килигна. Чкайрал финалди хуси 5670 квал ахтармишнава. И серенжемрин нетижада 6 материал суддиз ракъурнава ва административный 354 протокол кхъенва. 2016-йисан 31-декабрдалди отделдин профилактикадин учетда 94 кас ава. Абурун жергедай яз, виликдай суддик акатайбур - 11, шартлуналди жазаламишнавайбур - 14, хронический пиянискаяр - 18, наркоманар - 8, хизанра къалар акъудзавайбур - 27, яш тамам тахъанвайбур - 8, гуьзчивилик квайбур - 5.

Гъахъ-гъисабдин девирдин эхирда ПДН-дин учетда 17 кас авай. Абурукай школадиз фин тийизвай 3 жаван тайинарнава ва абур школайриз рахкурнава. ПДН-дин инспекторри Ахцегъ муниципалитетдин АТК-дин ва УНО-дин къул-

лугъчийрихъ галаз алакьада аваз школайра диндин ва политический экстремизмдиз аксивал авуниз талукъ са жерге серенжемар киле тухвана.

Рекъерин гъерекатдин хатасузвал таъминарунин карда оперативно-профилактикадин серенжемар киле тухузвай вахтунда ГИБДД-дин къуллугъди вири санлай административный 370 тахсиркарвал винел акъудна. Пиян яз машина гъалзавай 13 шофер акъвазарна, райондин рекъера 11 ДТП регистрация авуна. А аварийрин нетижада 4 кас телеф хъана ва хасаратвилер хъайи 10 кас больницадиз агъакъарна. Амма, гъайиф хъи, райондин рекъерин къуллугъривай чкадин метлебдин рекъер ремонт авунин ва абуруз къуллугъунин квалехар истемиззавай дережада килиз акъудиз жезвач. И жигъетдай профилактикадин квалех тухузватлани, рекъерин гъерекатдин хатасузвал таъминарунин месэлаяр зайиф яз амуькзава, рекъеринни транспортдин дуьшуьшрин къадар тимил жезвач. ДТП-рин вилик пад къаз тахъуниз, гьелбетда, районда ГИБДД-дин инспектордин къуллугъ яргъалди кас алачиз амуькунин кардини пис таъсирзава.

Полициядин къуллугъчийрик бязи жегъилри диндин экстремизмдиз кыл ягъуни къетлен къалабулух кутазава. Международный террористрин тешкилатрик кваз женгера иштиракун патал республикадай жегъилар Муьквал тир Рагъэкъечдай патан уьлквейриз феий дуьшуьшар гъаф хъанва. Гъавилай общественный тешкилатрихъ, чкадин самоуправленидин органрихъ, диндин къуллугъчийрихъ галаз сих алакьада аваз райондин умуми образованидин идарайра ва хуьрера жегъилар и нагъакъан гъерекатрикай хуьнихъ элкьуьрнавай профилактикадин серенжемар тешкилул лазим я. Тахсиркарвилерихъ, члуру крарихъ галаз женгина садни кьерехда акъвазна виже къведач.

Агъалияр къабулна

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

28-январдиз Дербент шегъердин администрацияда Дагъустан Республикадин юстициядин министр Ханлар Пашабегова агъалияр къабулна. Ина шегъердин администрациядин килин заместитель Сергей Ягудаева, ЖКХ-дин начальник Салигъ Рамазанова, чилерин-

ни эменнидин алакьайрин управленидин начальник Заур Эминова ва масабур иштиракна.

Анал агъалийри къарагъарай вири месэлайриз (чклизвай ва иски квалерин, кирида къазвай квализ къачузвай пулуни, квалер эцигзавайбурун гъакъиндай ийизвай арзайрин, вахт-вахтунда тагузвай мажибдин ва мсб.) дикъетдалди яб гана, бязибур чкадал гъална.

Цийи музей ва я тарихдин багъ...

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гяфтеда “Дагъустан” РИА-да “Россия - зи тарих” проектдин Дагъустанда авай векил Магъди Рамазанова пресс - конференция кыле тухвана. Ана РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин Институтдин этнографиядин отделдин заведующий, тарихдин илимрин доктор Мегъамедхан Мегъамедханова, Махачкъала шегъердин кылин архитектор Мегъамедрасул Гитиновани иштиракна. Массовый информациядин такытарин векилрихъ галаз гурьушмиш хъунин махсад Махачкъалада Ленинан комсомолдин тиварунихъ галаз багъда эцигун пландик кутунвай тарихдин музейдикай, санлай и проектдикай суьгъбетун, инсанар гъавурдик кутун тир. Журналистрилай гъейри, иниз пресс-конференциядикай хабар хъайи общественникарни атанвай.

Ик, виш йисан тарар атлана, багъда тарихдин музей эцигункай агъалийрихъ хабар хъайивалди социальный сетра еке гъарайвургай къарагъарна. Меркезвийри, чпи ял язавай, рик алай къацу пипл чйурихъ тадач лугъуз, анал югъди-йифди къаравулвалзава...

Пресс-конференция ачухай Магъди Рамазанован суьгъбетдай малум хъайивал, тарихдикай чирвилер гуниз талукъди тир Вирироссиядин и проект Россиядин Федерациядин Президент В. Путинан тапшургуьдалди кылииз акъудзава, проект адан гуьччилик ква. Проектдин кьетенвилерикай сад ам я хьи, ана Вирироссиядин тарихдихъ галаз сад хъиз, Дагъустан Республикадин (арадал атай сифте йикъарилай алай аямдалди) тарих чирдай майдани тешкилда. Идалайни гъейри, проект умуьрдиз куьчурмишун патал эцигдай цийи дараматни адетдинди туширди жеда.

-Проект кылииз акъудунихъ галаз алакълу шартрикай садни ам эцигдай дуьзгуьн чка хъагъун тир. Ик, пландал асаслу яз, музейдин патав юкъван ва кылин образование гудай идараея, ял ядай ва культурадин багъ хъун лазим тир. Гъаниз килигна музей патал Мегъамед Гъажиеванни Ульянован переулкдин пипл хъяна, - суьгъбетна М.Рамазанова. (И гафарилай гуьгъуниз кватл хъанвай общественникри екез къал къачуна). - Къейд авун лазим я хьи, республикадин ва шегъердин кыле авай ксарихъ, гъа гъисабдай яз шегъердин кылин архитектор Мегъамедрасул

Гитиновахъ галаз санал чна меркездиз Москвадай атанвай мугъманриз маса са шумуд чкани къалурна: Редукторный посёлок (Урус халкъдин муаллимдиз памятник хъажнавай чка), И.Шамиланни Ярагъидин куьчейрин пипл (РАН-дин ДНЦ-дин тарихдин, археологиядин ва этнографиядин Институтдин вилик квай чка, М.Ярагъидин куьче, 75). Амма абур рази хъанач. Экспозиционный центрадин тлалабунрал (музейдин патав юкъван ва кылин образование гудай идараея, ял ядай ва культурадин багъ хъун...) амал тавуртла, Махачкъаладиз проект кылииз акъуддай ихтияр гудач, - алава хъувуна ада.

И гафар ван хъайила, общественникри мадни еке къалабулук акатна “Ак ятла, меркезвийрихъ музей герек авач”, “Чун къацу пипл музейдихъ галаз дегишариз гъазур туш” лугъуз гъарайиз башламишна.

Пресс-конференция давамарай Мегъамедрасул Гитинова къейд авурвал, цийи музейдин дараматди 3000-4000 квадратный метр къада, ида вири санлай багъдин 1,2-1,4 процент тешкилзава. Адан фикирдалди, цийи проектди республикадиз туристар желбда.

-Музейди къадай чка ва, идахъ галаз алакълу яз, атун чарасуз тир тарарин къадар тимилярунин мураддалди дарамат кве мертебадинди жеда. Проектдин винел къвалахзава. Сифтегъанди яз тарихдин музей алай йисан майдиз Уфа шегъерда ачухда, - малумарна М.Гитинова.

Мегъамедхан Мегъамедханова советрин девирда культурно-просветительский къвалахдиз еке фикир гайиди рикел хкана. Идахъ галаз сад хъиз, цийи дережадин проектдин лазимвални екеди тирди къейдна.

-Чаз тарарни, гъелбетда, гъайиф я, амма абурун чкадал арадал атун пландик кутунвай музей мадни гъаф герек я. Гъавилляй и месъладиз и тегъерда килигна къанда: чун, гъилляй вуч ахъайна, куьн иесияр жезва? Мадни а кардал фикир желб ийиз къанзава хьи, вири шегъерра, гъатта Москвадани, музейр центрада ава, - хълагъна ада.

Иштиракчяр тайин са икьардал атанач. Властдин векилри общественностдин тлалабун кылииз акъудиз тежедайди тирди малумарна. И хабарди генани къати авур рахунар себеб яз, пресс-конференция агалуниз мажбур хъана.

* * *

Накъ газет вахкудай вахтунда малум хъайивал, тарихдин парк ва музей эцигун патал И.Шамилан куьчеда авай чка хъянава. Идакай “Инстаграммда” вичин официальный аккаунтда РД-дин Къил Рамазан Абдулатипова хабар ганва.

Къайдасузвилериз рехъ гудач

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

3-февралдиз Дербентдин 1-нумрадин пешекарвиллини педагогвилли колледждин активый залда Дагъустан Республикадин образованидин министр Шагъабас Шагъован регъбервиллик кваз ЕГЭ тешкилуни ва кыле тухунин важиблу месъалайрай совещание хъана.

Адан къвалахда РД-дин образованидин ва илимдин министрдин 1-заместитель Ширали Алиева, Дагъустандин образование вилик тухузвай институтдин ректордин везифаяр тамамарзавай Мегъамед Гъажигадаева, шегъердин образованидин управленидин начальник Вадим Къулиева, Дербентдин педколледждин директор Шарифутдин Сейидова, Къиблепатан Дагъустандин образованидин управленийрин начальники ва маса пешекарри иштиракна.

Совещание ачухай Шагъабас Шагъова уьлкведин образованидин вири идараея патал лап жавабдарди тир государственный

сад тир экзамендиз гъазурвал аквадай вахт алуькзавайди къейдна.

- Эгер 2013-йисан ЕГЭ-дин нетижаар 2016-йисанбурув геькигайтла, чун ЕГЭ тешкилуни ва тухунин барадай хъсан дережадиз хъаж хъанва. И къвалах Рособназдордин руководстводини са шумудра къейдна.

Алай йисуз чна тугъметар къведай къайдасузвилерин вилик пад кун, ЕГЭ тухунин дережа генани ерилуди авун лазим я. Гъалатлар арадай акъудунин мураддалди, чна, къуватар садна, фагъумлудаказ къвалах тухвана къанда. 2017-йисуз чна и къвалахдал колледждин руководителарни желбзава. Гъавурда твадай ихтин гурьушар республикадин вири территориярин округра тухудайвал я, - лагъана Ш.Шагъова.

Ш.Алиева Дербентда ЕГЭ-диз гъазур хъунин гъалдикай тамам суьгъбетна, совещанидин иштиракчийрин суалриз жавабар гана.

Адан суьгъбетдай малум хъайивал, алатай йисара ЕГЭ вахкуз тахъай аялри экзаменар мартдин вацра вахкуда, амайбур патал ЕГЭ майдин вацра башламишда.

Садвал хуьз алахъзава

Хийир ЭМИРОВ

Алатай гяфтеда Махачкъаладин “Дуствилин” къвале Дагъустан Республикадин милли политикадин рекъый министрстводин коллегиядин заседание кыле фена. Адан къвалахда РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутаты, республикадин властдин органрин бязи руководителри, муниципалитетрин, общественный организационрин, прессадин векилри иштиракна.

Пешекарри къейдзавайвал, алай макъамда министрстводи тухузвай къвалахдихъ еке игътияж ава. Россияда ва гъак Дагъустандани миллетрихъ ва абурун арада авай алакълариз талукъ месъала дюзьдаказ гъялунихъ еке метлеб ава.

- Миллетдин месъала - им я миф, я мах туш, чи яшайишдин, руьгъдин, гъатта государстводин гъакъкъат я, - лагъана министр Татьяна Гамалея. - Бязи государстводина геьенш жезвай ва чаз акъвазвай жегъилрин арада радикализмдин, вичин фикирдилла гъейри масад къабул тавунин, миграциядин, миллетчивал себеб яз арадал къвезвай чйуру гъалари тади гъалда Россиядин граждандивилин садвал мягъкемардай ва Россиядин миллетдин жуьреба-жуьревилли милли культура хуьдай серенжемар къабулна къанзавай, чна и кар кылииз акъудна. Лугъун лазим я хьи, и месъалайрихъ 2016-йисан 31-октябрдиз В.Путинан регъбервиллик кваз миллетрин алакълариз талукъ яз кыле тухвай РФ-дин Президентдин къвалав гъай Советдин заседанидални еке фикир гана. Анал къабулай къарарри чун дуьз рекъе аваз физвайди тешкикарна.

Коллегиядин министрстводи шегъеррин, районин муниципальный тешкилатри общественностдихъ галаз тухвай гурьушрикаяни ихтилатна. Мини-

стерстводи “Дагъустанда миллетрин арада гъалар: месъалаея, умудар ва гележе” программадай муниципалитетрин къуллугъчийрин чирвилер хъаждай махсус курсарни тешкилна.

Министерстводи кватл хъанвайбуруз Дагъларин уьлкведин халкъарин члалар хуьн ва вилик тухун, республикадин казакрин къвалахдик къуьн кутун, уьлкведин регионрихъ галаз алишверишдин, экономикадин, культурадин гуманитарный алакълар арадал гъун, граждандивилин обществодин институтар вилик тухун, экстремизмдин ва терроризмдин вилик пад кун патал тухвай къвалахдикайни лагъана.

Къейд авурвал, алатай йисуз министрстводи къил кутуналди, Россиядин Йикъаз талукъларна, муниципалитетрин администрацийрихъ галаз санал республикада сифте яз “Россиядин халкъарин марш” кыле тухвана.

Министерстводи республикадила къеце яшамш жезвай ватангълийрихъ галаз датлана алакълу хуьн патални алакълуна ийизва. Сирияда, Къазахстанда, Азербайжанда, Белоруссияда авай диаспорайрихъ галаз алакълар хуьзва. И жигъетдай алакълар мадни мягъкемардайвал я. Гъилевай йисуз министрстводи Къазахстандин Мангистраусский областдихъ, Китайдин Гуандун вилайтдихъ, Италиядин Марке вилайтдихъ, Туркиядин Стамбул шегъердин мэриядихъ, Ирандин Мазендеран провинциядин губернаторстводихъ ва Кеферпатан Осетия - Алания Республикадихъ галаз алакълар тукълуруниз гъазурвилер акъазва.

Ци министрстводин еке иштираквал аваз Дагъустан Республикадин йикъар Санкт-Петербургда ва Санкт-Петербургдай йикъар Дагъларин уьлкведа кыле тухуда. Гъилевай йисуз, гъак Дагъустанда милливиллини культурный автономийрин ва диаспорайрин, аялрин этнографиядин фестивалар, республикадила къеце авай ватандашрин форум ва маса метлеблу мярекатарни тешкилдайвал я.

Нетижаяр къуна

Шагъ ШАГЪОВ

Накъ Махачкъалада Дагъустан Республикадин культурадин министрстводин коллегия кыле фена. Ведомстводин къил Зарема Бутаевади къурулушда къвалахзавай са шумуд касдив РФ-дин ва РД-дин госнаградаяр вахкана. Ада алатай йисуз Дагъустандин культурадин хиле авур къвалахрин нетижаар къуна, къаюмвиллик квай идарайрин вилик ци тамамарна къанзавай тайин везифаяр эцигна.

- Нетижаяр къазвай йисуз чи республикадин культурадин умуьурда важиблу гъаф мярекатар кыле фена, - лагъана министрди. - РД-дин культурадин министрстводин ва къаюмвиллик квай вири идарайрин къвалах бюджетдиз талукъ везифаяр ерилудаказ кылииз акъудунихъ, методикадин куьмекар гунихъ, агъалийрихъ государстводин къуллугъар

тешкилунихъ, бажарагълу аялрик ва жегъилрик руьгъ кутунихъ, халкъарин адетдин культура хуьнихъ ва вилик тухунихъ, алакълар мягъкемарунихъ элкъуьрнавай.

Министрдин заместитель Мурад Гъажиева коллегия 2017-йисуз культурадиз талукъ яз тешкилзавай кар алай мярекатрин пландихъ галаз танишарна. Алава яз ада терроризмдин ва экстремизмдин идеологиядихъ галаз женг чйугунин сергъятра аваз культурадин министрстводи ийизвай къвалахдикай суьгъбетна.

Мярекатдал Дагъустан Республикадин Къил Р.Абдулатипован нубатдин Чарни веревирдна. Къилди къачуртла, Чарчиз талукъ чпин фикирар РД-дин культурадин министрдин заместитель М.Мугадовади, “П.С.Гъамзатовадин тиварунихъ галай Дагъустандин изобразительный искусствойрин музей” ГБУ-дин директор С.Гъамзатовади, Къумукърин муздраттеатрдин директор С.Тулпарова лагъана.

Конкурс малумарнава

Дагъустан Республикадин культурадин министрстводи 2017-йисуз “Душа Дагестана” тивар ганвай премия къачун патал конкурс малумарнава. 2012-йисалай инихъ и премия конкурсдин нетижайрай халкъдин къуьл, халкъдин маниера, халкъдин авазар, халкъдин адетдин культура, халкъдин устлар, жаван бажарагъ, халкъдин театр, халкъдин музалат номинацийрай гузва. И йисара 37 касдик конкурсдин лауреатар хъанва.

2015-йисуз РД-дин Къил Р.Абдулатипова “Душа Дагестана” премия Республикадин Гъукуматдин наградадиз барабарнава ва адан къадар 100 агъзур манат хъанва.

Конкурсда иштиракиз къанзавайбуру 2017-йисан январдила 1-сентябрдалди документар РД-дин культурадин министрстводин Республикадин халкъдин яратмишунрин къвализ агъакъарун лазим я.

ЧУБАРУКАР

Фригърин цѝирер - чаз мугъманвиле

Лезгистандин яржени я са

Айзанат КЪАЙИБХАНОВА,
Милена КЕРИМОВА -
11-классдин ученицяар

Хкида ам

Ни лугъуда: "Лезги газет"
Багъа я къван, кхъиз жедач.
Чахъни ава агъзур дерди,
Абур вири ийиз жедач".

Клусни гъахъ туш ихътин фикир
Бинедилай ийизвайбур.
Бейни квахъай ахмакбар туш
"Лезги газет" кхъизвайбур.

Чи миллетдин намус я ам,
Чи чѝал хуъзвай арха, далу,
Лезгистандин яржени я са,
Умудравай дегъне, дуру...

Амир ВЕРДИХАНОВ -
8-классдин ученик

Ятѝа?

Гъар гъафтеда вил жеда вал,
Вун хтайла, аѝлуда кѝвал,
Рикѝи мани лугъуда зи,
Къилин тѝални атѝуда зи.
Лукъман ятѝа яраб газет,
Сагъламвилер ийир гуъзет?
Ятѝа ам чаз багъа мугъман,
Заргар хътин хайи чѝалан.

* * *

"Лезги газет" чи хизандиз
багъа я,
На лугъуди ам чи мукъва арха я.
Ада ава дуъньядавай хабарар,
Лезги халкъдин алакьунар,
гъунарар.

МУАЛЛИМДИН КЪЕЙД:

И эсерар чи аялри санал, са тапшуругъ яз, теснифнава. Гъавилляй абурухъ авторарни са шумуд хъанва, сад хътин фикиррал алайбур.

София ТАГЪИРБЕГОВА -
9-"а" классдин ученица

Ни лугъурай?

Ни лугъурай
Лезгистандиз манияр,
Чи кѝвалера
"Лезги газет" тахъайтѝа?
Ажеб гуъзел
Жеда рикѝин ерияр,
Адан цѝарар
Зи гъиссерив рахайла!

Кхъихъ газет,
Къуй курай чи илгъамар,
Дамахлу яз.
Куътягъ тежер шемер хъиз,
Чуънгуър хътин,
Хуъзвай лезги макъамар,
Гурлу жезвай
Хайи чилин демер хъиз.

Жамал АБДУЛЛАЕВ,
Хазбулат МАМЕДОВ - 9-"б"
классдин ученикар

Чѝалан суфра

"Лезги газет", вун зи ашкъи,
Рикѝин чѝехи мурад я.
Тѝебиат хъиз гуъзел я вун,
Вун гатфар я, вун гад я.
Чи гъиссерин тѝебиатда
Вун нур алай мугъман я.
Дуствал хуъзва за вахъ галаз,
Девлетрилай хъсан я.
"Лезги газет" - чѝалан суфра,
Элкъвенва вун няметдиз.
За гъил къада шаддаказ ви,
Килигдач зун къиметдиз...

Жабар МИРЗЕМЕГЪАМЕ-
ДОВ, Анвер МИСРИХАНОВ -
9-"б" классдин ученикар

А туруни

Халкъдин рикѝи
Газетдай нур гузва къе,
Шарвилидин
Туруни хъиз зар алай.
Адан гъар чин
Са чирагъ яз кузва къе,
Ватан патал,
Вичел халкъдин тѝвар алай.
А туруни
Къатѝ - къатѝава гъахъсузвал,
Акун патал
Чи уьмуьрар гуъзелдиз.
А туруни
Кукѝварзава бахтсузвал,
Элкъведайвал
Халкъдин фикир гъезелдиз...

Багъир АЮБОВ - 11-класс-
дин, Сабина КЪАЙИБХАНО-
ВА - 9-"б" классдин ученикар

Кхъихъ газет

Чи классди
"Лезги газет" кхъизва,
Кхъихъ куьнени.
Ада зегъем
Дарихвилер рекъизва,
Кхъихъ куьнени.
Чи дердияр
Чна адаз ийизва,
Кхъихъ куьнени.
Ашкъи, илгъам
А ялавда ифизва,
Кхъихъ куьнени...

Танита СЕФИХАНОВА,
Азамат АЛДЕРХАНОВ -
8-классдин ученикар

Бахтлу кас

"Лезги газет"
Кхъенвайди
Бахтлу инсан я,
Вири крар
Туькѝвенвайди
Гъахълу инсан я.

"Лезги газет"
Рикѝевайди
Инсан я савад,
Гъахълувилин
Рекъевайди,
Ваз вуч кѝанда мад?

Гъар хтайла,
Агалт хъана,
Кѝела газет жуваз,
Вун аватда
Лезгистандин
Хабаррин юкъваз...

Мегъамед КЕРИМОВ -
11-кл., Велижан ХИДИРОВ -
9-"а" классдин ученикар

Жедач

Зи азиз дуст, "Лезги газет",
Тек тамир зун рекъевайла,
Вун эзбериз ашкъидивди,
Булах хътин рикѝевайла.
Элкъвезва зи руьгъ билбилдиз,
Ви тѝвар сиве, мецевайла.
Аквазва заз вай Лезгистан
Гъам къеце, гъам кѝвалевайла.
Валлагъ, гъикъван жезва хуш заз,
Вал рикѝ хун гъар хуъревайла.
Якъутар хъиз фагъум - фикир
Ви цѝарарин къеневайла...

Магъмуд РАГЪИМХАНОВ

Камила

(Чѝехи бубади хтудиз)

Бубад рикѝиз нур гузавай
Экуьнин са гъед я вун.
Гъвечѝи-гъвечѝи камар къачуз,
Бахчадавай къвед я вун.
Тикрарзава зирекдаказ
Вири гъарфар, гъисабар.
Алахънава дидедал ам,
Къачу лугъуз кѝабар.
Вичиз гайи гъар тапшуругъ
Ада къилиз акъудда.
Бегъем ийиз гъар са кѝвалах,
Пад-къерехар агудда.
Бахтар гурай Аллагъди ваз,
Алим хурай са зурба.
Къачуз чирвал викѝегъдаказ,
Шадар ая на буба.
Бахтлу хурай а ви уьмуьр,
Цуьк ахъаяй багъ хурай.
Гъамишанда къуй ви къилел
Ислягъвилин рагъ хурай!

Махачкъала.

Фазила АБАСОВА

"Акьуллу" кал

Магъидат, азарлу яз, духтурха-
нада къатканвай. Адет тирвал,
адал къил чѝугваз мукъва-къили-
яр, ярар-дустар къвез-хъфизвай.
Са экуьнахъ Магъидатан патав
адан хва Назарали вичин вад-ру-
гуд йиса авай хътин аялни галаз
атана акъатна. Жузун-качузун
авурдалай къулухъ Назаралиди
лугъузва:

- Валлагъ, бах, зун ви патав яр-
гъалди акъваздай. Амма, чара
авач, зун хъфена кѝанзава. Сенфиз
кал лугъудай ягъи хтана акъатнач.
Чидач, гъиниз фенатѝа...

И гафар ван хъайи аял, къил
хкажна, бубадихъ элкъвена:

- Я дах, на кализ вучиз экъуь-
гъзава? Чи кал кимиди туш. Чара-
дан кѝвализ ам фидач. Я Ямудин
халудин кѝвализ фенва, я - Халум
халадин...

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Къуьгъурдин

куьмек

МАЖАРА

Къуьгъурдикай чѝехиди хъана.
Ада гъасятда айнаяр алукина.

- Я къуьгъуь-урь, айнаяр алуки-
на, ваз чун чир хъжедач гъа, - хъуь-
резва амадагар-къибни къиф. - Бел-
ки, ваз гъанай чакайни чѝехибур хъа-
на акваз кѝанзаватѝа? Вуна гаф гайи-
ди тир къван...

- Э-эй, куьн низ герек амайди
я?.. Куь тай хъайитѝа, зи фу атѝуда!
- къам кларас хъиз тѝарам къуна къуь-
гъурди. - За абур вини мертебай-
риз хкаж жедай гулар илигун патал
алукинавайди я.

- Бес чун, чѝехиди? Вуна хиве
къурди тир къван, чаз куьмекда ла-
гъана?..

- Куь къайгъудани авазва зун.
Зи "зам" гъуьлягъ ракъурда за куь
куьмекдиз...

Айгуьн - Москвада

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

30-январдиз РФ-дин Прези-
дентдин патав гвай РД-дин гъа-
мишалугъ векил Изумруд Муь-
гъудинова Россиядин "Сад ла-
гъай каналдин" "Голос. Дети" кон-
курсдин иштиракчи Айгуьн АБА-
СОВАДИХЪ галаз гуьруьшмиш
хъана, - хабар гузва гъамишан ве-
килханадин пресс-къуллугъди.

"Сад лагъай каналдин" музы-
кадин редакторри машгъур и те-
лепроектдин конкурсдин къуд
лагъай сезона иштирак авун пат-
тал Россиядин регионрай ва
СНГ-дин уьлквейрай виридалай-
ни хъсан сесер, бажарагъ авай-
бур хъянава. Конкурс 17-фев-
ралдиз башламыш жеда. Айгуьн
Абасова и конкурсда иштиракза-
вай сад лагъай дагъустанви я.

11 йис тамам хъанвай Айгуь-
на и конкурсдиз пуд сеферда
арза гана. Эхирни адан бахтуни

гъана - ам конкурсантрин сиягъ-
дик кутунва.

Москвада адахъ вичин диде
гала. Айгуьна "къилинди кон-
курсда иштиракун я", лугъузва.
Адан гафаралди, ихътин конкур-
сдин иштиракчи хъун - им еке
агалкъун я.

Айгуьнан хизанди чпиз Моск-
вада яшамаш жез ва рушаз кѝе-
лунар давамариз куьмек гунай
РФ-дин Госдумадин депутат
Абдулгъамид ЭМИРГЪАМЗАЕ-
ВАЗ сагърай лугъузва.

- ✓ "Лезги газетди" чаз цуькверин клунчѝар хътин илгъамар бахшзава.
- ✓ "Лезги газетдин" гъар са нумра са повесть я лагъайтѝа, зун клусни ягъалмиш жедач.
- ✓ "Лезги газетди" дабан атѝудай чукѝул гъач.
- ✓ "Лезги газетди" халкъдин уьмуьрдин рекъик гулар ку-тазва.
- ✓ "Лезги газет" дуствал хуъзвайдан яшариз килиззавач.
- ✓ "Лезги газетдин" ем халкъдин илгъам я.
- ✓ Редакцияда "Лезги газетдин" коллективди кѝерецар хаз-вач.
- ✓ "Лезги газетди" жегъилвилин къуьл вичин 100 йис хъай-ила ийида.
- ✓ Жегъилдин къилик лацу чѝар тежедайвал, "Лезги газет-дик" са лацу цѝарни квач.
- ✓ Яд клан хъайила, чи гъил цин къапунал, фу клан хъайила, - суфрадал, акъул, чирвал герек атайла, "Лезги газетдал" физва.
- ✓ Дагълари чтин кукѝушрал, вацѝари лепейрал, чнани "Лез-ги газетдал" дамахзава.

- ✓ "Лезги газетди" чи чѝал хуъзвачиртѝа, ам чав хайи чѝалалди рахадачир.
  - ✓ Халкъди, "Лезги газет", газетди хайи халкъ хкажзава.
  - ✓ "Лезги газет" теклиф тавур кѝвализ мугъман жедач.
  - ✓ Меслятчи тир "Лезги газет" бязи вахтара судьядизни элкъвезва.
  - ✓ Заз "Лезги газетдай" берекатлу багълар, тамар, чуьл-лер аквазва.
  - ✓ "Лезги газет" сабурлу, камаллу инсан хъиз аквада заз.
  - ✓ "Лезги газетдихъ са мурад ава - халкъдиз къуллугъун.
  - ✓ Мукъуфдивди яб гайитѝа, "Лезги газетдай" билбилрин авазрин ванерни къведа.
  - ✓ Лезгистандин гъар са нлунл акуна кѝанзаватѝа, "Лезги газет" кхъихъ, кѝела.
  - ✓ "Лезги газетди" агъсакъалризни меслятар къалурзава.
  - ✓ "Лезги газет" чи халкъдин фикиррин ким я.
- Аялрин хъинрай. Кѝватѝайди - Абдул АШУРАГЪАЕВ,
Дагъустандин лайихлу муаллим, РФ-дин умуми образовани-
дин гъуьрметлу работник, зегъметдин ветеран.

Жаванрик умудар ква

АЗАДКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 3-февралдай 5-февралдай Каспийскда, Али Алиеван тварунихъ галай Спортдин дворецда, общественный ва государственнй деятель Гьамид Гьамидован экуь къаматдиз бахшна Дагъустандин кивенквечивал патал 2000-2001- йисара дидедиз хъанвай жаванрин арада азадказ къуршахар къунай акъажунар кыле фена. Къейд авун лазим я хъи, 20-сеферда кыле тухвай и турнирда республикадин 200-лай виниз жаван спортсменри заланвиллин 11 категориядай чпин устадвал къалурна...

РИКЕЛ ХКИН: Гьамид Гьамидов Дагъустандин ва Россиядин государственнй ва общественнй машгур деятель, РФ-дин Федеральнй Собранидин Госдумадин депутат, РД-дин финансин министр, республикадин азадказ къуршахар къунай федерациядин кыл, Махачкъаладин футболдин "Динамо" клубдин президент тир. Ада кыл кутуналди Исламдин мергьматлувиллин фонд арадал гъанай.

Акъажунар ачухуниз талукъарнавай шад мярекатда РД-дин Гьукуматдин Председатель **Абдусамад ГЪАМИДОВА**, адан Сад лагъай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА**, РД-дин физический культурадин ва спортдин министр **Мегьамед МЕГЪАМЕДОВА**, Кеферпатан Кавказда азадказ къуршахар къунай Олимпиададин сад лагъай чемпион **Загалав АБДУЛБЕГОВА**, спортдин ва общественнй машгур деятельри, акъажунриз тамашиз атанвай гзаф къадар ксари иштиракна. Мярекат А.Гьамидова ачухна.

- Къенин акъажунар къетленбур я, зи стхадин экуь къамат рикел хкунин лишан яз, абур 20 - сеферда тешкилнава. Гьамид Мустафаевичан къамат рикел хъунай, гьурмет авунай, сифте нубатда, 20 йис идалай вилик ада азадказ къуршахар кун вилик тухуник кутур пай, гьакI санлай республикадин вилик къалурлай лайихлувилер фикирда къуна, машгур и акъажунар Гь.Гьамидован тварцихъ ягъай ксариз къетлендаказ чухсагъл лугъуз кланзава. Гьамид Мустафаевича Дагъустанда спорт (виридалайни гзаф азадказ къуршахар кун) вилик тухун патал гзаф крар кылиз акъуднай. Гъа ихътин акъажунри жаванриз члехи спортдин майданра чпин гъунарар къалурдай рекьер ачулзава. Къуршахар къунай машгур тир дагъустанви саки гъар са спортсменди гъа ихътин турнирра устадвал къалурнуилай чпин

рилай хейлин тафаватлу хъайи, вири куд бягъсни вахт амаз акъалтарай Рамазан Шабановаз гана. Кристинади тамамарай "Гьамидовакай мани" композицияди, "Дагъустан" ансамблдин къульердайбуру кватI хъанвайбурун гуьгьулар мадни хкажна. Пуд юкъуз давам хъайи акъажунара агъадихъ галай спортсменри Дагъустандин кивенквечивилин тварар къазанмишна: **Мегьамед ДАГИРОВ** (42 кг, Хасавюрт, УОР),

рехъ башламишна, са бязибурувай гъалибвал къазанмишиз алакьнатлани, хъайи тежрибади гележегда спортдин рекье абуруз кумекна. Умудлу я, къенин акъажунра иштиракчийри гуьрчег ва итижлу бягсер, судъйири виниз тир пешекарвиллин кваллах къалурда. Болельщикри чпин рикI алай спортсменрик мадни еке гъевес кутада. Къе гъасиррал экъечинавай спортсменри гележегда чпикай хабар гуда, чи уьлкве ва хайи Дагъустан машгурда, - къейдна А.Гьамидова.

Мярекат мадни а карди гурлу авуна хъи, 2016-йисуз къуршахар къунай жаванрин арада дуьньядин кивенквечивал къалурлай, вичи Гьамид Гьамидован тварунихъ галай школада вердишвилер къачузвай Арсенали Мусалалиевав Ахва райондин кыл Мегьамедзагъир Муслимова автомобилдин куьлегар вахкана. Къвед лагъай автомашиндин куьлегар акъажунрин сад лагъай юкъуз 85 кг-дин заланвал авай (заланвиллин и категорияда Гьамид Гьамидова вичин устадвал къалурлайди тир) вичин таяр-туьше-

рилай хейлин тафаватлу хъайи, вири куд бягъсни вахт амаз акъалтарай Рамазан Шабановаз гана.

Кристинади тамамарай "Гьамидовакай мани" композицияди, "Дагъустан" ансамблдин къульердайбуру кватI хъанвайбурун гуьгьулар мадни хкажна.

Пуд юкъуз давам хъайи акъажунара агъадихъ галай спортсменри Дагъустандин кивенквечивилин тварар къазанмишна: **Мегьамед ДАГИРОВ** (42 кг, Хасавюрт, УОР),

Даитбег АМИРХАНОВ (46 кг, Хасавюрт, "Спартак"), **Ибрагьимгъажи АБУТАЛИМОВ** (50 кг, Махачкъала, "Спартак"), **Имам ГАНИШЕВ** (54 кг, Хасавюрт, М.Батырован тварунихъ галай школа), **Амир АГЪМЕДОВ** (58 кг, Махачкъала, 3-нумрадин ДЮСШ - Гь.Махачеван тварунихъ галай клуб), **Абдулкадир АБДУЛЛАЕВ** (63 кг, Махачкъала, "Спартак"), **Мегьамедгъажи ИБРАГЪИМОВ** (69 кг, Махачкъала, Гь.Гьамидован тварунихъ галай школа), **Мегьамедрасул РАСУЛОВ** (76 кг, Махачкъала, "Динамо"), **Рамазан ШАБАНОВ** (85 кг, Махачкъала, Гь.Гьамидован тварунихъ галай школа), **Агьмедгъажи МЕГЪАМЕДОВ** (100 кг, Махачкъала, Гь.Гьамидован тварунихъ галай школа), **Гьамзат КЕБЕДОВ** (Махачкъала, 3-нумрадин ДЮСШ-Гь.Махачеван тварунихъ галай клуб).

Турнирдин нетижаяр фикирда къуна тренерри алай йисан апрелдиз Хасавюртда азадказ къуршахар къунай СКФО-дин кивенквечивал патал кыле фидай акъажунара иштиракдай Дагъустандин хъянавай команда тешкилда.

Санкт-Петербургдин ЧЕМПИОН

Хазран КЪАСУМОВ

Мукъвара 2000-2001-йисара дидедиз хъайи жегьилрин арада женгинин самбодай Санкт-Петербург шегьердин кивенквечивал патал акъажунар кыле фена. Машгур "Родогор" твар алай Спортдин дворецда тухвай турнирда 100-лай виниз спортсменри иштиракна. Къизгиндаказ кыле феи акъажунара 74 кило-

М.Набиев (эрчIи патахъ галайди) гьурметдин пьедесталдал

граммдин заланвилляй инанмишвилелди 1-чка къегьал лезги хва Марат Набиева къуна. Адаз къизилдин медаль, Кеферпатан Федеральнй округдин самбодин федерациядин вице-президент М.Н.Смирнован къл алай Гьурметдин грамота, "Лап хъсан техника къалурнауй" махсус приз гана.

Марат вичин ери-бине Курхурелай тир Гурам Набиеван хизанда 2000-йисуз Санкт-Петербург шегьерда дидедиз хъана. Алай вахтунда ада шегьердин 17-нумрадин юкван школадин 9-классда клелзава. Марат неинки самбодал, гъакни футболдал, сирнав авунални рикивай машгур жезва. Спортдин и жуьрейрайни адахъ хъсан нетижаяр, грамотаяр, къиметлу пишкешар ава.

Женгинин самбодай Марат Набиева спортдин мастер, РФ-дин лайихлу тренер Денис Ардашевван гъилик вердишвилер къачузва, вичин устадвал хкажзава.

М. Набиев женгинин самбодай Санкт-Петербургдин хъянавай командадик кутунва, гила къегьал лезги хци Москвада кыле фидай Вирироссиядин акъажунра иштиракда.

Хайи райондин, Лезгистандин твар хкажзавай Марат Набиевахъ клелунра ва спортда мадни члехи агалкъунар хъун чи мурад я.

Экуь мурадар къилиз акъатрай!

И йикъара спортдал рикI алай цналвийрин телефонри худда кваллахзава. Россиядин гзаф регионрай чпи-чпиз зенгер ийиз, абуру чпин ватандаш **Даурен КУРУГЪЛИЕВА** азадказ къуршахар къунай Красноярск шегьерда кыле тухузвай кесерлу акъажунара къизилдин медаль къазанмишун тебрикзава.

За Дауренан нубатдин агалкъун вири цналвийриз, адан багърийриз - хуьруьн мисклиндин феки, пагъливандин члехи буба Ч.Куругълиеваз, дах - Х.Куругълиеваз, имийриз - Б.Куругълиеваз (Цналдал къуршахар къунай сифте хъанвай СССР-дин спортдин мастер, Санкт-Петербург), М.Куругълиеваз (Къазахстандин спортдин лайихлу мастер, азадказ къуршахар къунай тренер, Актау) А.Куругълиеваз (физкультурадин муаллим, Цнал) ва И.Куругълиеваз (финансист, Дербент) риклин сидкъидай мубаракзава. Келдайбурукай гзафбуру "Даурен" лезги твар туш, ам лезги хцел гьикI эцигна лугъун мумкин я...

Къисметди гзаф цналвийр Къазахстандиз (Цйийи Уьзень) акъудна. Дауренан дах - Халидни. Ам жегил вахтара къуршахар къуна гзаф рикI алайди тир. Кваллахдилай гуьгьуьниз ада тренер, спортдин мастер, 100 кг-дилаи артух заланвал авай къазах Дауренахъ галаз бягъсериз экъечлиз, вичиз азадказ къуршахар къуна сирер чирна. Абуру киви дустар хъана. Халида вичин ругулдал дустунин твар эцигна. Ингъе чахъ пагъливан, лезги Даурен хъана. Сагърай вич!

Гаф кватай чкадал лугъуз кланзава, Цналрин хуьррай са кас спортдин лайихлу мастер, кве кас международный классдин спортдин мастерар акъатнава, абурукай пудакайни (М.Куругълиев, Э.Балабегов, Д.Куругълиев) "Лезги газетда" геьеншдаказ макъалаяр гана. Пагъливанрин гъунарри жегьилриз хъсан рехъ къалурзава, жемят агудзава. Пагъливанар, къуй куь риклера авай экуь мурадар къилиз акъатрай!

Гьасан ГЪУБЪСЕЙНОВ,
тIмайрин спортдай Дагъустандин чемпион (1978-йис),
спортдин мастервиле кандидат, Белиж посёлок.

понедельник, 13 февраля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Светофор. г.Дербент
17.55 Парус надежды
18.05 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
18.45 Реклама
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

08.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсар» Перспективы развития «Лезги газет»
08.40 Мультфильмы
09.10 «Спортивный уик-энд»
09.40 К 79-летию Владимира Высоцкого. «Четыре четверти пути»
12.05 «Парламентский вестник»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 Концерт «Порт-петровские ассамблеи»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Ваш сын и брат»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя военных фильмов на РГВК. Х/ф «Жди меня»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

РГВК

07.00 Время новостей. Итоги

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Дагестан туристический» Чиндирчери
20.45 «Экологический вестник»
21.15 «Круглый стол»
21.50 «Промпрогресс»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.15 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
00.30 Передача на табасаранском языке «Мил» «Послание Главы Дагестана НС РД»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 «Экологический вестник»
02.45 Х/ф «Печать зла»
04.30 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
05.25 Неделя военных фильмов на РГВК. Х/ф «Жди меня»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жизнь здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
14.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженемся!
18.00 Первая студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.15 Вечерний Ургант.
23.50 Познер.
0.50 Ночные новости.
1.10 Х/ф «Время собирать камни».
3.00 Новости.
3.05 Модный приговор.
4.05 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
21.00 Т/с «Осиное гнездо».
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым.
1.45 Т/с «Вольф Мессинг: видевищий сквозь время».
3.50 Т/с «Дар».

НТВ

5.10 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
17.40 Говорим и показываем
18.40 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Куба».
21.30 Т/с «Дело чести».
23.35 Итоги дня.
0.05 Поздняков.
0.15 Т/с «Бомж».
1.55 Место встречи.
3.35 Живая легенда.
4.20 Т/с «Курортная полиция».

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
11.10 Давай разведемся! (16+).
14.10 Мелодрама «Не уходи». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Т/с «Женский доктор 2». (Украина). (16+).
21.00 Т/с «Двойная сплошная». (16+).
22.55 Рублево-Бирюлево. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Найти мужа в большом городе». (16+).
2.40 Комедия «Семь жен одного холостяка». (16+).
5.30 Джейми: обед за 15 минут. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Х/ф «Ход конем».
9.35 Х/ф «Государственный преступник».
11.30, 14.30 События.
11.50 Постскриптум.
12.55 В центре событий.
13.55 Линия защиты. Поймать маньяка.
14.50 Город новостей.
15.15 Городское собрание.
16.00 Тайны нашего кино». «Афоня».
16.35 Естественный отбор.
17.30 Т/с «Страсти по Чапаю»
19.30 События.
20.00 Право голоса.
21.45 Петровка, 38.
22.00 События.
22.30 Территория страха. Спецрепортаж.
23.05 Без обмана». «Жареные факты».
0.00 События. 25-й час.
0.30 Х/ф «Снасть по контракту».
2.25 Детектив «Квирк».
4.15 Д/ф «Приказ: убить Сталина».

вторник, 14 февраля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Маданият»
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Создатель звука
17.55 «Планета Культура». За строкой Послания Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
18.25 Брейнг-ринг
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» «Послание Главы Дагестана НС РД»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.25 Х/ф «Печать зла»
11.30 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Экологический вестник»
13.25 «Дагестан туристический» Чиндирчери
13.55 «Промпрогресс»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем»

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» «Послание Главы Дагестана НС РД»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.25 Х/ф «Печать зла»
11.30 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Экологический вестник»
13.25 «Дагестан туристический» Чиндирчери
13.55 «Промпрогресс»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем»

16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя военных фильмов на РГВК Х/ф «Процой»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 Д/ф «Разгром Надир-Шаха»
21.50 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.15 «Угол зрения»
23.40 Д/ф «Наркотики и терроризм»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»
02.20 Х/ф «Черный тюльпан»
04.15 Д/ф «Наркотики и терроризм»
05.00 «Правовое поле»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жизнь здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
14.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженемся!
18.00 Первая студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.15 Вечерний Ургант.
23.50 Ночные новости.
0.10 Т/с «Диверсант. Конеч войны».
2.10 Х/ф «Три балбеса».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Три балбеса».
4.00 Наедине со всеми.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
21.00 Т/с «Осиное гнездо».
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым.
1.45 Т/с «Вольф Мессинг: видевищий сквозь время».
3.50 Т/с «Дар».

НТВ

5.10 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
17.40 Говорим и показываем
18.40 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Куба».
21.30 Т/с «Дело чести».
23.35 Итоги дня.
0.05 Т/с «Бомж».
1.40 Место встречи.
3.15 Квартальный вопрос.
4.10 Авиаторы.
4.20 Т/с «Курортная полиция».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
11.10 Давай разведемся! (16+).
14.10 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
16.05 Т/с «Двойная сплошная». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
21.00 Т/с «Двойная сплошная». (16+).
23.00 Рублево-Бирюлево. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Найти мужа в большом городе». (16+).
2.40 Комедия «Семь жен одного холостяка». (16+).
4.45 6 кадров. (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Доктор И...
8.35 Х/ф «Тайна двух океанов».
11.30 События.
11.50 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
13.40 Мой герой.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.15 Без обмана». «Жареные факты».
16.00 Тайны нашего кино». «Спортлото-82».
16.35 Естественный отбор.
17.30 Т/с «Страсти по Чапаю»
19.30 События.
20.00 Право голоса.
21.45 Петровка, 38.
22.00 События.
22.30 Осторожно, мошенники!
23.05 Прощание. Леди Диана.
0.00 События. 25-й час.
0.30 Право знать!
2.05 Х/ф «Мачеха».

среда, 15 февраля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 «Мы». Победители краеведческой республиканской олимпиады
18.05 Человеческий капитал. Профессор И.Ильясов
18.25 Наболевший вопрос. «МЧС».
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
07.50 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.20 Х/ф «Черный тюльпан»
12.05 «Угол зрения»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.30 Д/ф «Разгром Надир-Шаха»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя военных фильмов на РГВК. Х/ф «Актриса»
18.10 «Разумный взгляд»

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
07.50 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.20 Х/ф «Черный тюльпан»
12.05 «Угол зрения»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.30 Д/ф «Разгром Надир-Шаха»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя военных фильмов на РГВК. Х/ф «Актриса»
18.10 «Разумный взгляд»

18.45 Передача на даргинском языке
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» Республика Башкортостан представляет: «Курай-танец»
20.50 К Международному дню борьбы с детской онкологией: «Живи и дари жизнь другим»
21.20 Д/ф «Дагестан – край мастеров»
21.50 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.15 «Аутодафе»
00.00 Д/ф «Дорога в Дагестан. Каспийское море»
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жизнь здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
14.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженемся!
18.00 Первая студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.15 Вечерний Ургант.
23.50 Ночные новости.
0.10 Т/с «Диверсант. Конеч войны».
2.10 Х/ф «Другая земля».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Другая земля».
4.00 Наедине со всеми.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
21.00 Т/с «Осиное гнездо».
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым.
1.45 Т/с «Вольф Мессинг: видевищий сквозь время».
3.50 Т/с «Дар».

НТВ

5.10 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
17.40 Говорим и показываем
18.40 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Куба».
21.30 Т/с «Дело чести».
23.35 Итоги дня.
0.05 Т/с «Бомж».
1.40 Место встречи.
3.15 Дачный ответ.
4.10 Авиаторы.
4.25 Т/с «Курортная полиция».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.05 По делам несовершеннолетних. (16+).
11.05 Давай разведемся! (16+).
14.05 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
16.00 Т/с «Двойная сплошная». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
21.00 Т/с «Двойная сплошная». (16+).
23.00 Рублево-Бирюлево. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Как выйти замуж за миллионера». (16+).
4.00 Комедия «Семь жен одного холостяка». (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.15 Доктор И...
8.45 Х/ф «Инспектор уголовного розыска».
10.35 Д/ф «Татьяна Дороницина. Легенда вопреки»
11.30 События.
11.50 Т/с «Отец Браун».
13.40 Мой герой.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.15 Прощание. Леди Диана
16.00 Тайны нашего кино». «По семейным обстоятельствам».
16.35 Естественный отбор.
17.30 Т/с «Страсти по Чапаю»
19.30 События.
20.00 Право голоса.
21.45 Петровка, 38.
22.00 События.
22.30 Линия защиты.
23.05 Дикае деньги. Валентин Ковалев.
0.00 События. 25-й час.
0.30 Х/ф «Розыгрыш».
4.20 Д/ф «Рафаэль. Любимый голос королевства»
5.05 Мой герой.

четверг, 16 февраля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даргала анкь» (на даргинском языке)
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Ток-шоу. Территория общения. За строкой Послания Главы РД Р.Абдулатипова НС РД
18.45 Реклама
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.20 Х/ф «Ковбой»
11.45 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» Республика Башкортостан представляет: «Курай-танец»
13.30 К Международному дню борьбы с детской онкологией: «Живи и дари жизнь другим»
13.55 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.20 Х/ф «Ковбой»
11.45 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» Республика Башкортостан представляет: «Курай-танец»
13.30 К Международному дню борьбы с детской онкологией: «Живи и дари жизнь другим»
13.55 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана

14.50 Х/ф «Подкидыш»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя военных фильмов на РГВК. Х/ф «Майские звезды»
18.30 Обзор газеты «Хаккикьат»
18.45 Передача на аварском языке
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «На виду. Спорт»
21.10 «Профессионал»
21.30 Д/ф «Амет-Хан Султан»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.15 Х/ф «Чудак – человек»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жизнь здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
14.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Время покажет.
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Давай поженемся!
18.00 Первая студия.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Гречанка».
23.15 Вечерний Ургант.
23.50 Ночные новости.
0.10 Т/с «Диверсант. Конеч войны».
2.10 Х/ф «Любовь в космосе».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Любовь в космосе».
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия».
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
21.00 Т/с «Осиное гнездо».
23.15 Поединок.
1.15 Т/с «Вольф Мессинг: видевищий сквозь время».
3.20 Т/с «Дар».

НТВ

5.10 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
17.40 Говорим и показываем
18.40 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Куба».
21.30 Т/с «Дело чести».
23.35 Итоги дня.
0.05 Т/с «Бомж».
1.40 Место встречи.
3.15 Судебный детектив.
4.15 Авиаторы.
4.25 Т/с «Курортная полиция».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Домашняя кухня. (16+).
8.00 6 кадров. (16+).
8.05 По делам несовершеннолетних. (16+).
11.05 Давай разведемся! (16+).
14.05 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
16.00 Т/с «Двойная сплошная». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Т/с «Женский доктор 2». (16+).
21.

пятница, 17 февраля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Мир Вашему дому
18.00 Этновыставка. «Традиция», сел. Цудахар Левашинского района
18.15 Дагестан спортивный
18.30 Вести-дежурная часть
20:45 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана

07.15 Передача на аварском языке
08.00 Обзор газеты «Лакхикъат»
08.10 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествия на край света»
09.20 Х/ф «Маскарад»
11.30 Пятничная проповедь.
12.00 «Атросектор»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Профессионал»
13.20 Д/ф «Амет-Хан Султан»
13.45 «На виду. Спорт»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Заноза» 12 +
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя военных фильмов на РГВК. Х/ф «В небе ночные ведьмы»

18.10 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подробности»
20.50 «Здоровье»
21.25 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Детские праздники»
21.40 Обзор дагестанских СМИ
21.55 «Наши приоритеты»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.15 «Время молодых»
23.40 Д/ф «Неукротимый Магомед»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке
01.35 Т/с «Марианна и Скарлетт»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Доброе утро.
9.50 Жизнь здорово!
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Наедине со всеми.
13.20 Время покажет.
14.00 Новости.
14.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Время покажет.
15.50 Жди меня.
16.45 ЧМ по биатлону. Эстафета. Женщины.
18.00 Первая студия.
20.00 «Поле чудес».
21.00 Время.
21.30 Голос. Дети.
23.20 Вечерний Ургант.
0.00 «Городские жители»
Ежегодная церемония вручения премии «Грэмми».
2.00 Комедия «Увлечение Стеллы».
4.20 Модный приговор.
5.20 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
11.40 Вести. Местное время.
11.55 Т/с «Каменская».
14.00 Вести.
14.40 Вести. Местное время.
14.55 Т/с «Тайны следствия»
17.00 Вести.
17.20 Вести. Местное время.
17.40 Прямой эфир.
18.50 60 минут.
20.00 Вести.
20.45 Вести. Местное время.
21.00 Юморина.
23.35 Х/ф «Во имя любви».
1.40 Т/с «Вольф Мессинг: видевший сквозь время»
3.40 Т/с «Дар».

НТВ

5.10 Т/с «Адвокат».
6.00, 10.00 Сегодня.
6.05 Таинственная Россия.
7.00 Деловое утро НТВ.
8.05 Т/с «Возвращение Мухомара».
10.25 Т/с «Пасечник».
12.00 Суд присяжных.
13.00, 16.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
17.40 Говорим и показываем
18.40 ЧП. Расследование.
19.00 Сегодня.
20.00 Правда Гурнова.
21.00 Т/с «Куба».
0.45 Х/ф «Две войны».
1.25 Место встречи.
3.05 Судебный детектив.
4.00 Авиаторы.
4.30 Т/с «Курортная полиция»
5.15 Их нравы.
5.50 Х/ф «Агент особого назначения».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.40 Мелодрама «Девичник». (16+).
18.00 Присяжные красоты. (16+).
19.00 Мелодрама «Женская интуиция». (Украина). (16+).
21.25 Мелодрама «Женская интуиция 2». (Украина). (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Джейн Эйр». (США - Франция - Великобритания - Италия). (16+).
2.40 Рублево-Бирюлево. (16+).
4.40 6 кадров. (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Тайны нашего кино.
«Кавказская пленница»
8.20 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Двадцатый век начинается».
11.30, 14.30 События.
11.50 Т/с «Отец Браун».
13.40 Мой герой.
14.50 Город новостей.
15.15 10 самых... Несчастные браки с иностранцами.
15.45 Х/ф «Ивановы».
17.40 Х/ф «Интим не предлагать».
19.30 В центре событий.
20.40 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Детектив «Сицилианская защита».
0.20 Д/ф «Александр Абдулов. Роман с жизнью».
1.10 Т/с «Отец Браун».
2.55 Петровка, 38.
3.15 Д/ф «Засекреченная любовь. Бумеранг».

суббота, 18 февраля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

08.25 Люди в белых халатах
08.30 Культура народов Дагестана разных конфессий
08.52 Дагестанцы в Волгоградской области.
09.16 Реклама
11:20 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
07.55 Обзор дагестанских СМИ
08.05 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 «Здоровье»

09.10 Х/ф «Улица полна неожиданностей»
10.50 «Наши приоритеты»
11.20 «Мой малыш»
12.00 «Время молодых»
12.30 Фестиваль «Воспешние Дагестан»: Поэтический Азербайджанский драматический театр. Композиция «Твой и мой Дагестан»
13.50 РДНТ представляет: «Этновыставка «Традиции Цудахара» Левашинский район
14.10 Х/ф «Кочубей»
16.00 «Здравствуй, мир!»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Парламентский вестник»
17.20 Дагестанское кино. Х/ф «Тайна синих гор»
18.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае» Д/ф «Лезгинка»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.10, 05.10 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный» Якутия представляет: «Ленские столбы»
20.40 «Молодежный микс»
21.10 Приветия и поздравления в программе «Полифония»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Марица»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 «Мой малыш»
01.25 Фестиваль «Воспешние Дагестан»: Поэтический Азербайджанский драматический театр. Композиция «Твой и мой Дагестан»
02.30 Х/ф «Воздушные приключения»
04.50 «Молодежный микс»
05.40 Дагестанское кино. Х/ф «Тайна синих гор»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Т/с «Бывших не бывает».
8.00 Играй, гармонь любимая!
8.40 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 Умницы и умники.
9.45 Слово пастыря.
10.00 Новости.
10.15 Николай Расторгуев. Парень с нашего двора.
11.20 Смак.
12.00 Новости.
12.20 Идеальный ремонт.
13.20 На 10 лет моложе.
14.10 Концерт Зары.
16.10 Голос. Дети.
18.00 Вечерние новости.
18.15 Кто хочет стать миллионером?
19.10 Минута славы.
21.00 Время.
21.20 Сегодня вечером.
23.00 Х/ф «Ва-банк».
0.35 Х/ф «Эволюция Борна».
3.05 Х/ф «Че!»
4.55 Модный приговор.

РОССИЯ 1

5.15 Т/с «Частный детектив Татьяна Иванова. Бес в ребро».
7.10 Живые истории.
8.00 Вести. Местное время.
8.20 Россия. Местное время.
9.20 Сто к одному.
10.10 Семейный альбом.
11.00 Вести.
11.20 Вести. Местное время.
11.40 Юмор! Юмор! Юмор!
14.00 Вести.
14.20 Х/ф «А снег кружит...»
18.00 Субботний вечер.
20.00 Вести в субботу.
21.00 Х/ф «Верность».
0.50 Х/ф «Ожерелье».
2.50 Т/с «Марш Турецкого».

НТВ

7.25 Смотр.
8.00, 10.00, 16.00 Сегодня.
8.20 Устами младенца.
9.00 Готовим с Алексеем Зиминим.
9.25 Умный дом.
10.20 Главная дорога.
11.00 Еда живая и мертвая.
12.00 Квартирный вопрос.
13.05 Поедем, поедим!
14.00 Двойные стандарты.
15.05 Своя игра.
17.00 Однажды...
16.20 Секрет на миллион. Марино Анисина, ч. 2.
19.00 Центральное телевидение.
20.00 Ты супер!
22.30 Ты не поверишь!
23.25 Международная пилорама.
0.20 Т/с «Формат А4».
2.55 Судебный детектив.
3.50 Авиаторы.
4.10 Т/с «Курортная полиция»
5.00 Их нравы.
5.25 Х/ф «Агент особого назначения».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.35 Мелодрама «Есения». (Мексика). (16+).
10.15 Мелодрама «Кто-то теряет, кто-то находит». (16+).
13.45 Мелодрама «Повезет в любви». (16+).
17.30 Домашняя кухня. (16+).
18.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век. Империя Кесем». (16+).
23.00 Д/с «Восточные жены». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Женская интуиция». (16+).
2.55 Рублево-Бирюлево. (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.45 Марш-бросок.
6.15 Х/ф «Инспектор уголовного розыска».
8.05 АБВГДейка.
8.35 Православная энциклопедия.
9.00 Х/ф «Интим не предлагать».
10.55 Х/ф «Большая семья».
11.30 События.
11.45 Х/ф «Большая семья».
13.15 Х/ф «Вчера. «Сегодня». Навсегда...»
14.30 События.
14.45 Х/ф «Вчера. «Сегодня». Навсегда...»
17.15 Х/ф «Перелетные птицы»
21.00 Постскриптум.
22.10 Право знать!
23.40 События.
23.55 Право голоса.
3.05 Территория страха. Спецрепортаж.
3.40 Т/с «Инспектор Морс». (Великобритания).

воскресенье, 19 февраля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
07.15 «Мой малыш»
07.45 Мультфильмы
08.00 «Здравствуй, мир!»
08.45 Х/ф «Марица»
10.10 Приветия и поздравления в программе «Полифония» 6 +
11.30 «Чистое сердце»
11.45 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»

12.15 Мультфильм
12.30 «Наши дети»
13.00 «Молодежный микс»
13.30 Концерт «Творческие пересечения» К 125-летию Сергея Прокофьева
15.00 Х/ф «Пусть так будет»
17.00 «Человек и право»
18.20 «Спортивный уик-энд»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Вечер памяти поэта Ибрагима Гусейнова в с. Касумкент
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.20 Концерт «Дербент 2000»
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.20 «Парламентский вестник»

23.40 Х/ф «Мы, двое мужчин»
01.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Вечер памяти поэта Ибрагима Гусейнова в с. Касумкент
01.55 Х/ф «Мужские разборки»
03.50 Концерт «Творческие пересечения» К 125-летию Сергея Прокофьева
05.05 Х/ф «Пусть так будет»
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Бывших не бывает».
8.15 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.25 Часовой.
8.55 Здоровье.
10.00 Новости.
10.15 Непутевые заметки.

10.35 Пока все дома.
11.25 Фазенда.
12.00 Новости.
12.15 Открытие Китая.
12.45 Теория заговора.
13.45 Комедия «Невероятные приключения итальянцев в России».
15.45 Комедия «Служебный роман».
16.45 ЧМ по биатлону. Масс-старт. Мужчины. Прямой эфир из Австрии.
17.25 Комедия «Служебный роман».
19.30 Лучшие всех!
21.00 Воскресное «Время».
22.30 Клуб Веселых и Находчивых 2017.
0.50 Тихий дом. Итоги Берлинского кинофестиваля.
1.20 Х/ф «Два дня, одна ночь».
3.10 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

5.00 Т/с «Частный детектив Татьяна Иванова. Живем только раз».
7.00 М/с «Маша и медведь».
7.30 Сам себе режиссер.
8.20 Смехопанорама.
8.50 Утренняя почта.
9.30 Сто к одному.
10.20 Местное время. Вести - Москва. Неделя в городе.
11.00 Вести.
11.20 Смешаться разрешается
14.00 Вести.
14.20 Х/ф «Однажды и навсегда»
16.15 Х/ф «Средство от разлуки».
20.00 Вести недели.
22.00 Воскресный вечер с В.Соловьевым.
0.30 Д/ф «Александр Невский. Между Востоком и Западом».
1.35 Т/с «Женщины на грани»

НТВ

7.00 Центральное телевидение.
8.00 Сегодня.
8.20 Лотерея «Счастливые утро».
9.25 Едим дома.
10.00 Сегодня.
11.20 Первая передача.
11.05 Чудо техники.
12.00 Дачный ответ.
13.05 Наш ПотребНадзор.
14.10 Тоже люди. А. Немов.
15.05 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели.
18.00 Новые русские сенсации.
19.00 Итоги недели.
20.30 Х/ф «Спасатель».
22.35 Х/ф «Время Синдбада»
2.10 Поедем, поедим!
2.35 Еда без правил.
3.25 Судебный детектив.
4.25 Т/с «Курортная полиция»

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Мелодрама «Бобби». (Индия). (16+).
10.25 Мелодрама «Повезет в любви». (16+).
14.05 Мелодрама «Диван для одинокого мужчины». (16+).
18.00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
19.00 Мелодрама «В полдень на пристани». (16+).
22.40 Д/с «Замуж за рубей». (16+).
23.40 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Женская интуиция 2». (Украина). (16+).
3.05 Рублево-Бирюлево. (16+).
5.25 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.55 Х/ф «Ивановы».
7.45 Фактор жизни.
8.15 Детектив «Сицилианская защита».
10.05 Д/ф «Елена Яковлева. Женщина на грани».
10.55 Барышня и кулинар.
11.30 События.
11.50 Х/ф «Приступить к ликвидации».
14.30 Московская неделя.
15.00 Х/ф «Рита».
16.55 Х/ф «Мама в законе».
20.35 Детектив «Преступление в фокусе».
0.10 События.
0.25 Петровка, 38.
0.35 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Двадцатый век начинается».
3.35 Д/ф «Кто за нами следит?»
5.10 Мой герой.

МАТЧ ТВ С 13 ПО 19 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 Дублер.
7.00, 7.25, 8.55 Новости.
7.05 Спортивный репортер.
7.30, 11.10 Все на Матч!
9.00 Д/с «500 лучших голов».
9.30 Биатлон. ЧМ.
10.15, 11.05, 13.45 Новости
10.20 Биатлон. ЧМ.
11.45 Футбол.
13.55 Футбол.
15.55 Новости.
16.00 Все на Матч!
17.00 Спортивный репортер
17.30 Кубок Конфедераций. Путь Германии.
18.00 Новости.
18.05 Закулисье КХЛ.
18.25 Континентальный вечер
18.55 Хоккей. КХЛ.
21.25 Новости.
21.30 Спортивный заговор.
22.00 Новости.
22.05 Спортивный репортер
22.25 ЕвроТур. Обзор матчей недели.
22.55 Футбол.
0.55 Все на Матч!
1.30 Х/ф «Поле мечты».
3.30 Горнолыжный спорт.
5.30 Великие моменты в спорте.

ВТОРНИК

6.30 Дублер.
7.00, 7.25, 8.55 Новости.
7.05 Спортивный репортер.
7.30, 12.05 Все на Матч!
9.00 Д/с «500 лучших голов».
9.30 ЕвроТур.
10.00 Футбол.
10.15, 15.00, 16.00 Новости
12.30 Х/ф «Адская кухня».
14.30 Спортивный заговор.
15.05 Все на Матч!
15.40 Спортивный репортер
16.05 Комментаторы.
16.25 Континентальный вечер
16.55 Хоккей. КХЛ.
19.25 Новости.
19.30 Все на Матч!
20.00 Золотые мячи Месси и Роналду.
20.30 Новости.
20.35 Все на футбол!
21.05 Назад в будущее. Лига чемпионов.
21.35 Новости.
21.40 Спортивный репортер
22.00 Все на футбол!
22.40 Футбол.
0.40 Все на Матч!
1.10 Обзор Лиги чемпионов
1.40 Волейбол.
3.30 Х/ф «Борец и клоун».
5.20 Д/ф «Век чемпионов».

СРЕДА

6.30 Дублер.
7.00, 7.25, 8.55 Новости.
7.05 Спортивный репортер.
7.30, 12.05 Все на Матч!
9.00 Д/с «500 лучших голов».
9.30 Назад в будущее. Лига чемпионов.
10.00 Профессиональный бокс
12.00, 15.00 Новости.
12.40 Футбол.
14.40 Спортивный репортер
15.05 Все на Матч!
15.40 Десятка!
16.00 Биатлон с Дмитрием Губерниевым.
16.20 Биатлон. ЧМ.
18.10 Новости.
18.15 Все на Матч!
18.45 Лучшая игра с мячом. Матч звезд. Специальный репортаж.
19.05 Х/ф «Максимальный риск». (США).
20.45 Д/с «Жесткий спорт»
21.15 Новости.
21.20 Арсенал Аршавина.
21.40 Спортивный репортер
22.00 Все на футбол!
22.40 Футбол.
0.40 Все на Матч!
1.10 Обзор Лиги чемпионов
1.40 Волейбол.
3.30 Х/ф «Борец и клоун».
5.20 Д/ф «Век чемпионов».

ЧЕТВЕРГ

6.30 Дублер.
7.00 Новости.
7.05 Спортивный репортер.
7.25 Новости.
7.30 Все на Матч!
8.55 Новости.
9.00 Д/с «500 лучших голов».
9.30 Лучшая игра с мячом.
9.50 Новости.
10.00 Биатлон.
11.55 Новости.
12.00 Все на Матч!
12.30 Футбол.
14.30 Спортивный репортер
14.50 Новости.
15.00 Все на Матч!
16.00 Новости.
16.05 Биатлон с Дмитрием Губерниевым.
16.25 Биатлон.
18.10 Наши в Турции.
18.30 Все на футбол!
18.55 Футбол. Лига Европы.
20.55 Футбол. Лига Европы.
22.55 Футбол. Лига Европы.
1.00 Все на Матч!
1.30 Баскетбол.
3.20 Обзор Лиги Европы.
3.45 Горнолыжный спорт. ЧМ. Гигантский слалом. Женщины. Трансляция из Швейцарии.
4.45 Х/ф «Рокки Марчиано». (США - Канада).

ПЯТНИЦА

6.30 Дублер.
7.00, 7.25 Новости.
7.05 Спортивный репортер.
7.30 Все на Матч!
8.55 Новости.
9.00 Наши в Турции. Специальный репортаж.
9.30 Биатлон.
11.30 Новости.
11.35 Все на Матч!
12.05 Футбол. Лига Европы.
14.05 Новости.
14.10 Футбол.
16.10 Новости.
16.15 Все на Матч!
17.10 Десятка!
17.30 Д/ф «Алина Кабаева. Легкость как награда»
18.00 Художественная гимнастика.
20.50 Новости.
20.55 Все на Матч!
21.20 Спортивный репортер
21.40 Все на футбол! Переходный период.
22.05 Новости.
22.15 Все на футбол!
22.40 Футбол.
0.40 Все на Матч!
1.25 Х/ф «Индия». (США).
3.00 Горнолыжный спорт.
4.00 Бобслей и скелетон.
4.30 Д/ф «Новички: идеальный бросок».

СУББОТА

6.30 Дублер.
7.00, 9.40, 11.45 Новости.
7.05 Все на Матч!
7.25 Х/ф «Уилл».
9.15 Все на футбол! Афиша.
9.45 Биатлон. ЧМ.
11.25 Военные игры на старте
11.50 Футбол. Международный турнир
12.45, 14.40, 19.20 Новости
12.55 Лыжный спорт.
14.50 Футбол.
15.45 Художественная гимнастика.
16.45 Биатлон.
18.20 Художественная гимнастика.
19.25 Д/ф «Емельяненко vs Митрион».
19.55 Все на Матч!
20.25 Футбол.
22.25 Новости.
22.30 Смешанные единоборства.
0.00 Все на Матч!
0.45 Кикбоксинг. W5.
2.00 Бобслей и скелетон.
3.00 Горнолыжный спорт.
4.00 Д/ф «После боя. Федор Емельяненко».
4.30 Д/ф «Емельяненко vs Митрион».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 Смешанные единоборства
7.30 Новости.
7.35 Д/с «Второе дыхание».
8.05 Профессиональный бокс
10.30 Новости.
10.40 Биатлон.
12.20 Новости.
12.25 Лыжный спорт.
13.30 Биатлон. ЧМ.
14.20 Лыжный спорт.
15.40 Баскетбол.
18.05 Футбол.
19.10 Футбол. Кубок Англии. 1/8 финала. «Блэкберн» - «Манчестер Юнайтед»
21.10 Новости.
21.15 Смешанные единоборства.
22.35 Новости.
22.40 Футбол. Чемпионат Италии. «Милан» - «Фиорентина».
0.40 Все на Матч!
1.40 Художественная гимнастика. Гран-при. Трансляция из Москвы.
3.35 Горнолыжный спорт.
5.00 Бобслей и скелетон. ЧМ.
5.30 Футбол. Международный турнир «Кубок Легенд-2017».

РАДИО

ИСЛЕН, 13-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 14-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 15-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 16-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар».
ЖУГМЯ, 17-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 18-ФЕВРАЛЬ
10.43 «Гяфетдин нетижар»
10.50 Концерт.
ГЯД, 19-ФЕВРАЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

Закон къабулна

Израилдин парламенти (кнессет) Иордан вацун рагъаклидай пата авай Палестинадин мулкарал Израилдай куьч хъанвайбуру ихтияр авачиз 4 агъзурдав агакна квалер эцигун гъахълу кар яз гысабунин гъакындай закон къабулна. Идакай Рейтерди хабар гана.

Законопроект къабулун патал 60 депутатди, 52-дани акси сесер гана. Израилдин генеральный прокурор Авихай Мандельблита парламентдин къарар конституциядиз аксиди я лагъана ва уьлкведин верховный судда и къарардин тереф хуьн отказна.

Рейтердин малуматдал асаслу яз, властдин кыле авай эрчи патан коалицияди документдин тереф хуьнизни килиг тавуна, Израилдин премьер-министр Биньямин Нетаньяху, Гаагада авай Международный уголовный суддиз и кар геле къекъуьн патал бине жеда лагъана, закон къабулуниз акси экъечна. Нетаньяхуди 15-февралдиз США-дин президент Дональд Трампгах галаз гурьшмиш жедалди депутатриз сесер гун акъвазаруниз звер гана.

Палестина азад ийидай организациядин векил Ханан Ашравиди малумарна хь, закон къабулуни Израилдин куьч хъанвайбуруз чилер къадай мумкинвал гуда ва Нетаньяху-дин гьукуматдик Палестинадинни Израилдин "бинейар чурунай" тахсир кутуна.

Муквал тир Рагъэкъечдай пата ООН-дин махсус векил Николай Младенова кьейд авурвал, "Израиль патал закондихъ юридический нетижаяр ва арабарни Израиль ислая рекъел хкунин мумкинвилер хейлин тимил жеда".

3-февралдиз США-дин президент Дональд Трампан администрацияди Иордан вацун рагъаклидай пата кьерехда кунвай чилерал Израилдин куьч хъанвайбуру квалер эцигуниз талукъ яз вичин фикирар лагъана. Къве югъ идалай вилик Нетаньяхуди Иордан вацун рагъаклидай пата 3 агъзур квал эцигунин гъакындай малумарнай.

Виликрай Нетаньяхуди рагъэкъечдай патан Иерусалимда квалер эцигунал алай къадагъа алуднай. "Чувудрин магълейра квалер эцигун патал разивал къачудай чарасузвал мад амач. Чна чаз кландай чкадал ва гыкьван кландатлани квалер эцигда", - малумарна ада.

2016-йисан 23-декабрдиз ООН-дин Хатасузувлин Советди Израилдывай Палестинадин кунвай мулкарал квалер эцигун акъвазарун истемешнай. И къарардин тереф Хатасузувлин советдин вири членри хвенай. Анжах США-ди и кардикай кыл къакъудна. Израилди и къарар тамамаруникай отказна.

Аялар желбзава

"Исламдин государство" (Россияда къадагъа авунва) твар алай террориствилдин дестедин боевикри чпин жергейриз катнавайбурун аялар желб авунин квалах активламышнава. Идан гъакындай, экстремизмдиз акси гьерекаатар ийизвай Quilliam Foundation тешкилатдал асаслу хъана, The Independent-ди хабар гузва.

Жегъилрихъ галаз ийизвай суьгьбетра абур желбзавай ксари, адет яз, катнавайбурун лагерра авай четин шартлрикай менфят къачузва, цийи ксар желб авун патал абурзул пул ва недай шейэр теклифзава. Цийи "тжи-

гъадистар" жергедин боевикар хъиз ишлемишиз ва я терактар авун патал маса уьлквейриз ракурриз жеда.

Желб ийизвай ксари виридалайни гзаф активвал Ливандин ва Иорданиядин лагерра къалурзава.

"Чпин жергейриз желб авун патал абур ишлемишзавай къайдаяр менфятлу бур жезва, иллаки хизанар амачиз амукай аялрикай ихтилат фидайла", - малумарна ахтармишунарзавайбурукай сад тир Никита Маликиди. Адан гафаралди, талукъ тир жуьреда жегъил ксарихъ галаз квалах тухвайдалай гуьгъуьниз абур радикалрин фикирин есирар жезва.

Докладда къалурзавайвал, ИГ-дин боевикринни Европадиз катнавайбуру ракурдай чинебан рекъер тешкилзавайбурун арада сих алакъа ава. Абур желбнавай жегъил ксар жуьреба-жуьре уьлквейриз ракуррун патал кылди пулар гузва.

25-январдиз Бельгиядин къайдаяр хуьдай органи Брюссельда ИГ-дихъ галаз алакъа хунаш шак физвай са шумуд кас курдан гъакындай малумарна.

Алатай йисан 21-ноябрдиз Францияда (Марселда ва Страсбургда) терактар гъазурунай шак физвай 7 кас кунай. Абурун мурад Париждин Диснейленддал, Франциядин меркездин полициядин управленидал, Франциядин кьенепатан хатасузувлин Генеральный дирекциядин штаб-квартирадал, метродин станцийрал, ресторанрал, гъакни диндин дараматрал гьужумун тир.

Гьужумун алатай йисан 1-декабрдиз кыле фин лазим тир.

Париждин прокурор Франсуа Молена малумарайвал, силсдин делилралди, боевикриз тапшуругъар ИГ-дин башчийри гузвай.

Планрикай хабарна

США-дин президент Дональд Трампан администрацияди Россияди ва Иранди дипломатвилдин ва военный рекъяй санал квалахуниз манивал гун патал мумкинвилер жагъурзава. Идан гъакындай, Европадин ва арабрин уьлквейра авай чешмейрал асаслу хъана, The Wall Street Journal-ди хабар гузва.

Гъа и жуьреда, журналди кьейдзавайвал, Вашингтонди Сириядин чуьруькдал эхир эцигуник ва "Исламдин государство" твар алай террориствилдин дестедихъ галаз женг активламышуник умуд кутазва.

"Россиядинни Ирандин аради ягъиз хуьн мумкин тир клун ава, чун и кардиз килигиз гъазур я", - раижзава журналди Лацу квалера авай суьгьбетчидин гафар. Адан гафаралди, алай вахтунда Трампан администрация Россияди США-диз кьурху гудай чешмедиз хъиз килигзавач, хабар гузва ТАСС-ди.

"Россиядинни Ирандин арада чаравилер ава (...). Амма Россиядин руководстводи Ирандихъ галаз алакъа зайифарунай вуч истемешдатла, гъеле малум туш", - кьейдна Европадин чешмеде.

3-февралдиз Лацу квалерин векил Шон Спейсера малумарна хь, Вашингтонди Тегерандиз талукъ яз кьели политика давамарда. "Чна кьенин гьерекаатар мукъуфдивди чирайдалай гуьгъуьниз лазим тир гьерекаатралди жаваб гун давамарун яз къабулна".

Гъа и юкьуз Вашингтонди Тегерандиз акси экономикадин къадагъаяр гегеншарна. Чулав сиягъдик 13 кас, гъакни 12 компания кутуна. Америкадин финансин министрствода гъавурдик кутурвал, къадагъаяр гегеншарун баллистический ракетаяр туьктурунин рекъяй Ирандин программадихъ, идалайни гъейри Тегеранди Ливандин шиитрин "Хезболла" гьерекаатдин тереф хуьнихъ галаз алакълалу я.

Къанлу къуна

Вичи-вич малумарнавай Луганскдин халкьдин республикада халкьдин милициядин управленидин начальник полковник

Олег Анащенко яна кьейи кас кунва. Идан гъакындай, ЛНР-дин государстводин хатасузувлин министрстводин чешмедал асаслу хъана, "Росбалтди" малумарзава.

Газетдин малматдал асаслу яз, 5-февралдин нянрихъ тахсиркардин гел жагъурунин план кардик кутунин нетижада Украинадин яракълу къватрин майор кунва. Ада Анащенко яна кьин тешкилунай ва кылиз акъудунай вичин тахсир хиве кунва. Алай вахтунда адахъ галайбури жагъурунин квалах кыле физва.

5-февралдиз ОБСЕ-дин Махсус мониторинговый миссияди Анащенкодин автомобилда кыле фейи хъиткьинунин гужлувал тротилдин эквивалентда аваз 4-5 килограммдин къуват авайди тирди кьейдна.

ЛНР-дин прокуратурада малумарайвал, и кардик Украинадин диверсийрин десте шерик я. Халкьдин милициядин официальный векил Андрей Марочкади кьейд авурвал, гьужумун республикада галар къайдадикай хкудунин мураддалди авунва.

Анащенкодин "Тойота" автомашин 4-февралдин пакамахъ Луганскдин юкьва хъиткьинна. Сифтедай телеф хъайи кьве касдин гъакындай хабар ганай. Амма, гуьгъуьнлай малум хъайивал, машинда са кас - Анащенко авай.

Жугъун

туьклуьрнава

Латвияди Россиядихъ галаз авай сергъятдал 23 километрдин яргъивал алай жугъун туьклуьрнава. Идан гъакындай 4-февралдиз республикадин государстводин пограничный къуллугъдин пресс-секретарь Евгений Позняк малумарна, хабар гузва Delfi порталди.

Алай вахтунда 65 километрдин яргъивал алай сергъятдин чулук тадаракламышнава, гъакни жугъун эцигнава, - гъавурдик кутуна ада. Алай йисуз, пресс-секретардин гафаралди, 150 километрдин яргъивал алай сергъят тадаракламышун планламышнава ва 60 километрдин мензилда жугъун эцигда. И мурад ар патал 6,3 миллион евро чара авунва.

2016-йисан декабрдиз Латвиядин министррин кабинетди оборонадин министрстводин ихтиярдиз Алуксенский крайда авай чилин участок вугана. Анал республикадин рагъэкъечдай патан сергъятар хуьн патал цлар эцигун планламышнава. Кьейдзава хь, 1,8 гектардин майдандин участок Россиядихъ галаз сергъятламыш жезвай Педедзский волостда ава. Гъакни и районада милли яракълу къватрин пияда къшунрин школа ва "Северин там" твар алай клеурун база ава.

Алатай йисан мартдиз Латвиядинни Россиядин сергъятдал сифтегъан пуд километрдин мензилда жугъун эцигнавайдан гъакындай хабар ганай. 2,7 метр къакъан жугъун

Рекъем

- Махачкъалада гъевчи ва юкьван коммерциядин карханайра **84 000** касди квалахзава.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 59,51 манат,
1 евро - 63,45 манат,

къизил (1 гр) - 2312,73 манат,
гимшиш (1 гр) - 33,49 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

Лудзенскдин сергъят хуьдай управленидин территорияда хжажнава. И район Россиядин Псковский ва Белоруссиядин Витебский областрихъ галаз сергъятламыш жезва.

Россиядинни Латвиядин сергъятдин яргъивилел 270 км къван ала. И участкада 193 км-да жугъун эцигда. Ибур тлебин манийвилер авачир участкар я. Жугъун эцигунин квалахар 2019-йисалди тамамарун планламышнава. Вири жугъун лагъайтла, уьлкведин бюджетдиз 17 миллион евродай акъвазда.

Лукашенкоди

меслятна

Белоруссиядин президент Александр Лукашенкоди республикадин граждандиз вич государстводин кылин къуллугъдилай дегишарун теклифна. Ихътин малумат ада 3-февралдиз СМИ-рин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хъайила гана.

"Эгер кьез завай квалах кылиз акъудиз тежезвайди хъиз акъазватла, кьведай сечкийрин вахтунда зун дегишара. Дегишара, анжах - сечкийра. Янукович хъиз, Майданди ваъ. Майдан - им Украинадин халкъдал тагъма я. Гъан, алудна власть, вуч арадал атана?", - лагъана Лукашенкоди.

2016-йисан декабрдин эхирра Белоруссиядин оппозиционер, "Европадин Белорусь" твар алай граждандилин кампаниядин координатор Дмитрий Бондаренкоди суьгьбет авурвал, Лукашенко Санкт-Петербургда кыле фейи Европадин экономикадин союздин саммитдиз фенач, гыкI лагъайтла, Минскда государстводин къурулуш дегишарунин хаталувал авай.

Лукашенко 2015-йисан октябрдиз президентдин къуллугъдал хъа хъувунай. Виликан сечкийар 2010-йисуз кыле фенай. И сечкийрани ам гъалиб хъанай, амма и кардиз хейлин бур акси тир.

Къве рушан суд

ийида

Дагъустандин прокуратуради Ботлих райондин къве агъалидиз талукъ яз къаргъарнавай уголовный делодай тахсир кутун тестиькарнава. Хадижат Гунашева (1990-йисуз дидедиз хъанвай) ва Мадина Вагъабова (1994-йисуз дидедиз хъанвай) тарашунай ва инсан яна кьинай тахсирлу ийизва. РД-дин прокуратурадин пресс-къуллугъди хабар гайивал, силсиди тайинарнава хь, алатай йисан майдиз Гунашева ва Вагъабова чпин танишрижай сад кьин ва тарашун патал гьужумунин патахъай меслят хъана. Тахсиркарвилдин мурад гимшишдин ва къизилдин шейр чуьнуьхун ва адавай къачур 28 агъзур манат пул бурж вахуникай отказ авун тир. Чурун ният авайбуру адал гьужумна ва нубатдалди пуд сеферда керпичдалди кыл яна. Идалай гуьгъуьниз къачагъри чпин къурбанддин кыллел полиэтилендин пакет гъалдна ва бамишариз башламышна. Гъа и члавузни абур ам гатаз хъана. Хъайи хирер себеб яз, дишегъли кьена. Ахпа Гунашевадини Вагъабовади квалляй 1,2 миллион манатдилай гзаф кьимет авай къизилдин ва гимшишдин шейэр чуьнуьхна. Абур гъа тахсиркарвал авур чкадал кунва. Уголовный дело прокуратуради Дагъустандин Верховный суддиз рекъе тунва.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М.И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

Газет алакьадин, информационный технологичирин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016 йисан 12 декабрлид регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358

Макъалаяр редакцияди туькьур хъйизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспекти, 1 "а". Печатдин къвал

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М.А. АГЪМЕДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН СОВЕТНИК

Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ

65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э.Д. ШЕРИФАЛИЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ

65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. САИДОВА

Газет йиса 52 сеферда асгъатзава

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:
Йисан - 63249

Зур йисан - 51313
Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.40

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 9090

Илишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуру я.

Икъван яшар хъанвайбуру келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала

БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Махачкъаладин 1-нумрадин больницадин къуллугъчи Шарафат Гъасановна АЛИВЕРДИЕВАДИЗ:

Чандин сагъвал Клубан хъурай,
Агалкъунар къакъан хъурай,
Кефи - къумбар, хъсан хъурай,
Чаз лап багъа, ширин диде!

Хтуларни алаз метел,
Шадав хъурай даим

рикел,
Чи хизандин, къвалин килел
Нурар гузвай чирагъ диде.
Юбилеяр къуй мад хъурай,
Хъуьтлуькайни ваз гад хъурай!

60 йисар хъанвай тамам Мубаракрай, азиз диде!
Рикле авай гъар са мурад
Къуй акъатуй килиз, диде!

ВАЗ ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ УЪМУЪРДИН ЮЛДАШ ИКРАМ, ХВА МУРАД, РУШ ТАМИЛА, СВАС ЛЕЙЛА ВА ХТУЛАР.

Дербент шегъерда яшамеш жезвай къварчагъви руш, диде, баде, "Электросигнал" заводдин зарбачи Шамайханум Тагъирмирзоевна ИБРАГЪИМОВАДИЗ:

Хъуьтлуьн юкьуз май гайи,
Бахтарикай най гайи,
Чи риклериз гъай гайи,
Гъава ви сагърай!

Вине тунвай дидевал,
Гуз жизвийриз екевал,
Дуьнья сагъдиз риклевай,
Майва ви сагърай!

Къул къени хъуй, рикл хъи,
Югъ-къандавай жез

верци,

Зар багъишрай
ви тварци, -
Дава ви сагърай!

ВИ ШАД ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ ХВА МУРАД, РУШ ЗИЛЬФИРА, ХТУЛАР - КЪАДИРБЕГ, ИРАДА, АБАСАЛИ, САИДА ВА АМАЙ ВИРИ МУКЪВА-КЪИЛИЯР.

Сталинграддин игитар рикел хкана

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

2-февралдиз Дербентдин Женгинин баркалувлунин музейда Сталинград патал киле фейи женгерин игитар рикел хкана. Тарихда киле фейи виридалайни зурба женгера (200 йифизни юкьуз) советрин аскерри гъалибвал къазанмишна 74 йис алатнава.

герин игитар рикел хуьн яз, са декьикада кисна акъвазунилай башламишна. Кватл хъанвайбуру Сталинграддин женгерин тарих рикел хкана, Музейда авай экспозицийриз килигна. И вакъияяр рикел хуьниз талукъарнавай мярекатдин иштиракчийриз "Сталинград" фильм къалурна.

- Чи девирда тарих масакла туькьур хъийиз, чи бубайрин къегъалвилер агъузариз кланз

Дербент шегъердин жегъилри и йикъаз талукъарна рикел хуьнин мярекат тешкилна. Ана школайра келзавай аялри ва студентри иштиракна. И мярекатдик шегъердин жегъилрин крарин рекъай отделди ва терроризмдиз акси комиссиядин аппаратдин векилрини къуьн кутуна. Мярекат, Сталинграддин жен-

алахъунарни ийизва. Алатай девирдин тарихдин вакъийадин гъакъикъат гележегдин несилрал агакъарун анжах чалай аслу я, - кьейдна жегъилрин администрациядин къилин заместитель Лиана Имрановади.

Чи Ватандин аслу туширвал, азадвал патал женгера телефъ хъийи игитриз збеди баркалла!

Цийи управляющий

Россиядин Пенсийрин Фондунин Дагъустанда авай отделенидин киле вичи виликдай РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткарвилерин рекъай министрвиле къвалахай Мегъамед Исаев тайинарнава.

1-февралдиз ведомстводин коллективдихъ галаз цийи управляющий танишарна. Мярекатда Россиядин Пенсийрин фондунин ревизийрин комиссиядин председатель Игорь Белистова, Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Абдусамад Гъамидова, республикадин федеральный къилин инспектор Василий Колесникова, РД-дин Гъукуматдин Председателдин сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова, РД-дин Халкъдин Собранидин здравоохраненидин ва социальный политикадин рекъай Комитетдин председатель Висампаша Ханалиева иштиракна.

Серенжемдин иштиракчийри Мегъамед Исаев хъсан пешекар ва кар чидай регъбер тирди кьейдна ва адахъ, ам киле акъвазнавай коллективдихъ агалкъунар хъана кланзавайди лагъана.

Цийи линия - шад гъалара

Гъазурайди - Н.ВЕЛИЕВА

РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, 1-февралдиз Махачкъалада Каспийскдиз фидай троллейбусдин цийи линия шад гъалара ачухна.

И кардиз талукъ мярекатда республикадин Къил Рамазан Абдулатипова, РД-дин Гъукуматдин Председателдин сад лагъай заместитель Рамазан Алиева, Гъукуматдин Председателдин заместитель Шамил Алиева, Махачкъала шегъердин мэр Муса Мусаева, рекъерин майишатдин агентстводин руководитель Загъид Хучбарова, Каспийск шегъердин къил Мегъамед Абдуллаева ва масабур иштиракна.

Цийи линия ачухунин метлебулвиле лугъудайла, Р.Абдулатипова и месъла Махачкъала ва Каспийск сад авунин программдик акатзавайди кьейдна. "И программа уьмуьрдиз кечирмишунин сергъятра аваз, чна цийи, ерилу рекъер туькьурда, инфраструктура артмишда. Гележегда ина

транспортдин сад тир къурулуш жеда, гъакни "Хатасуз шегъер" проектни килиз акъудда. Чи къилин месълайрикай сад дагъустанвийр къулай шартлара яшамеш хъун я. Троллейбусдин цийи линия регъят, къулай жуьрединди я. Гележегда и маршрут "Махачкъала" аэропортунал къван фин пландик кутунва", - малумарна республикадин регъберди.

Гуьгъуьнлай Р.Абдулатипов ва адахъ галай ксар цийи линиядин къулайвал ахтармишун патал троллейбусда аваз Ленинан майдандал къван хтана.

Троллейбусдин линия кардик кутунин къвалахар 2016-йисуз башламишна. Санлай къачурла, 32 километр рехъ троллейбусривай гьерекаат ийиз жедайвал туькьурна. Къве шегъер сад авун патал "Дагдизель" заводдал къван рекъин кьерехра троллейбусрин линийрин даяхар акъурнава.

Маршрутда авай троллейбусар къекъуьнин арада жезвай вахт 8-10 декьика я. Цийи троллейбусар бюджетдилай кьерехдай тир такъатрихъ къачуна.

Зегъметдиз - лайихлу къимет

Нариман КЪАРИБОВ

Къадим Дербент шегъердин тарихдин ва динрин музейдин директор Диана Гъасановади суьгъбетзавайвал, ада регъбервал гузвай идарадин илимдин къуллугъчийри алатай йисуз медениятдиз ва тарихдиз талукъ са шумуд проект уьмуьрдиз кечирмишна. Россиядин ва Дагъустандин этноконфессиональный дестейрин тарихдин ирс хуьниз ва пропаганда авуниз талукъ проект гъафбурун фикир желбай

итижлуди хъана. Ам 2016-йисуз РД-дин Къил Р.Абдулатипован грантдизни лайихлу хъана.

Амайбурулай жегъил музей ятлани, анин къуллугъчийрин къвалах лап къадим чешмейрихъ галаз алакьалу я. Агъалияр къадим тарихдихъ галаз танишарунин мураддалди гъар жуьре выставкаяр, мастер-классар ва масса мярекатар тешкилун музейдин къуллугъчийр патал гъар йикъан везифайриз элкьвенна лугъуз жеда. Абурун зегъмет гъурметдин грамотайралдини дипломралди кьейднава.

Утерянный диплом серии УВ №358922, выданный в 1990 г. Дагестанским государственным пединститутом на имя АМИРХАНОВОЙ Патимат Сахрудиновны, считать недействительным.

"Магарамкентский район" муниципальный райондин ва райондин депутатрин Собранидин руководстводи Ф.Г.Ханован хизандиз буба
Гуьлбала Адиевич ХАНОВ
кечмиш хуьнихъ галаз алакьалу яз башсагълуьгъвал гузва.